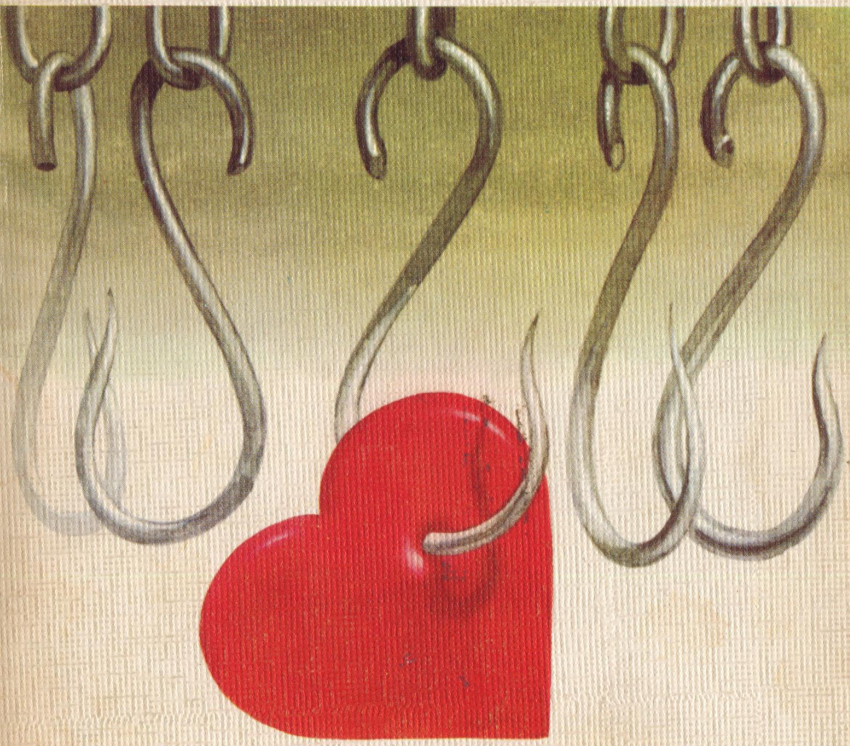
Tank Dursun K.

hasangiller • rızabey aile-evi

ADAM

Tarık Dursun K.

●

Hasangiller/Rızabey Aile-Evi

©
Bu kitabın yayın hakları
ADAM YAYINCILIK A.Ş.'nindir.

Daha önce *Hasangiller* (1955, 1964);
Rızabey Aile-Evi (1957) adlarıyla iki kitap olarak basılmıştır.

Adam Yayıncılık'ta Birinci Basım: Eylül 1982

Kapak Düzeni: Erkal Yavi

182.01.009.246.95

ADAM YAYINCILIK VE MATBAACILIK A.Ş. VALİKONAĞI CAD. AKKAVAK SOK. 4/3 İSTANBUL TELEKS: 25790 rada tr

Tarık Dursun K.

•

Hasangiller/Rızabey Aile-Evi

Roman

ADAM

HASANGİLLER

BİRİNCİ BÖLÜM

1

O GECE eve gitmedim. On sekiz numarada Günay'la gecelik kaldım. Yusuf'la içtik dışarda, saat on buçuğa doğru ayrıldık; Yusuf eve gitti, ben de Günay'a. Gündüzden telefon etmiştim, haberi vardı; bekliyordu:

«Geldin mi nihayet?» dedi kapıdan.

«Geldim...» dedim.

Somurur gibi yapıştı, öptü. Silktim, attım. Bozuldu.

«Beni sevmiyor musun artık?»

«İyi bildin,» dedim. «Sevmiyorum...»

Suratı asıldı, bir karış oldu:

«Sevmiyorsun da...» dedi. «Ne geldin peki?»

«Geldim...» dedim.

Yukarı çıktık; o önde, ben arkada. Odasının elektriğini yaktı. Akif'i çağırdım. Karı gibi bir herifti, kırıtıp dururdu. Gördüm mü şeytanlarım başıma toplaşırdı. Bir on liralık verdim: rakı al dedim, meyve al dedim, şunu bunu al, dedim; ufaldı, gitti.

Günay aynaya durmuştu, saçını tarıyordu. Boyası-

nı da tazeledi. Bir pamuğa kolonya döktü, yüzünü gözünü sildi iyice. Dudağını eme eme çevremde fırdolayı etti.

«Otursana kız...» dedim. «Dolap beygiri mi oldun yoksa?»

«Öyle belle sen...» dedi. «Dolap beygiri oldum belle beni...»

«N'olacak, öyle bellersem?»

«Öyle ya...» dedi. «Farkı var mı senin için? Ha Günay olmuşum, ha dolap beygiri...»

Oturdum. Ceketimi çıkardım, elimde kaldı. Yüzüne bakmadan:

«Kavga mı istiyorsun?» diye sordum.

Ellerini kalçalarına koydu, kasıldı.

«Kavga istiyorum tabi...»

«Niçinmiş?»

«Tabi...» dedi. «Perşembeden perşembeye gelmek kolay; sabaha kadar bedavadan karı koynunda yatmak kolay! Başın sıkıldı mı, ver Günay elli lira, ver Günay yüz lira demek, kolay... Hep kolay bunlar...»

Alttan aldım.

«Peki n'apayım, n'apmamı istiyorsun? Onu söyle, onu yapayım...»

Oysa kızmamı, üzerine yürümemi bekliyordu. Öyle yapmayınca, şaşırdı. Ceketimi aldı, çiviye astı.

«Azıcık beni arasan ya...» dedi. «Sorsan ya beni: Günay, n'apıyorsun desen ya...»

«Sormuyor muyum, aramıyor muyum?»

«A-hah...» dedi. «Haftadan haftaya! Bazı on beşten on beşe...»

Dolanıyordu. Kolundan tuttum.

«Ben aylak adam değilim ki...» dedim. «Böyle düşünme beni. Dükkân var; o kadar hayvanlar... Zor başa

çıkıyorum zaten. Bir kişiyim topu topu. Hangi birine yetişeyim?»

Akif soluk soluğa geldi. Sözü sonraya bıraktık. Bir alay şey almıştı, hepsini masanın üzerine yıktı.

«Yüz on kuruş arttı,» dedi.

«Kalsın sende...» dedim.

Yüzü apaydınlık oldu. Çıktı.

Masayı düzene soktum. Dışardan düdük sesleri geliyordu. Akif aşağıda, «Haydi baylar, vakit tamam; salonu boşaltalım, haydi baylar!» diye bağırdı. Saat on birdi.

Rakı bardaklarda yıldızlandı. On plağı üst üste otomatik pikaba koyduk, radyonun sesini kıstık. «*Düştü bir dal gibi gölgem sulara*» diye bir şarkı başladı. Konuşmadan bardaklarımızı tokuşturduk. Yeşil zeytine çatalı batırdı, ağzıma tuttu. Bakışlarında hiç sönmemecesine yanar bir ateş vardı. Korktum. Yeniden:

«Beni artık sevmiyorsun demek?» dedi.

«Başladı yine» dedim içimden. Tutundu mu tutunurdu.

«Kim söylüyor bunu?»

«Sen söylüyorsun...»

«Yalan!» dedim.

Kalkıştı.

«Nasıl yalan?» dedi. «Senin ağzından çıkanı kulağın duymuyor mu? Ne dedin bana daha kapıdan girer girmez?»

«Ne dedim?»

«Sevmiyorum artık, demedin mi yüzüme karşı hem?»

Ellerini yakalamak istedim, kaçırdı.

«Şaka söyledim.» dedim. «Seni kızdırmak için söy-

eldim o lafı...»

İçti. İkinci plak düştü. Bir kadın sesi «*Sevmek seni bir suç ise*» dedi, «*Sevmek seni bir suç ise, affet günahımı...*»

Sandalyesini kendi çekti benden yana, yarım kalmış içkisini kendi eliyle içirdi: Rakı, yaktı kavurdu içimi. Uzandı.

«Öp...» dedi.

Öptüm. Ağzımın yangını geçti.

«Hep senin için kalıyorum burda...» dedi. «Yoksa hiç sevmiyorum bu şehri. Ben, hep bir şehirde durmam; hep gezerdim eskiden. O şehir senin, bu şehir benim. İki yıl oldu, kakıldım kaldım burda. Bir türlü gidemiyorum...»

«Gitme...» dedim. «N'apacaksın bir başka şehire gideceksin de?»

«Öyle deme...» dedi. «Kayseri'den geldiğimde kadanalar gibiydim. Kıçım mıçım yerindeydi, pancar pancardı yanaklarım. Bir bakan dönüp bir daha bakar, yine hevesini alamazdı benden...»

«Allah!» dedim, güldüm.

Kalktı. Koynundan birkaç anahtar çıkardı. Karyolanın altından büyük, güzel bir deri bavulu çekti, açtı, bir sürü resim. Gösterdi. Yolda yürürken... Bir parkta durmuş, gülüyor... Arkada suratsız birkaç kişi de dikilmişler. Aslında yalan da değilmiş dediği. Sımsıkı, dört bir yanı gençlik, dalyan gibi bir kadındı resimlerdeki.

«Nasıl?»

«Haklısın...» dedim.

«Haklıyım ya... Bana bir şehrin havası yaramadı mı, alır başımı giderdim bir başkasına. Elimi kolumu bağlayan mı vardı?»

«Şimdi var mı?»

Hemen karardı. Dokunsam, sensin desem; ağlayacak görünüyordu. Ellemedim. Resimlerini hızlı hızlı, gerisin geri bavula tıktı. Vurdu, kapadı, ayağıyla karyolanın altına itti.

«Hepiniz aynı bokun soyusunuz... Erkek değil misiniz, birinizin farkı yok öbürünüzden. Hayvan gibisiniz, hayvandan farkınız yok hiç...»

«Boşver!» dedim.

«Öyle, boşver...» dedi. «Demesi kadar kolaydı boşvermesi! Sen bilmem neyinin havasında gez toz, ben burada dokuz doğurayım, günde kırk kere ölüp ölüp dirileyim: sonra da boşver, öyle mi?»

Somurttu.

«Kim canını sıktı yine senin?» dedim. «Acısını benden çıkarmaya uğraşıyorsun öyle!»

«Kimse...»

«Niye uğraşıyorsun peki, niye kavga diye aranıp duruyorsun?»

«Ben kavga etmek istemiyorum ki...» dedi.

«Hay allah!...» dedim, sövdüm.

Kucağıma oturdu, kollarını doladı:

«Ben seni istiyorum...» dedi. «Senin için ölüyorum, anladın mı?»

Başımı salladım.

Saçlarımdan tuttu, canımı acıtana kadar çekti, çekti. Renk vermedim.

«Acımıyor mu?»

«Acıyor...» dedim.

«Niye bağırmıyorsun?»

«İlle bağırmam mı gerek?»

«Tabii değil mi ya?»

«Değil...» dedim.

Deli oldu, ışığa koştu, söndürdü. Aceleyle masaya da çarptı gelirken. Yerimden kıpırdamadım. Radyolu pikap kaçıncı plaktaydı, bilmiyorum. Kendi kendine çalıp söylüyordu.

Öptü. Öptüm. Elimi yavaşça göğsünden içeri soktum. Bütün vücudu ellerimde titredi. Ateş bastı, gözlerim yanar oldu. Çabucak soyundum. Yanına uzandığımda radyo vın vın vınlıyordu.

«Açık bıraktın radyoyu...» dedim.

Kadın kadın kokuyordu her yanı. Soluyaraktan:

«Açık bıraktım...» dedi.

«N'olacak?»

«Aman sen de...» dedi. «Çalar çalar susar sonunda. Düşündüğün şeye bak!»

2

TREN yolundan geçtim. Hava taze çayır, küçülmüş yıldız, insansız rüzgâr kokuyordu, nerdeyse sabah olacaktı. Yüksel'lerin evinin önünde istemeyerek kaldım az. Uyuyordu, çocuk rüyalar içindeydi: dünyayı büyümüş büyümüş, gelecekteki olanca kadınlığının içine götürmüştü.

Yerden bir taş aldım, attım; cama vurdu, tık dedi. Bekledim, çıkmadı.

Yürüdüm.

Büyükbabamın sevgilisi Cos, uyku arasında ilkin hırladı, diş gösterdi.

«Cos!» dedim. «Lan Cos!»

Sustu, tanıdı.

Bahçeden vurdum. Bütün ev uykudaydı. Büyükbabama duyurmamaya çalışarak cama yüklenip Yılmaz'a seslendim: Üçüncüsündeydi, anca uyanabildi:

«Kim o?» dedi.

«Aç» dedim. «Kim olacak, elinin körü!»

«Abi, sen misin?»

Camı açtı, hemen girdim.

«Saat kaç?» dedim, baktı.

«Beş...» dedi.

«İyi gelmişim... Bir saat sonra salhaneye gideceğim, kaldırırsın.»

«Olur, peki...» dedi.

Yatağa girdim. Karanlıkta konuşmadık. Bir ara:

«Abi!» dedi.

«Hıı...»

«Nerdeydin bu zamana kadar?»

Sağımdan soluma döndüm. Ezik içindeydim, yorgundum, uykuda yüzüyordum.

«Kahvedeydim...»

Güldü karanlıkta.

«Ne gülüyorsun?» dedim.

«Ne gülmeyeyim? Ben enayi miyim o kadar, çocuk muyum?»

«N'olmuş ki?»

«Saat beşe kadar açık kahve mi olur, kime yutturuyorsun?»

«Olur olur!» dedim.

Kızdı:

«Nasıl olur?» dedi.

«Basbayağı. Sen bilmezsin. Olur!»

«Bok olur...» dedi.

Biz böyle konuşurken, üst kattan, büyükanam gü-

rültüyle kalktı. Saatiydi. Beş dedi mi uyanır, kalkar, namaza durmak için aptest almaya aşağıya iner; bazı, bizim odanın kapısına vurarak beni uyandırırdı.

Güm güm merdivenlerden indi. Sofada durdu. Geğirdi, «*Elhamdülillah, yarabbi şükür sana*» dedi. Hep bunları duydum.

Odanın kapısına hafif hafif vurdu:

«Hasan'ım, Hasan'ım!» diye ses etti.

«N'oo büyükana?»

«Halk Hasan'ım, kalk!» dedi. «Salhaneye gidecektin bugün hani?»

Kapıyı açtı, ışığı yaktı. Yılmaz:

«Aman be nine!» dedi. «Sabah sabah sen de hep böyle gâvurluk yaparsın...»

Büyükanam:

«Tövbe de oğlum...» dedi. «Tövbe de Yılmaz'ım! O nasıl söz öyle? İnsan hiç...»

«De...» dedi Yılmaz. «Başlatma şimdi...»

Yattığım yerden:

«Lan!» dedim.

Yılmaz:

«Ne be!» dedi. «Ne be! Sürt sürt sokaklarda sabaha kadar, gel, uykumu piç et; tam uyuyacağım sırada bu cadı da...»

Ayakkabımın tekini kaptığım gibi kafasına fırlattım, sustu.

Büyükanam:

«Allah!» dedi. «Nedir bunlar, hey koca gözlü Allah?»

Karyolama oturdu, ağlamaya başladı.

«Ağlama» dedim. «İt o. Ne ağlıyorsun sen de durup dururken?»

«N'apayım, Hasan'ım?» dedi.

Buruşuk yanaklarından öptüm. İtti.

«Git pis!» dedi. «Sarhoş köpek, yine mi?»

«Ne be yine büyükana?» dedim.

«İçmişsin...» dedi.

«İçmedim valla'i...»

«Hadi ordan köpek...»

«İki gözüm çıksın ki büyükana!...»

«Yalancı!» dedi. «Sus, yalancı! Ben aptal mıyım?»

«Bir bardak bira içtiydim arkadaşlarla. Bir bardakçık büyükana...»

«Günah değil mi?» dedi.

«Bir bardağın da günahı mı olurmuş?»

«Elbette! Haktaâlâ hazretleri...»

Fırladım, giyindim. Büyükanamın ardından mutfağa gittim. Elimi yüzümü yıkadım. Peşkiri tuttu.

«İzzet amcam, akşam geldi mi bize?»

«Geldi...» dedi. «Karısı da geldi. Oturdular on bire kadar...»

«Ne diyor?»

«Ayrılacakmış! Hissemi istersen sana satayım, al, diyor babana...»

«Babam ne diyor?»

«Benim hazırda param yok, diyor...»

«Bankadaki peki?»

«O babanın mı? Müzeyyen'in çeyizliği, ev alacak kıza onunla...»

«İzzet amcam ya başka birine devrederse, satarsa hissesini, n'olacak?»

«Büyükbaban da söylendi durdu akşam. Tek durduğu mu var onun da? Haline bakmaz, kalkar dır dır çene yapar...»

«İzzet amcam ayrılsın istemiyor mu?»

«İstemiyor tabii! Ben sizi büyüttüm, adam ettim; tek elin şakırtısı başka, diyor...»

«Niye ille ayrılmak istiyormuş İzzet Amcam?»

«Bilmem ki...» dedi büyükanam. «O domuz karı, illâki Fethiye'ye gidelim, orda yerleşelim diye tutturmuş. Amcan da karının dediğine uymuş işte...»

«Akıl kârı değil ama...» dedim.

«Hiç şeytanlarım almıyor o karıyı, a Hasan! Sıtkım sıyrıldı bir kere. Nasıl o yavrucağzı, tırnak kadarken altına aldı; ezdi; soğuyuverdim birden. Kaç kere söyledim de dinletemedim: İzzet oğlum dedim, bu karı sana karı olmaz, dedim, değil mi ki dedim, tırnak kadar bir çocuğa sahip çıkamadı, sen boşla oğlum, dedim de dinletemedim. Bir kulağından girdi, öbüründen çıktı dediklerim...»

«Aman büyükana...» dedim. «Ne halleri varsa, görsünler! Sen ne karışıyorsun? Bırak sen...»

Göğüs geçirdi.

«Of yarabbim, sen büyüksün!» dedi. «Dayanıyor mu yüreğim Hasan'ım? Hele bir evlen sen, çoluk çocuğa karış bir, görürüm seni. İnsan evladından geçebiliyor muymuş, görürüm...»

Saat altıyı vurdu. İplik fabrikasının işbaşı düdüğü, saatle birlikte ötmeye başladı. Ayak üstünde bir şeyler atıştırdım.

«Ben gidiyorum büyükana!» dedim.

Gazocağında büyükbabamın sabah kahvesini yapıyordu. Kapıya el attım.

«Bismillah, de...» dedi.

«Bismillah!» dedim.

Vurdum kapıyı sonra.

3

MADAM Alyoti, sabah sabahtı, düştü: Elinde kocaman zerzevat filesi, ardında yerden bitme bir it. Komşu bahçıvanla bir süre çekiştiler patates için. Sonunda Madam Alyoti dediğini kabul ettirdi, Ahmet Efendi de terlediğinle kaldı.

Dükkânın kapısından bakıyordum. El etti:

«İda kanis Hasanaki?»

«Eh, kala madam!» dedim, bayıldı.

Babam içerde oturuyor, somurtuyordu. Bırakayım, gideyim kahveye, diye içimden geçirdim. Dükkân yalnızdı, az sonra müşteriler sökün ederlerdi.

Amerikalı da bir hafta - on beş gündür ortalıkta yoktu, gözükmüyordu, İstanbul'a falan mı gitmişti ne. Koşuların başlamasına da şunun şurasında ne kalmıştı ki? Yarın perşembe, öbürgün cuma, cumartesi, pazar... Pazar günü birinci haftası başlıyordu.

Gelir, dedim. Gelecekti de. Benim bildiğim Amerikalı, benim bildiğim Amerikalı'ysa; dünyayı yıkar, iki yakasını bir araya getirir, kopar gelirdi.

Mahallede — ne mahallesi, koca semtte — üstüne yoktu. Dünyayı takmazdı, uçarının biriydi. Gün gelir kaybolurdu: Ortalıkta yok, kodunsa bul Amerikalı'yı. Ya iğnenin deliğine sığınır, ya yedi kat yerin dibine inerdi. Ne kahveye gelirdi, ne koşulara, ne dükkâna.

«Ulan bu Amerikalı nerde, hangi deliğe tıkıldı kaldı ki?» demeye kalmaz, soluğu İstanbul'da alırdı; bilirdim. Sonra aradan iki üç ay geçer, bir gün kahvede oturmuş tavla atarken, çocuklardan biri gelir, soluk soluğa

«Lan» derdi; «Amerikalı gelmiş be! Gördünüz mü?»

«Gelmiş mi sahiden?»

«Gelmiş, namussuzum!»

Sabahleyin, yedi sularında, ben salhaneden döndüm mü döndüm; Amerikalı da dükkâna damlardı. Kapıda dururdu ilkin. Islıkla «*Amerikan kovboyları, Aslan Cin Otri*»yi çalar, tezgâha doğru boynu iğri, bakardı. Yürek dayanır mıydı?

«Gel lan içeri, gel!»

Gelirdi. Gözlerini ayakkaplarının burnundan düşürmez, devekuşu gibi de hep boynunu iğriltir...

«N'aber be Amerikalı?»

«İyilik lan Sinço!» derdi, burnunu çekerdi.

«Otur...» derdim.

Otururdu. Sırtında — nerden bulmuşsa bulmuş — önü cicili bicili işleme, züppe kazaklarından bir tane, ayağında bir asker pantolonu, ayakkabıları yırtık pırtık...

«Bu ne hal lan?»

«Hiç derdi.»

Hiçti ya... İstanbul'a giderken üstünde temiz pak bir elbisesi olurdu ama. İt, elbise değeri mi bilirdi? Bir yüzbaşı ağabeyi vardı, yangındı. Ama n'apsın, kardeşti. Amerikalı, kılıksız kıyafetsiz, süngüsü eğik İstanbul'lardan dönünce, baştan pek yüz vermezdi. Pek elini uzatır görünmezdi. Amerikalı onun zayıf yanını bilirdi. Allem eder, kallem eder, tava getirirdi. Ondan sonra işler, bir süre için yoluna girerdi.

Ağabeyinin sivillerinden en fiyakalısına yapışırdı. Sonra, dayılar, torpiller aranır, bulunur, bir iş uydurulurdu. Çalışacak da... En çok iki, bilemedin iki buçuk ay sürerdi. Sabahla işe giden, akşamdan akşama kahveye

tavla oynamaya gelen; cumartesilerden gayrı — öldür allah — içki içmeyen Amerikalı, tam akıllandı, uslandı artık dendiği bir sırada; binmiş vapura, çekmiş gitmiş olurdu. Bir iki ay hiç ses soluk çıkmazdı. Mahallede «vukuat» olmaz, Pepe Ahmed'in kahvesinde çıngar çıkmaz; koşulara gelen kadınlar, kızlar asfaltta salına salına dolaşırlardı.

Komiser Hazım amca, Pepe'nin kahveye ikide bir gelir,

«Ya'u...» derdi, «amma kötü gidiyor bizim işler de. Ne vukuat olduğu var, ne bir bok...»

Pepe, yarışçılara çay yetiştireceğim diye, ölürdü. Hazım amca:

«Ya'u Pepe!» diye laf atardı. «Nerelerde şu bizim Amerikalı? Öldü mü, n'oldu acep?»

Amerikalı dedin mi Pepe'ye, yüreği ağzına gelirdi:

«Bı-bı-rak allasen, ko-ko-komser bey! Şey-şeytan götürsün onu. Alla-hı-hın berduşu, n'olacak!»

Sabahleyin mi olur, akşam üstüne doğru mu yoksa; derken, günlerden bir gün, allahı şaşık bir Amerikalı pat der, Pepe'nin kahveye düşerdi. Pepe daha ağzını açmadan Amerikalı gümbür gümbür:

«Ulan Pepe A'met!» diye bağırırdı:

«Yap bakalım bana bi demli çay...»

«Ha-ha-hah!» derdi. «Tamam artık...»

Ama saniye şaşmaz, çayı da getirirdi. Amerikalı bir köşecikte oturmuş, uslu uslu bakardı. Bir çayla da akşamı ederdi. Bir ara kalkar, bizim dükkâna gelir, kapının önünde bir iki dolanır, ıslıkla «*Amerikan kovboyları*»nı çalardı.

«Gel lan içeri» derdim, «içeri gel hadi...»

Gelirdi.

«N'aber bakalım?»

«İyilik lan Sinço» derdi. «N'ossun...»

Boynunu bükmüş durur ki... Gözlerini de ayakkabılarının burnundan ayırmaz da ayırmaz.

«Başka?»

«İyilik lan...»

Kızdığımı bildiği halde yine de dükkânın içine tükürürdü.

«Sinço lan...» derdi.

«Söyle...»

«Açım lan Sinço.»

Gülmeye başlardım. O da çok gülünç bir şeymiş gibi gülerdi.

«Ulan burası aç doyuran mı?»

«Değil...» derdi.

«Eee, ne ya?»

«Lan...» derdi, «bırak numarayı şimdi be Sinço! Arkadaş değil miyiz biz senlen?»

«Tut ki, öyleyiz. N'olacak?»

«N'olacağı var mı? İyi günde herkes herkese arkadaş olur. Maksat, kara günde olması ki...»

«Sen kara günde misin şimdi?»

«Ne sandın? Elbet kara gündeyim...»

Gülerdim.

«Geç...» derdim, «yanımızdaki aşçıya, Hüseyin Efendi'ye geç! Benden dersin...»

On yaş daha genç, on yaş daha çocuk, Hüseyin Efendi'nin dükkânına geçerdi. Aradan on beş dakika geçmeden de bakardım, yine gelmiş: ağzında bir kürdan, dişlerini temizliyor.

«Sinço lan, kahve param yok, n'apcağız?»

Pişmansız, kasadan bir bankonotu Amerikalı'ya kur-

ban ederdim. Bankonotu alır, o gün hiç görünmemek üzere kaybolurdu.

4

GÜNEŞ döndü, istasyonun üzerinden çaprazlama Pepe'nin kahvesine indi. Yılmaz'ı eve gönderdim, yemeklik et götürdü. Üç kahve içtim. Müşterinin biri gitti, biri geldi; etin yarısından çoğunu işledik. Babam namaza, Çarşı Camii'ne gitmek için kalktı. Hüseyin Efendi'ye vardı; konuşa konuşa ikisi birlikte yokuştan indiler. Arkalarından baktım. Bahçıvan Ahmet Efendi:

«Hadi...» dedi. «Var mısın bir tavla atalım Pepe'de?»

«Varım ama...» dedim, «şimdi değil...»

«Niye şimdi değilmiş?» dedi.

«Dükkân yalnız... Peder camiye gitti.»

«Olsun! Burda atarız be!»

«Atar mıyız?»

«Soruyor musun?»

Pepe'ye bağırdık. Küçük tavla masasıyla tavlayı çırağıyla gönderdi. Dükkânın önüne, tentenin gölgesinde oturduk, başladık. Birinci oyunu Ahmet Efendi marsla aldı. Halime de gülüp duruyor, alay ediyordu. Kızdım. Kızdıkça da boyuna açık verdim. Vurdu da vurdu pullarımı.

«Ya'u Hasan...» dedi. «Şu kadar yıldır oynarsın bu boku, hâlâ öğrenemedin gitti be!»

Tavlayı kapadım.

«Oynamayalım Ahmet Efendi...» dedim. «Bugün bende iş yok...»

«Sende hangi gün iş vardı ki oğlum?» dedi.

Ortalığı ayağa kaldıraraktan Pepe'ye, benim hesabıma kahvesini ısmarladı.

Saati on iki yaptık. Babam dükkâna dönmedi, camiden eve geçmiş olacaktı. Kapıyı çektim, «*kapalı*» yaftasını astım, bisiklete atladığım gibi evin yolunu tuttum.

Büyükanam bahçede çamaşır asıyordu. Sessizce arkasından sokuldum. Döndü, korkuyu açık açık yüzünde gördüm.

«Yezit!» dedi. «Allah iyiliğini versin, emi!»

«Korktun mu yoksa büyükana?»

«Korktum ya, tabii!»

Yanağından bir makas aldım. Eve girdim. Müzeyyen sofrayla uğraşıyordu. Belli etmemeye çalışarak:

«Mektup geldi seninkinden...» dedi. «Gözün aydın, hadi!»

Yüzümü al bastı. Sallandım olduğum yerde.

«Ne zaman?»

«Sabahleyin... Ben bahçedeydim. Çarşıya giderken uğradı, verdi...»

Mektubu uzattı, aldım, zarfı yırttım aceleyle. İçinden bir de vesikalık bir resim çıktı. Eski bir resimdi. Uzun saçlıyken çekilmişti. Şimdi kısaydı saçları. Resimde gözleri dupduruydu.

Yeniden bahçeye çıktım, evin arkasına dolandım. Bir cigara yaktım, okudum yazdıklarını. Zengin kızıydı, bir evin bir kızıydı. Tutkundum. Ama bana varır mıydı, bilmiyordum. Evden ayrılırsam, ya da onu alır eve getirirsem, türlü sıkıntılara katlanması gerekiyordu. Bunu çok söyledimdi, çok yazmıştım mektuplarımda.

«Ben sana inanıyorum...» diyordu. «Sana güveniyorum. Ama sen bana karşı en küçük bir güven duymuyorsun. Haklısın mı diyeyim, istiyorsun? Beni çocuk, dönek

bir insan, duygusuz bir kişi, hepsini bırakalım, küçük zevkler için çırpınan bir zavallı mı sanıyorsun? Başıma mı vurdun, olacak bu evlenme işi diye? Öldürürüm seni mi dedin? Hayır. Ben istedim. Mecbur değildim hiç. İstiyorum da. Yalvarırım, bana yazma korktuğun şeyleri. Benden iyisi, senden kötüsü gibi boş sözlerle üzmeyelim birbirimizi. Ben numara yapmasını bilmem. Öğrenmesini de istemiyorum. Aklımla kalbimi beraber çalıştırabiliyorum. Dediklerini, yazdıklarını bir yana atmıyorum. Beni aldatsın da istemiyorum ama. Eski bir masal değil bu. Zenginlik fakirlik, bunlar geçici şeyler. Masal. Acele etmeyelim, gün doğmadan neler doğar. Şimdilik üzülecek bir şey yok ortada. Yol yakınken dön, diyorsun. Sonra pişman olurmuşum! Düşünüyorum, ölçüp biçiyorum; bir genç kız olarak on yedi yıldır kurduklarımı tekrar tekrar inceliyorum; dönmem için kesin bir sebep yok. Zengin bir koca isteseydim, para canlısı olsaydım, benimle evlen dediğinde niçin evet derdim sana. Güler geçerdim ilkinde. Her genç kız gibi beni de çeşit çeşit insanlar istedi. Az çok hoşlandığım insanlar oldu. Olmadı değil. Ama bir türlü sarmadılar beni. Çabuk uzaklaşmasını bildim. Hayırları bastım, geçtim. Şimdi aklım başımda. Rahatça düşünebiliyorum. Gerçek aşkı duyabiliyorum. Ben şimdiye kadar hep bolluk içinde yaşadım. Senin için sıkıntı da çekerim, yoksulluklara da katlanırım. Birbirimize dayanırız, birbirimize yardım ederiz. Rujunda, naylon çorabında değilim o hayatın.

Yılda bir çift ayakkabı ile de dolaşabilirim basma entariyi neşeyle giyebilirim sen yanımdayken. Senin için elimden geldiği kadar güzel giyerim. Üzme kendini. Yoksulluğun tasasını çekme...»

Cıgara parmaklarımı yakana kadar öylece mektuba bakakaldım. Yüksel'cik «basma entari» diyordu...

Nice sonra mektubu katladım, zarfına koydum, deli bir açlıkla sofraya döndüm.

Babam, annem, sol başta büyükanam, Müzeyyen, Yılmaz; oturmuşlar yiyorlardı. Müzeyyen az açıldı, çöktüm.

«Büyükbabam gelmiyor mu?» dedim.

«Hasta azcık...» dedi büyükanam.

«Nesi var?»

«Bilir miyim Hasan'ım?»

Müzeyyen'i bir gülmedir tuttu. Mektuptan sandım:

«Ne gülüyorsun kız?» dedim sert sert.

«Büyükbabam...» dedi, gülmekten arkasını getiremedi.

«N'olmuş ki?»

«Almış tüfeğini...» dedi, «Zehra'nımın küçük oğlunu dama çıkarmış, eline vermiş tavayı...»

«Tavayı mı?»

«Tavayı ya! Vermiş eline, bahçeden tavaya nişan alıp alıp ateş ediyormuş tüfekle...»

Büyükanam dayanamadı, patlayıverdi:

«Vuracaktı yavrucağızı... Deli zırzop herif! Sen, çıkar dama tırnak kadar çocukcağızı, ver eline bir tava, aşağıdan da ateş et dur tavaya! Vuracaktı elin çocuğunu... Tövbe rabbime! Bir eli titrese... Koştum dara dar, yetiştim; bir kakma vurdum, aldım elinden tüfeği. Yattı yere, debelendi. Ananla zor taşıdık, odasına...»

Büyükbabam şöyle böyle yetmiş beşindeydi. İstiklal Savaşı'nda falan bulunmuş, Balkan Savaşı'na, Çanakkale'ye girmiş çıkmış. İzmir'e ilk giren süvariler arasındaymış da... Ama Yunanlılar çekilirken yapmadıkla-

rını da bırakmıyorlarmış. Kısım kısım Türk halkı camilere doldurup, dökmüşler tenekelerle gazyağını, kapıyı üzerlerine kilitleyip çalmışlar kibriti. Büyükbabam böyle bir olaya şahit olmuş; kırmış kapıyı, alevlerin içine girmiş, bir alay canı kurtarmış. Kurtarmış ya, ölü gibi olmuş o da. Bina çökmüş, altında kalmış; alevler, yangın! Zor kurtarmışlar. Hastanede yıkıntı altında kalan ezik bacağının diz kapağından aşağısını kesip atmışlar. O günden bugüne koltuk değneğiyle — o da zoru zoruna — gezerdi. Büyükanamı da kızdıran buydu asıl. Koltuk değnekleri üzerinde dengesini bulacak da, tüfeğini omuzlayıp damda duran dört yaşındaki çocuğun tuttuğu tavayı kurşunlayacak... Maazallah, bir titrese eli — büyükanamın dediği gibi — çocuğu, şakası yok, alnının ortasından nallayacak.

Babam susuyor, konuşmuyordu. Huyu buydu onun. Bildim bileli böyle. Çokluk konuşmazdı. İzzet amcamla taban tabana zıttırlar. İzzet amcam, şen - şatır, içkici, elli yaşında, ama hâlâ zampara. İzzet amcamı babamdan daha çok sevdiğimi sandığım anlar çok olmuştur. Gerçektir de. Babam yanında cıgara içirttirmez, babam yanında... Bir yığın şey yapılmaz, edilmez, konuşulmaz babamın yanında. Cehennem gibidir. Büyükbabam da sevmezdi babamı. Hiç hazzetmez.

«Sen benim oğlum musun be?» der durur söz arasında. «Tövbe değilsin, tövbe! Sen benim sülbümden düşmüşsen eğer, yazıklar olsun bana! Şu cadı karı, senin gibi bir pısırığı doğuracağına taş doğuraydı, taş emzireydi keşke...»

Babam, devrilmiş gözlerini yerden kaldırmazdı. Büyükbabam söyler allah söyler. Büyükanamın ne kahpeliği kalırdı, ne orospuluğu. Babam, yine konuşmaz, yi-

ne gözlerini yerden kaldırmaz; öylece durur durur, sonra gürültüsüzce kalkar, sallanmadan, dimdik odadan çıkardı. Büyükbabam, daha beter olur, delirirdi.

Büyükanam:

«Hiç yemeğe memeğe gelmiyor...» dedi. «Küsmüş zahir...»

Annem:

«Sofraya da küsülür müymüş?» dedi.

«Küsülmez kızım ya...» dedi Büyükanam. «Gayrı ihtiyarladı o da n'apsın? Yaş kemale erdi...»

«Bunadı o be...» dedi Yılmaz.

Babam, çatalı elinde Yılmaz'a döndü, göz göze geldiler, Yılmaz hemen kül gibi oldu. Babam, çatalı ağzına götürdü, lokmayı yavaşça ağzına koydu, iki yana çevirdi; çiğnemeye başladı.

«Bari birkaç şey götürseydiniz yukarıya...» dedim.

Annem:

«Müzeyyen götürdü ama,» dedi; «git, diye kovmuş kızı kapıdan daha.»

«Ben götüreyim...» dedim.

Büyükanam sevindi:

«Sevaptır Hasan'ım...» dedi. «O da bir can besliyor içinde. Fıkara, aç ölecek inadından. Sen götürürsen yer muhakkak.»

Merdivenleri bin dikkatle çıktım. Kapıya ayağımla vurdum:

«Büyükbaba!» dedim.

«Kim'o?» diye ünledi.

«Ben, Hasan...» dedim. «Yemek getirdim sana büyükbaba!...»

«İstemiyorum...» dedi. «Al götür geri...»

Kapıyı ittim, girdim. Yatağa yatmış, uzanmıştı.

Koltuk değnekleri yanı başındaydı. Duvarda Atatürk'ün, İsmet Paşa'nın kalpaklı, bıyıklı resimleri asılıydı. Ağızdan dolma bir tüfek, hafif bir avcı tüfeği, bir de gümüş kakmalı, efe işi bir martin... Büyükbabam, her gün tüfek temizlerdi evde; büyükanamla, annem, Müzeyyen'le her gün çapıt, paçavra bez yüzünden çekişir kavga ederdi.

Yemek tepsisini masaya bıraktım. Yan gözle süzdü;

«Bugün tüfek silmiyor musun büyükbaba?» dedim.

Somurttu:

«Silmiyorum.» dedi. «Silmeyeceğim hem bundan sonra da.»

Dalına binmemek için:

«Yoruluyorsun da ondan...» dedim.

Kızdı.

«Kim yoruluyormuş?» dedi hemen. «Ben, siz miyim ki, yorulayım öyle? Biz, eski toprağız, eski... Yorulmak neymiş ki? Ben senin yaşındayken...»

Evet evet, büyükbabam benim yaşımdayken gulyabani gibi biriymiş. Tuttuğunu üzüm çöpü gibi silker atarmış bir parmağıyla. Güreşe çıkan olmazmış hiç. Herkes tir tir titrermiş. Mahalle kahvesine bir girmeye görsün; bütün millet 'Memeda' diye boşanır, ayağa kalkarmış hep.

«Yorulmakmış...» dedi. «Şu ayaklarım olacak ki, ben, benim demeliyim o zaman. Yoksa...» dedi.

«Yemeğin soğuyacak büyükbaba.»

İnadını yendi, tepsiyi verdim: Aldı. Yiyor, konuşuyordu:

«İzzet amcanlar dün gece bizdeydiler...»

«Öyleymiş. Büyükanam söyledi.»

Ağzı dolu dolu:

«Hissemi de hissemi, diye tutturmuş hayvan...» dedi. «Hangi kafaya hizmet ediyor, bilmem. N'apacak hissesini alıp sanki?»

«Büyükanam diyor ki; karısı kandırmışmış İzzet amcamı, Fethiye'ye gidelim diyesiymiş; Fethiye'ye gideceklermiş diyor, büyükanam...»

Büyükbabam, ben böyle deyince şaşırdı bir:

«Bak sen!» dedi. «Bak sen şu İzzet'in yaptığına! O çiroz karının aklına mı uyuyormuş? O sapı silikle kalkıp Fethiye'lere gidecekmiş demek ha?»

«Büyükanam öyle diyor...» dedim.

«Kim demiş ona?»

«İzzet amcam demiştir herhalde.»

«Sıçayım onun aklına... O da adam olmazın biri işte. Bunca emek sarfettim yoluna, adam etmeye uğraştım: Tek o adam olsun dedim. Bunu mu yapacaktı sonunda?»

Kahırlandı. Yemeğini bıraktı. Artık ne kadar ısrar edersem edeyim, boşuna olacağını anladım. Tepsiyi önünden kaldırdım. Çıkarken:

«Adam olmaz onlar...» dedi. «Baban da o eşek, İzzet amcan da. Haza ikisi de eşek!»

Merdivenin başında büyükanam karşıladı:

«Yedi mi biraz?»

«Yedi ama o kadar çok değil...» dedim.

«Olsun!» dedi. «Yemiş ya! N'apıyor?»

«Hiç! Yatakta. Çok kızıyor İzzet amcama.»

«Haklı adam...» dedi büyükanam. «Ayrılmasını istemiyor oğullarının birbirinden...»

«İyi, güzel ya büyükana, bu, ilelebet böyle mi sürecekti? Günün birinde olacaktı nasıl olsa. Ya babam dayatacaktı İzzet amcama, ya İzzet amcam dayatacaktı

babama şimdiki gibi...»

«Niye öyle düşünüyorsun a Hasan? Büyükbabanın iki ayağının ikisi de çukurda zaten! Ha bugünlük, ha yarınlık. Yaş yetmiş, iş bitmiş! Hiç olmazsa, ölümüne kadar bekleseler, diyorum.»

«İzzet amcam kafasına koymuş bir kere. Ne denir?»

«Sürüm sürüm sürünsün inşallah o tahtakurusu karı!» dedi. «Bir şeycikler demem, rabbime havale ederim. Yarın on parmağımın onu da yakasındadır rûz-i mahşerlerde. Evime nifak soktu, oğullarımın arasını açtı, şırfıntı!»

Tepsi elinde, tökezlene tökezlene merdivenlerden indi. İzzet amcam, babam, büyükbabam, büyükanam bir yana geçtiler; Yüksel öbür yana geçti. Dünyaya metelik vermeden yalnızca onu düşündüm...

5

GÖKYÜZÜ sımsıkı kapandı, yağmurla yüklü bulutlar geldiler, şehrin üzerine bütün güçleriyle abandılar, göz gözü görmez oldu. İlk yağmur tanesi Pepe'nin saz çardağına düştü, sonra üstümüze geldi, hızla yağmaya başladı. Babamın oturduğu, dükkânın önüne atılı sandalyeyi içeri aldım, Ahmet Efendi de tenteyi kaldırdı: Domatesler, mor mor patlıcanlar, biberler, bamyalar yağmura çıktılar.

«İndirdi yine...» dedim.

«Elleme yağsın yağsın!» dedi. «Mahsuller hep rahmet bekliyor...»

«Yumruk gibi bir sıkıntı yüreğime oturdu, çakılı kaldı orda. Yalnızdım, Yılmaz top ardındaydı. Elbirliğiy-

le dükkânı üstüme yıkmışlardı. Fenama gidiyordu bu. Kör karanlıklarda kalk, mezbahaya git, hayvan kestir, yüzdür, tarttır, mühürlet, getir. Bu yetmiyormuş gibi bütün gün de dükkânda oturup et satıyordum. Babamda zaten iş yoktu. İş götü yoktu onda. Bir gelir dükkâna, yarım saat, bir saat oturur; iki yüz elli gram et tartar, sonra alır başını ya camiye gider, ya iki dönümlük toprağı var bağ yolunda — fasulya, domates ekmiş — onlara bakmaya gider. İzzet amcam hangi birine yetişsin! Davar almaya köylere o gidiyor, çekişe çekişe pazarlığını o yapıyor, çobana o veriyordu. İkimiz bunca işin altından kalkabilir miydik hiç?

İzzet amcam kızdı mı:

«Adam olmaz o eşek baban senin! Nato kafa, nato mermero onda. Eşek geldi dünyaya eşek gidecek!» derdi.

Babamdan dört yaş büyüktü. Birbirlerini severler miydi sevmezler miydi? Sarışıp öpüştüklerini, ya da bir iki tatlı sözle birbirlerinin gönüllerini hoşettiklerini hatırlamıyorum. Babam çokluk konuşmaz, susar, İzzet amcam ise tersinedir. Babam dinler. Anlar mı, aklı yatar mı? Belli değildir. Hep dinler. İzzet amcam konuşur: Şu şöyle, bu böyle... Bunu şurdan aldık, buraya verdik; şöyle şöyle oldu der, babam yine ses etmez. İzzet amcam, onun bu yanını bilir. Arada bir:

«Anladın mı?» diye sorar.

Babam kısık kısık:

«Anladım!» der, baş sallar.

Ben olduğum yerde cinlenir, iftir olurum onun bu durumuna. Bir günden bir güne hesaplara karşı çıkmamıştır. Dükkân İzzet amcamın olduğu kadar onundur da. «Ya'u çocuklar, biz zararda mıyız, kârda mıyız? Şu hesaplarımız ne âlemde? Çıkarsak da, bir göz atsak şun-

lara...» dediğini duymadım. İzzet amcamın karayazısı yoktur. Öyle defterlere, kitaplara aklı pek yatmaz. Ama ne aldık, ne sattık; kârımız nedir, kuruşu kuruşuna bilir. Kafasında hesabını şipşak yapar. «Hasan...» der, «şu Tahtacılardan o yirmi beş davarı daha bir ucuza düşürebilseydik, kârımız şu kadar olacaktı değil mi?»

Defteri açarım, bakarım: İzzet amcam kaç lira kaç kuruş demişse o kadardır. Şaşmaz.

Büyükanamın dedikleri doğru çıkar, İzzet amcam da hisseyi alıp dükkândan ayrılırsa, işlerimiz gerçekten güçleşecekti. O olmadan dükkân yürümezdi. Babamı öldürsen köy köy hayvan ardından dolanmaz. Onun aklını fikrini iki dönümlük toprağı, o toprağa ektiği zerzevat fideleri almıştır. Bütün dünyası o iki dönümlük toprakla, ektiği bir türlü büyümek bilmeyen fidelerindedir.

Geçende arabayı koştuk birlikte gittik bağ yoluna. İlk gidişim değildi. Babam, geçen yıl tutundu, muhacirlerden hayli de pahalıya aldı o toprağı. İlk yılına bir şey ekemedik. Mevsimi geçmişti. Babam yalnızca sürdürdü toprağı, altüst ettirdi, bıraktı. Bahara doğru da her bir fidesi ateş pahasına. Giritli Musa'nın limonluğundan birkaç yüz tane domates, patlıcan fidesi aldı, ekti. Toprağın huyunu suyunu bilsek de, ona göre ne ekilecekse eksek canım yanmayacaktı. Domates su ister, patlıcan su ister. Susuz büyür mü hiç fideler? «Baba, gel sen vazgeç bu fidelerden, bu yıl darı ekelim biz, bostan ekelim, gelecek yıla ekersin ne ekeceksen...» dedim. Dinlemedi bile. Arabaya doldurmuş fideleri, Yılmaz'ı almış; üç gündelikçi de tutmuş, bir günde ekmişler hepsini.

«Suyu ne yapacaksın, nerden bulacaksın?» dediğimde, «Komşu bahçeden alacağım, verecek konuştum...»

dedi. Beygiri arabadan çözüyor, dolaba koşuyor; yalınayak başı kabak, elinde çapa, o ark senin bu ark benim koşturuyor. İş bununla kalsaydı, öpüp başımıza koyacaktık. Dükkânda nasıl olsa ben varım. Hayvan alımına İzzet amcam bakıyordu. Babam olsa da olurdu olmasa da... İzzet amcam! «Bırak kendi haline onu, ne bok yerse yesin.» dediydi. Ama evdeki hesap çarşıya uymadı. Komşu bir gün verdi suyu, iki gün verdi; üçüncü günü «Vermiyorum» dedi, kesti attı. Bire aman, niye vermezsin! Bana lazım efendim, diyor. Peki dedik, sen kullan kullanacağın kadar; işini bitir, biz senden sonra alalım.

Ona da yanaşmadı. Olmaz dedi. Su onun değil mi? Vermiyor. Para dedik, ihtiyacım yok benim, dedi yürüdü. Dındızlak ortada kalakaldık. Fidelere güneş vurdu, yaktı kavurdu, boyunlarını büktü. Büyümez oldular. Bazam her gün yine taşınıp duruyor bağ yoluna. Fidelerin arasında sarı sıcakta dolaşıyor. Yapraklarından sararmış kurumuş olanları arıyor, bir bir ayıklıyor. Güneşin alnında, elleri arkasında dört dönüyor, konuşmuyor.

6

YAĞMUR azıcık kesilir gibi olunca Pepe'nin kahveye kadar gittim, bizim çocuklara baktım. Memedali şehre inmişti sabahtan, dönmüş. Taksiyle koltukları getirmiş. Yeni berber takımları düzmüş. Karakolun bitişiğindeki kunduracı kapattı, şehre göçtü; Memedali tuttu o dükkânı. Kalfalıktan sıyrılıp kendi başına buyruk berberlik yapacak. Zaza marka usturalar, bir, iki, üç numara makineler, tıraş sabunları kutu kutu... Ayrıca yumuşak, Bursa hatırası renkli peşkirler...

«Öldüm Hasan...» dedi.

«Niye?»

«Görmüyor musun? Avuç dolusu para saydım bunlara, dünyanın borcunu yaptım. Gırtlağıma çıktı yani...»

«Üzülme,» dedim. «Kazanırsın, ödersin yavaş yavaş.»

İçini çekti.

«Allah büyük elbet!» dedi.

«Büyük...»

Kahveden dükkâna döndüğümde İzzet amcamı gelmiş içerde oturuyor buldum.

«Hoş geldin amca!...»

«Hoş gördük Hasan!» dedi.

Yorgundu, ağır duruyordu.

«Alayım şarabını geleyim mi?» dedim.

«Al ya...» dedi. «Et de kavuruver biraz. Şöyle bir içeyim, kendime geleyim azıcık...»

Yanımızdaki bakkaldan birbuçuk kiloluk açık kırmızı şarap aldım. Sütçünün gazocağını yaktım, tencereyi bindirdim. Etin üzerine domates doğradım güzelce. Ben eti kavuruncaya kadar amcam galonu yarıladı. Tencereyi indirdim, önüne koydum. Bir süre hiç konuşmadık. O da konuşmadı, ben de kendi kendine bıraktım onu. Defterleri karıştırdım, Yüksel'e mektup yazmaya uğraştım. Gelen giden de olmadı o ara. Yağmur yeniden bıraktığı yerden başladı.

Neden son İzzet amcam ağzını açıp:

«Cıgaran var mı Hasan?» dedi.

«Var amca...»

«Ver bir tane bana...»

Uzattım, aldı. Yakıverdim.

«İşler nasıl?»

«Bildiğin gibi amca...»

Etlere baktı.

«Kalmış bugün ha?»

«Kaldı...» dedim.

«Bozulmasın?...»

«Bozulmaz. Hava serin, buz arabasına tenbihledim, her gün getiriyor. Buza yatırırım akşam.»

«İyi olur. Ziyan olmasın da.»

«Olmaz olmaz!» dedim.

Durdu. Cıgarasının külünü üfürüp düşürdü.

«Nerde baban?»

«Fidelerinin başında...» dedim.

«Batsın onun fideleri! Ulan, ne herif be! İşi gücü bırakıyor, nelerle uğraşıyor!»

«Bir hoş oldu o yeri alalı...» dedim. «Ne yapacağını şaşırdı. Öteki herif de su vermiyor. Tüy dikti üstüne fidelerin.»

Yere tükürdü. Ekmeği büyük büyük kopardı, tencereye bandı.

«Bu yaştan sonra ne desem boş ona... Karışmıyorum artık. Ne hali varsa görsün! Ben de alıp karıyı, çocukları basıp gideceğim zaten...»

«Büyükanam öyle birşeyler deyip duruyordu. Aslı var mı?»

Gözleri çakmak çakmak:

«Ne sandın?» dedi. «Sittin sene köy köy, hayvan peşinde mi koşacaktım yani? Ne geçiyor ki elime bundan? Ne geçti ki kimdiye kadar, şimdiden sonra ne geçecek? Hava cıva bizimkisi!»

«İyi, hoş ya amca...» dedim. «Sen ayrılırsan dükkân batar, perişan oluruz.»

Omuz silkti. Şaraptan gözlerinin içi kırmızıya dur-

muştu.

«Bilmem...» dedi. «Aklım ermez hiç...»

«Peki, memnun değil misin dükkândan?»

«Değilim...» dedi kayıtsızca.

«Başka bir iş yapsan burda?»

«İstemiyorum. Çoluk çocuk çekip gideceğiz Fethiye'ye, orda temelleşeceğiz. Karının nasıl olsa evi, birkaç dönümlük malı mülkü de var; idare ederiz.»

«Büyükbabam diyor ki...» dedim.

Eliyle «boşver» dedi:

«Ne karışır büyükbaban bana? Beyni sulanmış zaten onun. Otursun oturduğu yerde, etliye sütlüye karışmasın. Önüne bir topan ekmek, bir kaşık hazır yemek geliyor; onu yesin, otursun aşağı. Karışmasın.»

Konuşmayı bıraktık. Yağmur kesileyim dedi. Vazgeçti.

«Bu yağmurda da hâlâ fidelerim de fidelerim diyor mu ki?»

«Kim? Babam mı?» dedim.

«Ha...» dedi.

«Eve gitmiştir şimdi... Ama, yağmura da sevinmiştir. Sulamaktan kurtuldu ne de olsa...»

«Ulan o fideler büyümez be! Namussuzum ki büyümez onlar! Kavrulmuşlar, yanmışlardır güneşten hepsi. Her gün selli pullu yağmur yağdırılsa Allah tarafından, yine kâr etmez onlara.»

«Doğru ama...» dedim. «Sen, gel de onu babama anlat bakalım.»

«O ne anlar zaten...» dedi.

Eti soğudu. Yeniden gazocağını yaktım, ısıttım. Bu kez de şarabı bitti.

«Alayım mı bir binlik daha?»

«Yeter artık...» dedi.

Kalktı. Eve gidecek. Yengem kuyudan su çekecek ona. Amcam, yarı beline kadar soyunacak; kafasını suya sokacak. Titreye titreye, suya, suyun soğukluğuna söve saya karısının hazırladığı yer yatağına uzanacak, akşam yemeğine kadar deliksiz uyuyacak...

«Ben gidiyorum Hasan...» dedi, kapı önüne çıktı.

«Yağmur dinsin, bekleseydin...» dedim.

«Eve gidene kadar diner, boş ver!» dedi.

7

DÜKKÂNI kapatırken bile yağmur yağıyordu. Ama başlangıçtaki gibi değildi, hızı kesilmiş soluk soluğa kalmıştı. Yavaş, inceden düşüyordu. Evler sokaklar yağmura karşıcı çıkmışlardı. Her şey tertemizdi, ağaçlar daha yeşil, evlerin kiremitleri narçiçeği kırmızısında. Rüzgâr keskin bir toprak kokusunu sürüyüp duruyordu.

Eve kadar ıslana ıslana yürüdüm. Yağmur sıcacıktı. Büyükanam üst katın penceresinden gördü, başını iki yana salladı; kalkındı. Kapıyı açtı:

«Deli misin sen a Hasan? Yağmurda nasıl geldin?»

Sırılsıklam ceketimi üzerimden aldı. Omuzlarının pamuğu yağmuru emmiş emmiş, büzülmüştü. Havluya kafamı sarıp sarmalıdım. Mutfağa geçtim. Annem soğan doğruyordu. Acı bir koku, maltızdaki tencerede kavrulan yağın kokusuna karışmıştı.

«Erken geldin...» dedi, bakmadan.

«İş yoktu dükkânda...»

Burnunu çekti. Basma entarisinin eteğine gözlerini

kuruladı. Kan oturmuştu içlerine, kıpkırmızıydılar. Bebekleri nokta gibi ufacık kalmışlardı.

Bıçağı bıraktı, soğanları yıkadı, tuzla ovaladı, tenceredeki kızgın yağa döktü; cazır cazır etti soğanlar.

«Müzeyyen yok mu?» diye sordum.

«Ooo, sorma artık onu!» dedi annem.

Sesi titrek titrekti. Bir şeylerin döndüğünü anlar gibi oldum.

«N'olmuş deliye?»

Gıdıklanırcasına için için kıkırdayarak:

«Bugün görücü geldiler ona...» dedi. «Apansızın geldiler, bastırdılar. Ne bilelim bizim deliye görücü geldiklerini? Süleyman beylerin hanımı ile kalkmışlar, gelmişler! Misafir sandık. Oturdular. Kahve pişirdik, şeker ikram ettik. Tam güzel güzel oturmuş konuşurken Şakira'nım 'Biz Allahın emri Peygamberin kavliyle Müzeyyen'e görücü geldik' demez mi? Bayılayazdım.»

Sevinçliydi. Ya da ben öyle sandım. Ama baktım, yavaştan yavaştan ağlıyordu da.

Müzeyyen alı al moru mor mutfak penceresine yüzünü yapıştırdı o sıra. Annem o görmesin diye başını benden yana çevirdi.

«Çocuk kimmiş?» dedim.

«İyi bir ailenin evladı herhal... Ben annesini de, ablasını da çok beğendim.»

«Ablası da mı var?»

«Var, tabii! Bankada memurmuş galiba. Okumuş yazmış bir kız.»

«Çocuk?»

«Yeni bitirmiş yedek subaylığını. Şimdi de Tarım'da mı, Tariş'de mi dediler, orda çalışıyormuş...»

«Halleri, vakitleri?»

«Hemen denir mi o laflar? Sorup soruştururuz, bakarız öğreniriz onları da. Babandan istemeye gelecekler pazar gününe.»

«Hayırlısı olsun bakalım...» dedim.

Müzeyyen girdi. Öğleden bu yana sanki büyümüştü.

«Anne yardım edeyim...» dedi, eti aldı.

İkisini de mutfakta bıraktım.

Sofanın ucundaki limonlukta babam oturuyordu. Yanına gittim. Düşünceliydi.

«Nasıl fideler baba?» dedim.

«Bildiğin gibi...» dedi.

«Yağmurun faydası olmuştur... İyi yağdı maşallah!»

«Öyle oldu...» dedi.

«Yağmura yakalanmadın ya?»

«Yok. Baktım bastıracak, döndüm geldim eve.»

«Bir iki daha yağsa böyle, kendilerini kurtarırlar, büyürler hepsi de...»

İnanmamış:

«Büyürler büyürler...» dedi o da.

«Müzeyyen'e görücü gelmiş...» dedim. «Söylediler mi sana?»

«Söylediler.»

«Ne diyorsun?»

«Bilmem!» dedi.

«Nasıl bilmem?»

«İyi bir oğlansa veririz. Vakti geldi kızın zaten...»

«Daha kaç yaşında ki?»

«Ben evlendiğimde on dört yaşında bile yoktu anan.»

«O başka, şimdi devir değişti.»

«Olsun!» dedi.

Susuştuk. Yağmur yüzdü yüzdü, kuyruğuna getir-

di, limonluğun üstüne güneş doğdu. Karıncalar kapının alt yanından bir dizide gidip geliyorlardı. Aralarında ne bir çatışma, ne de bir kavga vardı. Karşı karşıya geldiler mi, biri duruyor, öbürüne yol veriyor, geçsin diye bekliyordu.

«İzzet amcamı hiç gördün mü bugün?»

«Dün akşam gelmişlerdi yengenlen...»

«Ayrılacağım diyormuş. Dükkâna da geldi. Gideceğim Fethiye'ye diyor...»

«Gidecekmiş, evet...» dedi babam.

«Hissesini n'apacak acaba?»

«Satacak elbet.»

«Kime satacak?»

«Bilmem ki! Neb'leyim? Kime isterse...»

«Başka birine satarsa, n'olacak?»

«Bilmem...»

«Gelen yabancı herifle geçinebilir miyiz?»

«Geçinemeyiz.»

«N'olacak, peki?»

Durdu. Göğüs geçirdi.

«Ben alacağım...» dedi.

«Nerden bulacağız o kadar parayı ki?»

«Bulacağım...» dedi.

Aklıma bağ yolundaki zerzevat ektiği iki dönümlük toprak geldi. Satacağını hiç düşünmemiştim. Üzüntüsü, durgunluğu belki de bundandı. Şu komşu pezevengi bir su veriverseydi fidelere.

«Büyükbabam çok kızıyor İzzet amcama» dedim.

«Onun da kızmadığı ne kaldı ki? Her şeye kızıyor. Gayrı ihtiyarladı iyice...»

«Ayrılmanızı istemiyor, dokunuyor ona belki...»

«Ben istiyor muyum sanki?»

Akşam yemeğinden sonra İzzet amcam, yengemi de almış, bize geldiler. Büyükbabam da yemeğe aşağıya inmişti. Misafir odasına geçtik yemekten sonra. İzzet amcam büyükbabamın elini öptü.

Yengem de öptü. Büyükanama sıra gelince; büyükanam, yengeme elini vermedi, avucuyla vurdu, kuru kuruya «berhûdar ol» dedi. Yengem sallandı, sonra küçük radyoya yakın hasır koltuğa oturdu; Müzeyyen'le annem kahve pişirmeye gittiler.

Büyükbabam tütün kutusunu sordu bana. İzzet amcamın yanı başındaydı tütün kutusu. Amcam aldı, açtı: Defterden bir yaprak kopardı, büktü ortasından kâğıdı. Tütünü sıraladı. Büyükbabam:

«Ver, bana ver!» dedi. «Ben sararım, sen bırak...»

İzzet amcam:

«Ben sarayım baba...» dedi.

«Olmaz...» dedi büyükbabam aksi aksi. «Ben sararım. Hamdolsun, ellerim tutuyor daha.»

İzzet amcamın büyükbabama uzatırken kutuyu tutan eli, sinirden titriyordu. Büyükbabam, sertçe çekti aldı kutuyu ondan. Hiçbir şey olmamış gibi de cıgarasını sarmaya durdu.

Müzeyyen kahveleri getirdi, dağıttı. Büyükbabam kâğıdı diliyle tükürükledi, fitilli çakmağıyla yaktı. Kahvesini yudumlarken:

«Demek...» dedi, «ille gideceksin ha, İzzet?»

Amcam başını kaldırdı; yengem, köşesinde dertop oldu. İzzet amcamla büyükbabam, ellerinde fincanlar bakıştılar karşılıklı. İzzet amcam yıkılmadan:

«Evet. Gideceğim...» dedi.

«Suyu mu çıkmış buranın?» dedi büyükbabam. «Ne bok var da gidiyormuşsun?»

İzzet amcam:

«Gidiyorum işte!» dedi.

Büyükbabam kahve fincanını bıraktı. Cigarasını hırslı hırslı çekti. Koyu bir duman ağzından burnundan dışarı uğradı.

«Ben sizi bu yaşa neliklerle getirdim... Siz bu boya gelene kadar benim tırnaklarım söküldü çalışmaktan. Tek siz adam olasınız diye çalıştım, didindim durmadan.»

İzzet amcam yüzüne yüzüne bakıyordu.

«Evet...» dedi.

Büyükbabam:

«Eveti meveti yok...» dedi. «N'aptımsa, hep ikiniz için yaptım hayatta. Büyütmek, bu yaşa getirmek kolay mı sizi?»

İzzet amcam yine:

«Evet...» dedi.

Büyükbabam bunu duymazlığa getirdi.

«Ben ayrılmanızı istemiyorum Mustafa'ylan. Ayrılırsanız, yapamazsınız.»

«Niye?» dedi amcam. «Pekâlâ da yaparız...»

«Kolay değil düşündüğün kadar...» dedi büyükbabam. «Artık ikiniz de delikanlı değilsiniz. Yeniden düzen kuracak kuvvet nerde sizde?»

İzzet amcam:

«Ben gideceğim...» dedi. «Kimse tutamaz beni burada. Çoluğu çocuğu toplayıp gideceğim.»

«Gidersen, Mustafa n'apar yalnız?»

«Mustafa'nın göbeği benim göbeğime mi bağlı?»

«O yalnız yapamaz. Bilmez yalnız...»

«İki tane oğlu var boyunca, Hasan kurtarır dükkânı...»

«Öyle diyorsun ama, hisseni kime satacaksın?»

«Mustafa' alsın! Oğlu yetişiyor; birlikte çalışırlar, işi büyütürler...»

«Mustafa'nın parası var mı diye sormuyorsun hiç?»

«Bilmem artık orasını...» dedi İzzet amcam. «Bulsun buluştursun...»

«Nerden bulsun buluştursun?»

«Ben mi düşüneceğim? Nerden isterse ordan...»

Büyükbabam, iş çıkmayacağını, İzzet amcamın yola gelmeyeceğini anlamış gibi durdu:

«Bana baksana sen İzzet...» dedi. «Niye istiyorsun bunu bu kadar?»

«Ayrılmayı mı?» dedi İzzet amcam.

«Ayrılmayı...»

«İstiyorum da ondan...»

«Niye ama?»

«Sebep yok...»

«Vardır...» dedi büyükbabam. «Senin dilinin altında bir şeyler saklı...»

«Yok bir şey!»

Büyükbabam, yengeme dik dik bakarak:

«Yoksa...» dedi. «Karın mı zorluyor seni gidelim diye?»

Yengem kayboldu, silindi köşesinde. İzzet amcam:

«Hayır...» dedi. «Ben istiyorum bunu. Onun bir şey istediği yok.»

«Belli mi olur? dedi büyükbabam. Hey gidi hey! Karı sözüne de uyar mı görecektim seni a İzzet?»

Amcam horozlandı:

«Ben kimsenin sözüne uymuyorum. Ben istiyorum bunu. Kafama koydum. Gideceğim...»

Büyükanam atıldı hemen:

«Senin aklında yoktu bu. Senin aklını çelmişler. Bu çiroz karı çelmiş aklını senin!»

İzzet amcam büyükanama yıkımla döndü:

«Sen bu işe karışma ana...» dedi. «Senin işin değil...»

Büyükanam:

«Hoşt köpek!» dedi. «Halt etmişsin sen onu! Benim işim değilmiş! Benim işim değil de kimin işiymiş! Sen şu şıllık karının sözüne uyarsan, taştan taşa vurursun başını sonra...»

İzzet amcam ayağa kalktı, büyükanama:

«Kalbini kırarım senin!» dedi. «Anamsın, ama sözünü tartarak konuş konuşurken...»

Büyükanam:

«Hiç bile...» dedi. «Nankör seni! Dokuz ay karnımda taşıyayım seni, sütümle besleyeyim; bana bunları de ha!»

«Söyletme! Sen sen ol da söyletme...»

«Bu karıdan sana yâr olmaz. Beş yüz kere söyledim bunu. Yine de söylerim: Karı, karı olaydı, tırnak kadar yavrucağzı altına alıp ezmezdi uyurken...»

Yengem ağlamaya başladı. Sessiz, çıt bile çıkarmadan ağlıyordu. Gözleri duru yeşildi. Islanınca, yaş boğunca o yeşiller aydınlanmış; odayı kaplar olmuştu.

İzzet amcam:

«Ağlama...» dedi karısına. «Ağlama boş yere. Yürü, evimize gidelim biz, hadi...»

Yengem de kalktı. Boynu eğrilmişti. Saçları yüzünü örtüyordu. Benim de içimden ağlamak geçti onu o halde görünce. Gideyim büyükanama, gırtlağına çökeyim cadının, geberteyim oracıkta... dedim.

Annem ikisini de sokak kapısına kadar geçirdi. Onlar gider gitmez odayı bir yaslı hava doldurdu. Büyükba-

bam:

«Müzeyyen!» dedi. «Bir kahve daha yap bana. Köpüklü olsun...»

Müzeyyen koşturdu. Babam:

«İyi yapmadın İzzet'e karşı...» dedi büyükbabama.

«Ne diyeydim yani?» dedi büyükbabam. «Aferim sana, iyi yapıyorsun mu diyeydim?»

Babam:

«Yok ama...» dedi. «Nasıl derler hani, daha biraz şeyli...»

«O benim oğlum nihayet. Benim sözümü dinlemeli...»

«Dinlemiyor büyükbaba,» dedim. «Elbet kendine göre bir düşündüğü olmalı ki, böyle istiyor o da...»

Büyükbabam:

«Sıçayım onun düşündüğünün içine...» dedi, «Ayrılacak da bok mu olacak? Büyüyecek mi?»

Büyükanam da celallendi.

Burnundan soluyarak:

«O çiroz karının lafını dinliyor...» dedi. Onun lafına uyuyor. Uysun bakalım n'olacaksa! Sonunda pişman olacak ya, iş işten de geçmiş olacak değil mi ki o karı tırnak kadar yavrucağzı...»

«Kadının ne suçu var büyükana?» dedim. «Olmuş bir kere. Kaza, görünmez kaza. İsteyerek de yapmadı ya bunu...»

İki yana sallandı. Ellerini dizlerine vurdu.

«İsteyerek yapmıştır o... İsteyerek yapmıştır. Ne domuzdur o, sen bilmezsin! İçinden pazarlıklının, gâvurun biri o.»

«Hadi canım sen de! dedim. Uyduruyorsun, büyükana...»

Büyükbabam:

«Ne uydurması?» dedi. «Bize ilk gelin geldiğinden beri bilirim: Öyle domuz domuz dururdu hep...»

Bütün suç yengemde miydi, niye bu kadar yükleniyorlardı bu kadına? İyi kadındı oysa, amcama bağlıydı: Bir dediğini iki etmiyordu. Kulu kölesiydi. Amcam da karısını seviyordu. Belliydi. Anası bile olsa, babası bile olsa karısı için yıkıyordu hepsini. Karısının üstüne de titriyordu. Aşkı buydu da ondan.

8

DAHA sabahın onu bile değildi. Dükkânın kapısına bir polis dikildi. Önceden görmüşlüğüm yoktu, yenilerden biri olacaktı.

«Hasan sen misin?» dedi.

«Benim. Bir şey mi var?»

«Telefondan arıyorlar seni...»

«Kim arıyor ki?»

«Bilmiyorum. Komiser, Hasan'ı telefondan çağırıyorlar, git haber ver; gelsin, dedi...»

Önlüğümü sıyırdım, dükkânın kapısına sandalyeyi ters çevirip bıraktım, koştum.

Karakol odalarında kimseler yoktu. Komiser Hazım amca, akşamcılardan birini karanlık odaya almış, sigaya çekiyordu. Arka arkaya üç tokat şaklaması duydum; bir ses:

«Anam öldüm!»

Geniş koridorun ortasında durdum. Karanlık odadan bir polis çıktı; bizim Alirıza.

«Biri seni arıyor telefonda...» dedi.

«Öyleymiş! Koştum geldim ben de...»

Eliyle gösterdiği «Kalem odası»na girdim. Telefon açıktı, masanın üzerinde yan yatıyordu. Aldım.

«Alo!» dedim.

Öbür uçta bir kıpırdanma oldu, ses geldi.

«Alo! Hasan sen misin?»

«Benim...»

«Ben Necmi...»

«Kim Necmi?»

«Ananın örekesi Necmi! Amerikalı be!»

«Sen misin lan?» dedim. «Nerden çıktın böyle?»

Yeniden sövdü.

«Ne zaman geldin?»

«Bu sabah...»

«İyi! İstanbul'da mıydın yine?»

«Başka nereye giderim ben ki?»

«Gel hemen de, konuşalım...»

«Geleceğim tabii! Nasıl işler, çocuklar falan?»

«Hepsi iyiler. Memedali Morto'nun yanından çıktı, eskici Hüsnü'nün dükkânını tuttu. Berber dükkânı açıyor...»

«Yaşasın o Memedali! Evlenme işi n'oldu?»

«Kâğıtları askıda. Bugünlük yarınlık... Bekliyorlar.»

«Makbule'yi alıyor değil mi?»

«Evet, evet!»

«İyi, hayırlısı olsun!»

«Evet!»

«Ben on kırk trenine yetişmeye çalışırım şimdi...»

«Yetiş yetiş...»

«Çalışacağım.»

«Bekliyorum...»

«Eyvallah! Hazım amcamın ellerinden öperim, selamlarımı söyle ona...»

«Söylerim...»

Ben kapatmadan o kapattı.

Karanlık odadaki adamı iki polis koltuk altlarından tutarak — adamın ayakları yerden kesilmişti — kapıdan geçirdiler. Onların arkasında Hazım amca duruyordu. Vücudu kapıyı bütünüyle kaplamıştı.

«N'aber kasapçıbaşı?» diye laf attı. Yeşil yeşil de güldü.

«Sağlığın.» dedim. «N'olsun?»

«Yine orospuların mı arıyor kerhaneden?»

«Yok» dedim. «Kadın değildi arayan...»

«Numara yapma lan!...»

«Namussuzum ki...»

«Ya kimdi, peki?»

«İnanmazsın...» dedim. «Amerikalı...»

Sevinçten az daha düşüyordu.

«Şu bizim Amerikalı mı?»

«O...»

«Hay hergeleci hay! Kürkçü dükkânına döndü demek eninde sonunda.»

«Döndü... Evet!»

«Ne diyor?»

«Selam ederim Hazım amcama, diyor, ellerinden öperim onun, diyor.»

«Yok canım? Hay it hay! Tam köpoğlu deyyus!»

Başka konuşmadık, selam verdim. Dükkân yalnızdı. Koşa koşa yokuşu indim.

Saat on bire on vardı.

9

ALSANCAK'TAN Buca'ya on kırkta hareket eden tren, en geç yarım saat, yani on biri on geçe Buca'ya gelir. Amerikalı da on biri on geçe istasyona inmiş, istasyondan üç dakikada bizim dükkânı almış. On biri çeyrek geçiyordu, dükkândan içeri girdi. Babam, Amerikalı'yı sevmez. Amerikalı daha kapıdan girer girmez kalktı gitti. Sarmaş dolaş olduk, öpüştük. Leş gibi kokuyordu üstü başı. Açıldım:

«Öf lan!» dedim. «Köpek ölüsü gibi kokuyor her yanın...»

«Allahıma öyle...» dedi. Ayağımın tozuyla indim trenden geldim.»

«Bu koku, peki?»

«Hikâye! İstanbul'dan buraya kadar hayvan vagonunda geldim.»

«Çüüş!»

«Dinime imanıma! Ölüm çıktı öküzlerin, ineklerin arasında gelene kadar. Öldüm öldüm, dirildim...»

«İyi yakalanmadın...»

«Birkaç sefer yoklama oldu ama, beni hayvanların arasından bulup pek çıkaramadılar...»

Oturttum. Bir iki müşteri geldi, gitti.

«Sinço lan!...» dedi.

«Ha?»

«İçeceğiz değil mi?»

«İçeceğiz...»

«Yaşşa lan Sinço! Ne kadar zaman oldu içmiyorum, unuttum...»

«Ne kadar oldu?»

«Unuttum dedim ya. Bir hafta oldu en aşağı...»

«Çok mu lan bir hafta?»

«Delisin be! Yıl.»

Gönderdim, taze soğan, biber, domates aldırdım Ahmet Efendi'den. Gazocağını da getirdi. Eti doğradık, soğanını, biberini, domatesini attık üstüne; bıraktık kavrulsun. Üç şişe kiloluk şarabı buza yatırdık.

Amerikalı:

«Soğusun soğusun...» dedi. «Yoksa, öldürür bizi bu havada şarap...»

Eti kavurmaya koyuldu. Tam öğle vaktiydi. Dünkü apansız yağmurun getirdiği serinlik azalmıştı. Sıcak kol geziyordu.

«Başka n'aptın İstanbul'da bakalım?»

Etten bir kaşık aldı, tadına baktı. Ağzının içinde evirdi çevirdi.

«Dünyanın bokluğunu... Hangi taşı kaldırdılarsa, altından ben çıktım.»

«İş, miş?»

«İşe ne hacet be? Karılar sağolsun!»

«Yine mi?»

«N'aparsın be Sinço? Bu da bizim zanaatımız. Ne kadar ihtiyar karı varsa İstanbul'da topuna kıran kodum...»

«Vay pis zampara!»

«Kaval! Bunun neresi pismiş? Kadın nasıl olsa ihtiyar, günü geçmiş, yüzüne bakan hiç yok. Ama ne de olsa kadın...»

Her zaman hem de. İşin fenası şu ki, bunlar, hep genç delikanlılarla yatmak isterler. İstanbul'daki gençlerin de akılları bir karış yukarda kafalarından. Meyvenin olmuşunu hiç bilmiyorlar. Sabah akşam beygir gibi

ham kızların peşinde koşturuyorlar...

«Sen?»

«Bana bakma! Karı dedin mi, tamam bende. Bütün ihtiyar karıların dizlerinin bağı kesiliyordu ben İstanbul'dayken.»

«Atma!»

«İnanma sen... İstediğin kadar inanma, ama Allah şahittir, bütün İstanbul şahittir...»

Gözlerini belertti, baktı. Dayanamadım.

«Kızma. Peki, peki...» dedim.

«Kızmıyorum...» dedi. «Ama matrak geçiyorsun gibime geliyor. Düştük mü bu kadar yani?»

Dokundu bana da.

«Allah kahretsin!» dedim. «Hayvan sen de! Asıl sen matrak geçiyorsun...»

Güldü. Acılıydı ama.

«Tavla bakalım, tavla...» dedi.

Karşılıklı oturduk. Şişeleri açtık. Amerikalı deli gibi ete, şaraba sarıldı. Şaştım.

«Kıtlıktan çıktım lan!» dedi.

İçtik. Sıcak bir yandan, şarap bir yandan vurdu vuracağı kadar. Yaptı yapacağını bize. Bir saatte etin de, şarabın da köküne darıyı ektik.

Amerikalı cıgarasını söndürdü, gerindi.

«Aklıma ne geldi biliyor musun Sinço?»

«Biliyorum...» dedim.

«Ne geldi, söyle peki?»

«Aşağı mahalleye gitmek...»

Tuttu, iki yanağımdan öptü.

«Erkek!» dedi. «Aklınla bin yaşa, emi!»

«Olur...»

Ceketimi aldım çividen. Kasadan otuz lira çektim.

Kapıyı kilitledim, anahtarı Ahmet Efendi'ye verdim; «Kim gelirse bizden, verirsin» dedim. Süzgün süzgün baktı, anahtarı aldı.

Trene dara dar yetiştik. O kadar ki, bilet bile alamadık. Biletçiden kaça kaça Tepecik'i buldurduk; atlattık.

10

YEDİ treniyle döndük. Amerikalı istasyonda ayrıldı. Ağabeysini görecekmiş. Pazara yarışlar başlıyor ya, artık yarışçılarla düşüp kalkmalıymış bundan böyle. Çabuk para kazanmanın en kestirme yolu buymuş. Bir tutturdu mu vuracakmışız paraları.

«Sen pazar gününe kadar bir elli lira bul muhakkak Sinço...» dedi.

«Bulamam...»

«Bulursun be!»

«Bakarım, bulmaya çalışırım...»

«Çalışırım, deme.»

«Ne diyeyim ya?...»

«Bul oğlum. Bu hafta garanti kazanacağız bir şeyler! Davut'u gördüm. O söyledi. Bu haftakilerde müthiş dalavere dönecekmiş. Fırsat bu fırsat. Bakarsın, Allah Baba yürü Amerikalı kulum, yürü Sinço kulum der... Papelleri yükleniriz...»

«Amma da atıyorsun be!»

«Atmıyorum. Yarından tezi yok, Ahmet Bey'in ahırlarındayım. Bütün atları kontrol edeceğim bir bir...»

«Sen öyle yapadur ben de bir çare bulurum para için...»

«Yaşa!...»

Çekti, gitti.

Ağır ağır istasyon caddesinden vurdum. Akşamın alacası iniyordu. Birkaç taze yıldız hemen gökyüzünde sıraya geçmişler, yerlerini almışlardı. Bostanların arasından geçtim. Yüksel'lerin evinin arka tarafına dolandım. Evdeydi. Odasında ışık yanıyordu. Bahçeye atladım duvardan. Bir ağacın arkasına geçtim. Islık çaldım, öksürdüm. Camı açtı, alçacık bir sesle:

«Hasan!...» dedi.

«Benim...»

«Ne var?»

«Yok bir şey! Seni görmeye geldim.»

«Bekle! Geliyorum...»

Pencere indi. Işık söndü. Bekledim. Karanlık iyice çöktü. Ağaçların dalları bütün bütün sarktılar.

Üzerine beyaz bir yün ceket almış, geldi. Filmlerdeki gibi, iki elini birden açıp uzattı. Tuttum. Ateş gibi de yanıyordu.

«Hasta mısın sen?» dedim.

«Değilim...» dedi.

«Ateş gibi ellerin...»

Çenesinden sertçe yakaladım. Öpmek istedim. Öptürmedi.

«Yine mi?» dedi.

«Yine mi ne?»

«İçmişsin sen...»

«İçtim. N'olacak?»

«Hani içmeyecektin, hani söz vermiştin bana?»

«Arada bir de olmasın mı yani?»

Karşılık vermedi. Bahçenin yıkık duvarını aştık. Bostanların içine doğru yürümeye başladık.

«Müzeyyen'e bir mektup bırakmıştım dün, aldın mı onu?»

«Aldım...»

«Okudun, tabii...»

«Tabii! Ama yalan söylüyorsun orda sen...»

«Ne yalanı?»

«O basma entari giyerim, yılda bir çift ayakkabı giyerim lafları falan...»

«İnanmıyor musun?»

«Aptal mıyım ben o kadar? Bugün kim giyiyormuş ki basma entariyi, sen giyesin. Bir odacı karısı bile giymiyor...»

«Ama, ben giyerim...»

«Giymezsin! Yalan. Giyerim dersin, giymezsin...»

Durdu.

«Demek inanmıyorsun?...» dedi.

«İnanmıyorum. Hem bu dediklerine, hem evlenme işine...»

«Niye ama, niye?»

«Benim param yok evlenmek için...»

«Olmasın! Ben beklerim...»

«Neyi beklersin? Para biriktirmemi mi?»

«Tabii! Bir yıl bekleriz nişanlandıktan sonra...»

«On yıl da beklesen, ben para biriktiremem. Bunu aklından çıkar...»

«Ben başlarına vura vura, babamgile her şeyimizi yaptırabilirim ama, sen kabul eder misin bunu?»

«Etmem» diyemedim. Öyle bir ağızla söylüyordu ki, kabul ederim dedirtmiyordu. Bunu ortadan siliveriyordu bir kalemde. Oysa başka çıkar yolumuz mu vardı? Ne getirecekse, o getirecekti. İzzet amcamın gidişi; bağ yolundaki susuz toprak, bizim belimizi büken şeylerdi. Üstüne

bir de bunlar yetmiyormuş gibi Müzeyyen'in evlenme işi çıkmıştı.

Yüksel:

«Ben biliyorum...» dedi. «Sen yanaşmazsın buna...»

Zoru zoruna:

«Yanaşmam, evet...» dedim.

«Gördün mü? Nasıl biliyorum...»

Yıldızlar çoğaldılar. Bostanların birini kör bir beygir döndürüyor, su, dolaplardan boşalıp boşalıp ayaklarımızın altındaki arka akıyordu. Koluma girdi. Vücudunu vücuduma yasladı. Etinin sıcaklığını duydum. Saçlarını okşadım.

«Seni seviyorum...» dedi.

11

BABAM, gündüz, dükkâna da gelmemişti. Akşam, herkes yemeğini yemiş, yatmaya çekilmiş. Saat on bir buçuk. Babam bir türlü meydanda yok. Annem bekleyip duruyordu.

«Baban hâlâ gelmedi...» dedi. «Hiç böyle olduğu yoktu. Acaba, başına bir kaza falan gelmesin?»

«Yok canım...» dedim.

Ağlamıştı. Gözleri kan kırmızı. Elleri iki yana düşmüştü. Yaprak gibi titriyordu.

«Karakola haber versen Hasan!...» dedi.

«Daha neler artık? Bir ahbabına rastlamıştır. Belki şehire indi. Treni kaçırdı...»

«Bilmiyorum ki! Çok korkuyorum. Aklıma fena fena şeyler geliyor...»

«Üzülme!» dedim. «Üzülecek bir şey yok...»

«Sen yat istersen...» dedi. «Ben beklerim...»

Yatmadım. Annemle beraber aşağıdaki odada oturduk.

«Kaç gündür canı sıkılıyordu hep... İzzet amcana sıkılıyordu...»

«İzzet amcama niye sıkılacak?»

«Şu ayrılıp gitmesine. Hissesini başkasına satarsa, diye üzülüyor...»

«Satarsa satsın!»

«Olur mu hiç?»

«Olur, tabii!»

«Acaba, niçin ayrılmak istiyor İzzet amcan?»

«Bilmiyorum. Belki büyükanamın yüzünden...»

«Büyükananın yüzünden mi? N'apıyor ki onlara?»

«Daha n'apsın? Yengeme rahat yüzü mü bırakıyor? Çocuğu öldürdün de öldürdün... Başka laf dediği yok kadına karşı...»

«Öldürmedi mi sanki?»

«İyi vallahi! Kim isteyerek iki aylık çocuğunu öldürür?»

Kapı yıkıldı sandık. Biri güm güm vuruyordu. Annem, korkuyla bana baktı.

«Sen otur, ben bakarım...» dedim.

Daha açar açmaz, babam taşlığa yıkıldı, kaldı. Seslendim. Annem koştu. Kaldırdık. Kollarına girdik. Körkütük sarhoştu. Burnunun ucunu görmüyordu. Kollarını bizden kurtardı. Silkindi. Düşecekti. Duvara verdi kendini.

«Namussuzlar!» dedi. «Namussuzlar!»

«Mustafa!» dedi annem. Babamın kimseyi seçecek hali yoktu. Ağzını açtı. Avazı çıktığı kadar «Namussuzlar!» diye bağırdı. Sesi evin içini gürültüyle döndü,

odalar, sofalar «namussuzlar!» diye yankıladı babam.

«Hepsi namussuz! Bu dünyada ne kadar adam varsa topu namussuz deyus oğlu deyyusların!»

Söylemeye başladı. Ağzına ne gelirse söylüyordu. Merdiven başına Müzeyyen, Yılmaz, büyükanam toplandılar. Büyükanam indi. Babamın karşısına geçti.

«Mustafa!» dedi sert sert.

Babam sallandı.

«Mustafa'nın Allah belasını versin!» dedi. «Benim gibi bütün Mustafa'ların Allah belasını versin!...»

Ceketini yırtarcasına çıkardı. İç cebine elini soktu. Bir tomar kâğıt para vardı elinde. Savurdu paraları. Sonra çocuk gibi atıldı, topladı.

«Alsın işte! Bunlarla yalnız İzzet'in değil, dünyanın bütün İzzet'lerinin hisselerini alırım...»

Büyükanam, anneme «Bu kadar parayı nerden bulmuş?» gibilerden kaş kaldırıp baktı. Annem, ne bilsin nerden bulduğunu. Boynunu büktü, kaldı. Babam sezinledi, döndü.

«Sokaktan buldum.» dedi. «Banka soydum. Adam öldürdüm. Yol kestim!»

«O nasıl söz öyle Mustafa?» dedi büyükanam. «Allah korusun. Sus!»

Babam duvarın dibine çöktü yavaşça:

«Sattım.» dedi. «Neyim varsa, sattım. Bağ yolundaki toprağı da sattım sonunda. Sattım işte...»

Büyükanam:

«Canın sağolsun, Allah can sağlığı versin! Başka keder vermesin.» dedi.

Babam oralı değildi.

«Müzeyyen'in parasını da aldım bankadan. Hiçbir şey bırakmadım bankada. Hepsini aldım...»

Kaldırdı yumruğunu, olanca gücüyle duvara vurdu, eli boydan boya yarıldı. Kan hemen derinin üzerine çıktı. Kopkoyu, yol halinde elinden düşmeye başladı.

«Namussuz bunlar!» dedi. «Hepsi namussuz bunların...»

Annem diz çöktü yanı başına babamın. Elini yavaşça yerden aldı. Tuttu. Entarisinin yeniyle babamın elinin üzerindeki, yarısı akan, yarısı donan kanı sildi. Hem siliyor, hem ağlıyordu. Babam, anama baktı, tanıdı. Elini çekti. Anam bıraktı onun elini, ama bir an bakıştılar. Sonra babam derin derin içini çekti. Annem yeniden yaralı elini aldı onun, kucağına koydu. Babam:

«Fidelerim de gitti...» dedi. «Beş yüz fide idi. Yüz ellisi patlıcan, üç yüzü domat, yüz tanesi topan biber. O namussuz Hüsnü, su veriverseydi n'olurdu sanki? Ölür müydü hergele?»

Annemin omuzlarını sarstı, sordu:

«Ölür müydü deyyusun oğlu?»

Annem ağlayarak başını iki yana salladı. Babam:

«Ölmezdi,» dedi. «Bir şeycik bile olmazdı. Fidelerim büyürdü. Mahsulümü alırdım. Şehir, bağ yoluna doğru geliyor. İki yılcık zerzevat ekeydim üst üste, bankadaki parayla Müzeyyen'ime bir ev yaptıracaktım oraya. Çeyizi olacaktı kızın.»

Büyükanam:

«Allah büyük Mustafa,» dedi. «Canın sağolsun!»

Babam sövdü durmaksızın.

«İçine sıçayım öyle sağlığın, içine sıçayım. Canım sağolacak da ne olacak?» dedi. Sızdı kaldı sonra.

Ama sesi evi döndü, dolandı; onunki kadar sert, onunki kadar acı «Namussuzlar, fidelerim, toprağım!» diye yankıladı durdu.

12

O gecenin sabahı erkenden yine dükkânı açtım. Açtım ama et yoktu. İzzet amcam yoktu. İş yoktu. Pepe, çayımı getirdi.

«Gözün aydın!» dedim.

Şaşkın şaşkın durdu.

«Amerikalı gelmiş ha?» dedim.

Gözlerini dört açtı.

«Dal - dal - dalga geçme alla'sen, Sinço! Gö - gö - gö - gözümüzün çapağı du - du - ruyor daha...»

«Sen inanma. Nerdeyse düşer kahveye şimdi.»

Telaş içinde döndü. Arkasından epeyi bir güldüm. Çayı içtim. Selim girdi. Elinde bir sürü alet - edevat, ıvır - zıvır...»

«Bunlar ne?»

«Öbür çocuklar da nerdeyse gelirler.» dedi. «Memedali'nin dükkânını açıyoruz.»

«Bugün mü?»

«Bugün.»

Birbiri arkasına, sırayla Sarı İbrahim, sonra da Memedali geldiler. Dükkânı kapattık beraberce. Aramızda para toplaştık. Ne lazımsa eksik gedik; yağlıboyaydı, fırçaydı, çinkosuydu falan; tekmil tamamladık. Tabelayı Selim yazdı.

Günlerden bir cumaydı. Temmuzdu. Saat ona doğru her şey bitecek, tamam olacaktı.

Kova kova su taşıdık. Dükkânın içini ayna gibi oluncaya paspasladık. Taşları ovduk. Ayna yüzünden birbirimizle boğaz boğaza kavgaya tutuştuk. Barıştık. Me-

medali, iki arada bir derede kaldı. Şaşkın mı şaşkın. Sağa sola boyuna koşturuyor, onu alıyor, öbürünü bırakıyor, faydasından çok zararı dokunuyordu bize. Bir iki tersledik, yüz vermedik, sert sert baktık. Taktığı yoktu hiç herifin. En sonunda, Selim, eli yüzü boya içinde, baktı baktı; sonra çocuğu tuttuğu gibi kolundan dışarı attı.

«De lan!» dedi. «Dinine yandığımın oğlu!... Ne ayak altında dolaşıyorsun sıçan gibi öyle? Bas git Pepe'nin ka'vesinde bitlen bakalım...»

Memedali hık mık edecek oldu, karşı koyayım dedi, Selim dikleşti.

«Yaylan!» dedi. «Hadi, bas. Boynunu görelim, yürü...»

Memedali'cik gitti. Pazuya kuvvet dayandık. Sarı:

«İyi mi yaptın yani?» dedi Selim'e.

«N'olmuş ki...»

«Kıyaksın valla'a. Kimi, kimin dükkânından kovuyorsun sen? Dükkân kimin?»

İbrahim:

«Elleme, elleme! dedi. İtin ayağımıza dolaşmaktan başka bir iş yaptığı yok. Pepe'nin ka'vesinde otursun, daha iyi...»

Duyları yerleştiriyordu. Son vidayı yerine iyice oturttu, dolmakalem bozması tornavidasını cebine koydu.

«Bitti mi senin işin?» dedim.

«Tamam!...» dedi.

Durduk. Sarı:

«Yak bakalım bir hele,» dedi.

İbrahim düğmeyi çevirdi. Çıt etti, dükkân şavklandı.

Memedali durur mu? Oturamamış kahvede. Kapıda belirdi. Selim mahsustan:

«Vay!» dedi. «Sen hâlâ burda mısın, ayı?»

Memedali boynunu kırdı.

«Ya'u!» dedi. «Etmeyin be, Mam'met aşkına, bırakın azcık benim de hakkım geçsin...»

Sarı, uzun bir «yuuu» çekti. Aynaları yerine astık. İbrahim musluklardan su geliyor mu diye bir daha kontrol etti. Akmıyordu.

«Söylemediniz mi Akkuş'a suyu koyuversin diye?» dedi Selim.

İbrahim:

«Söyledim,» dedi. «Akmıyor.»

Kapıya gitti. «Pepe» diye bağırdı. Pepe kahvenin önünde duruyordu. Elini salladı İbrahim'e.

«Söyle Akkuş'a» dedi İbrahim. «Suyu koyversin. Bekliyoruz...»

Pepe yanındaki sütçü Akkuş'a girdi. Bekledik. Borulardan bir hırıltıdır başladı. Hırıltı az kesildi. Su geldi. İki aynalı musluktan da şar diye boşandı.

Koltukları içeri taşıdık. Aynaların tam karşısına koyduk. Niko, Pepe'den dört sandalye kapmış, getirdi. Tavla masasından bozma ayrıca bir de sehpa uydurduk, Sarı'nın evden yürüttüğü, kızkardeşinin eski «Hafta», «Yıldız» dergilerini de üzerine gelişigüzel attık. Sonra hepimiz birden dışarı uğradık. İçeriye şöyle bir göz süzdük.

«Peçeteler, peşkirler, dolaplarda mı Memedali?»

«Elimle yerleştirdim...» dedi Memedali.

«Senin önlüğün, peki?...»

«Ona önlük mü denir dağlı?» dedi Sarı.

«Ya, ne denirmiş?»

«Kaşkaval! Berber gömleği, bilmiyor musun?»

İçeri girdik. Memedali, elden ayaktan olmuştu. Renk menk arama hiç. İnadına yüklendik.

«Memedali'nin gömleği nerde? Gömlek... Gömlek!»

«Burda,» dedi Memdeali. «Burda!»

«Giy, bir görelim gömleğini, yakışacak mı?»

Memedali ceketini çıkarırken Selim yetişti, yardım etti. Memedali yumuşak:

«Bırak,» dedi. «Sen zahmet etme.»

«Ayıp be!» dedi Selim, «sen, artık bugüne bugün dükkân sahibisin. Bu kadarını çok mu görüyorsun kendine?»

Gayet ciddi, Memedali'nin ceketini aldı elinden, çiviye astı. Kar gibi beyaz berber gömleğini de tuttu, Memedali'ye giydirdi.

«Lan Memedali, kim dikti bunu lan?» dedik.

İbrahim katıldı gülmeden. Göz kırptı.

«Kafanızı işletsenize bir. Makbule'si dikmiştir. Kim dikecek başka?»

Memedali kıpkırmızı oldu. Yüzüne gölge düştü. Kaldı.

Zar attık. Sarı attı. Selim'inki yek geldi. İbrahim penci kondurunca allahım şaştı. Zarı salladım. Şeş... Hepsinde surat mahkeme duvarı oldu. Sarı:

«Hep böyle yerlerde şansı tutar bu hergelenin de...» dedi. «Kondurdu şeşi, dükkânın kızlığını aldı...»

Koltuğa geçtim oturdum kurumla. Memedali başladı. Sıraya göre, benden sonra İbrahim, sonra Sarı, en arkada Selim, tıraş olduk. Memedali tıraş bitince hepimize birer kahve söyledi, kahveleri Pepe'nin kendisi getirdi. Bakındı çevreye.

«Ya - ya - ya - man olmuş doğrusu!» dedi. «Ya - ya - ya - rın ben - ben - ben de bir tıraş olayım, ha Memedali?»

Memedali:

«Olur Pepe.» dedi. «Ne zaman istersen, buyur, dükkân benim değil, sizin...»

Fincanlar boşalıncaya kadar Pepe gitmedi, bekledi. Bayağı o da sevinmişti. Boşları aldı, giderken «Hayırlı işler» dedi. Memedali arkasından «Sağol»u bastırdı.

İbrahim ayağa kalktı, ellerini uğuşturdu.

«Eh!» dedi. «Bütün işler tamam artık. Geriye kala kala dükkânı ıslatmak kaldı...»

«Hay deve boyuna senin,» dedi Selim.

«Akıllısın İbo.»

«Ne sandındı?»

Para işinde, Memedali, ille, ben de vereceğim diye ayak diriyordu. Israr ısrar üstüne, yeni dünya evine girecek, olmaz. Bırakmadık. Sarı:

«Ya'u,» dedi. «Bizi tıraş ettin ya, ona sayıyoruz. Üzülme sen...»

O söylenirken berikiler kırdılar hemen. Çok sürmedi, şarap şişelerini, ekmekleri, daha bir sürü öteberiyi bir çimento torbasına tıka basa doldurmuşlar, geldiler. Bize de «Haydin yürüyün, gidiyoruz» dediler.

«Nereye?»

«Koşu yerine, ya da zeytinliklere...»

Memedali üstünü değişti. Selim, bir kâğıdın üstüne büyük büyük «Yarın açılıyoruz» diye yazdı kurşun kalemle, cama yapıştırdı.

Çıktık. Köşeyi dönmeden durduk. Baktık. Pırıl pırıl, tertemiz, apaydınlık bir berber dükkânıydı. Kırmızı üstüne sarılı Selim'in yazdığı tabela, ilk bakışta adamın gözünü alıyordu. Memedali bir bir yüzümüze baktı. Güldü. Güldük...

13

SAAT kaçtı, biz kalkıştık, gerisin geri döndük; hiç bilmiyorum. Epeyi içtik. Nağra attık. Ana avrat söğüştük. «Ulan dünya!» dedik, «ulan, namussuz oğlu namussuz dünya» dedik. Memedali, üç kere «*Makber*» gazelini okudu. Kusmasaydım ölecektim. Ağzımdan burnumdan çıktı yediklerim içtiklerim. Sarı, tüm «evliya» oldu. Çocuklar, girtlağına parmak soktular, olmadı. Sonunda omuzladılar. Tren yolundan ayrıldık.

«Gelmiyor musun?» dediler.

«Ben İzzet amcamlara uğrayacağım...» dedim.

«Batsın ulan senin İzzet amcan!» dediler. Arkasından da sarhoş sarhoş «Hasan'ın İzzet amcası için üç defa şa... şa... şa!...» diye bağırdılar, gittiler.

Çepeçevre, amcam, çocuklar, yengem yemeğe oturmuşlardı; ben geldim. Ses etmeden pencereden yanaki kanepeye geçip oturdum. Amcam, şöyle bir baktı. Sonra yengemle göz göze geldiler. Yengem anladı. Çağırdı.

«Hasan gelsene yemek yiyelim. Açsındır sen!»

«İstemem tokum,» dedim yarım ağızla.

Amcam:

«De be haydi!» dedi. «Yoğurtlu mantı var. Uzatma gel...»

Çocuklar biraz daha sıkıştılar. Yer açıldı. Sofranın başına çöktüm. Yengemin gelin gelişinde getirdiği, büyük lambayı yakmışlar. Lamba kenarda, bir sandalye üstünde duruyor, şavk veriyordu yemek yerken. Bir yandan ışığı, amcamın usturalı kafasına da vuruyor, ışık yansıyordu. Amcam oralı değildi. İri iri ekmeği koparı-

yor, çalakaşık gidiyordu mantıya. Bıyıklarının ucu yoğurt bulaşığı olmuştu. Yemeğin ortalarına doğruydu, sordu:

«Hasan be, hayırdır gelişin be ha?»

Dünya yıkılsa, kılı kıpırdamayacak, biliyorum. Yine de soruyordu. Meraklanmasın diye:

«Hayırdır amca,» dedim.

Geğirdi. Kaşığı bıraktı elinden, sofra bezine ağzını, bıyıklarını iyice sildi, temizledi. O daha kalkmadan yengem koştu, sabunlu el bezi getirdi; eline verdi.

Sofradan kalktık... Kanepeye geçtik ikimiz.

«Karı!» dedi yengeme, hep «karı» diye çağırırdı. «Yap iki ka've bize...»

Tabakasını çıkardı. Cıgara sarıyor. Bir sardı kenara kodu. İkincisini sardı. Birini bana uzattı. İlkin ayıp olur diye almadım. Yanında içmiyordum. Az çok sayardım amcamı.

«İç be!» dedi. «Ben amcanım senin. Çekinme...»

Aldım. İki duman çekti. Göz etti.

«Hayrola?» dedi.

«Hayırlar amca!»

«Bir şey mi oldu yoksa?»

«N'olsun ki?»

«Neb'leyim? Hani, o bıyıksız baban, bir delibozukluk falan eder...»

«Etmiş edeceği kadar, dün...» dedim.

Doğruldu.

«N'apmış... n'apmış?»

«Bağ yolundaki iki dönümlük toprağı satmış, Müzeyyen'in çeyizliğini de bankadan çekmiş hep...»

«N'apacak bu kadar parayı? Deli mi bu be, kıçına mı sokacak?»

Yüzüne bakmadan:

«Sana verip hisseni alacak...» dedim.

Of çekti sesli sesli. Yengem geldi. Kahve fincanlarını tuttu önümüze. Amcamın fincanı kallavi. Büyük. Kulpsuz. Ayağını altına alıp öyle oturmak istedi. Olmadı. Sağ bacağında bir ezik var. Geçmemiş. Canı yandı.

Geçenlerde dağ köylerine hayvan almaya gitmişti. Kelepir demişler, bir genç boğa satmışlar, almış. Kelepire bayılırdı. Boğa da serkeşin biri ama. Başıboş dolaşır, dağda bayırda yer, içer, bazı bazı gelir köyün önüne yatar, sonra yine kalkıp gidermiş. Sahibi, kime sattı ise, alan bin pişman. Hayvan güçlü, kuvvetli. Dört beş yaşında. Tutulmuyormuş.

Amcam tahtacı köyünde konaklamış. Tahtacılarda namaz, apdest, cami, mami arama. Amcam «Hüseyin'â» demiş. «Şuradan bana bir okka şarap aldırıver; içeceksen sen de, fazla aldır, içelim.»

Amcamla Hüseyin Ağa beş okka şarap içerler, gülerler, oynarlar. Amcam o tahtacı köyünden alacağını alır. Bir at ister Esinli'ye gitmek için. Verirler. Esinli dedikleri de Müslüman mı Müslüman bir köy. Yüz hanesine karşılık, üç camisi vardır. Hem, üçü de minareli cinsinden. Amcam bilir hepsini. Esinli'ye gidecek mi hep namaz vaktini kollar. Tahtacı köyünden, namaza bir, birbuçuk saat kala yola çıkmış. Tam namaz vakti — bulut gibi sarhoş — Esinli'ye varmış.

Attan inmiş. Doğru camiye. Namazdan sonra köylüler kapışmışlar amcayı bizim. Amcam «hayvan» deyince, «Valla'a bir boğa var İzzet Ağa» demişler. «İyi hayvan, hoş hayvan, tam kasaplık ya, Allah'ın belası bir şey. Kime sattı isek geri istedi parasını» demişler. Amcam «ben alıyorum onu» demiş. Al aşağı, ver yukarı, yarı fia-

tına almış hayvanı heriflerden. Binmiş ata, hayvanın peşine düşmüş. Hayvan kaçar, amcam kovalar. Bir yere kadar kovalamış, sıkıştırmış. İp atmış karnından geçirmiş sımsıkı. İnmiş attan. Amacı bir ip de boynuzlarından geçirmek, atın terkisine bağlamak, hayvanı sürüye sürüye getirmek. Boynuzlarından bağlayacağım derken, hayvan bir vurur amcama, çökertir. Bacağının biri çürür, morarır. O da acıyla, o kızgınlıkla hayvanı yakaladığı gibi bağlar. Alır, atın terkisinde sürüye sürüye dükkâna kadar getirir. Hayvan bir ara, yolda gelirken beygire de yeşillenmiş, girişmiş. Beygir bir çifte sallar, çene kemiklerini kırar boğanın. Amcam atın üstünde, çene kemikleri kırık boğa kuzu kuzu arkasında, dükkânın önünde durmuşlardı üçü.

Amcam baktı mı boğaya, düşman gibi bakıyordu.

«Hasan be!» dedi. «Al şu avradını sattığımın hayvanını. Vur bi bıçak, kes gitsin. Öldürdü bacağımı namussuz!...»

«Bakayım amca n'olmuş bacağına? Aç bir...» dedim.

Açtı gösterdi. Koskoca bir çürük. Soyulmuş yer yer. Kanlı.

«Basayım mı tendürdiyot üstüne, sonra mikrop kapmasın?» dedim.

Gidiyordum. Kolumdan tuttu. Çevirdi.

«Boşver be Hasan. İçerim bir okka şarap, ciğerim ısınır, geçer. Bir şeyim kalmaz...»

Şarabı içti. Et kavurdum, onu da yedi. Sonra gitti.

Yengem evde, tuzu soğanı dövmüş havanda. Amcamın bacağını sarıp sarmalamış. Geçmemiş demek. Yeri hâlâ acıyor.

«Geçmedi mi amca?» dedim.

Yüzünü buruşturdu.

«Ufakça bir şey be Hasan!» dedi. «Geçti ya, yeri acıyor daha...»

Kahvesini höpürdetti. Yengem ayakta sessiz, durmuş, bekliyordu.

«Otur be karı!» dedi amcam.

Yengem kapı dibine oturdu. Eline işini aldı. Amcam baktı baktı.

«Severim şu karıyı» dedi.

Gülecektim, vazgeçtim.

«Biliyorum amca...» dedim.

«Benim parada pulda gözüm yok. Varsa Kur'ân-ı Kerîm çarpsın, evlatlarımın ölüsünü öpiym...»

«Canım amca...» dedim, kesti.

«Baban da yanlış düşünüyor, büyükbaban da. Hep yanlış düşünüyorlar. O cadı büyükanan da. Sanıyorlar ki, karı beni teşvik ediyor. Diyor: İzzet, sat hisseni, kalk, çoluğu çocuğu toparlayalım, Fethiye'ye gidelim. Değil. Yalan! Ben karıyı kandırıyorum gidelim diye. Burada daha kalsak, büyükananla, büyükbaban öldürecekler kahrından kadını. Sen öldürdün Cemile'yi diye başlamıyorlar mı, şeytan diyor; İzzet kalk, şu iki moruğun beynine beynine vur, öldür oracıkta, her ikisini de...

Fincanı boşaldı. Koyacak yer aradı; yengem durmadı, yetişti, aldı. Fincanı amcamın elinden alırken titriyordu. Amcam arkasından uzun uzun baktı. Döndü. Gözleri bulut içersindeydi.

«Bu karı bana beş çocuk verdi Hasan...» dedi. «Altıncısını da, Allah bizden fazla severmiş ki, aldı elimizden. Ben İzzet'sem, bunun kocası, bana verdiği beş çocuğun babası İzzet'sem; ezdirmem çocuklarımın anasını kimselere. Kimselere ezdirmem. Kötü söz söyletmem hakkında...»

«Tabii amca...» dedim.

«Söylüyorlar, söylüyorlar hep aynı şeyi söylüyorlar. Başka bir şey söyledikleri yok. Öldürür mü bir ana, rahminden kopan çocuğunu? Öldürmez. İnanmıyorlar buna. Mahsus yaptı, ezdi altına aldı da çocuğu, diyorlar. Bunu, benim anam söylüyor, babam söylüyor. Utanmadan, sıkılmadan söylüyorlar bunu. İki ay içinde kadın iğne ipliğe döndü. Kuruyup gidiyor. Kim dayanır bu dillere, bu zehir dillere? Baktım, olacak iş değil bu. İzzet dedim, sen iyisi mi, kimselerle kötü olmadan, kanlı bıçaklı olmadan, çek git burdan. Pılını pırtını topla çek git...»

Biz böyle oturmuş konuşurken, misafir bastırdı. Amcamın aşağıdaki evinden Emin'anımgiller. Kiracıları. Toplandık. Yer gösterdik. Oturdular. Emin'anım dul. Kırkında var anca. Ortaokulda hademelik yapıyor. Akça pakça. Eli ayağı düzgün. Daha yüzüne bakılır. Amcamın da işi gücü Emin'anıma takılmak. Şakalaşmak. Yengem kahve yapmaya dışarı çıktığında, amcam:

«Emin'anım be!» dedi. «Bu karıyı kovacağım bu evden. Kötüledi çok. Gel seni alayım, aşağı evden getireyim bu eve. Ha?»

Çocuklar fıkırdadılar. Emin'anım, bereket amcamın bu denli takılmalarına alışkındı.

«Ayıp, ayıp İzzet Ağa,» dedi. «Fatma'nımın nesi var? Maşallah arslan gibi kadın...»

«Sen bilmezsin Emin'anım. Boğazıyla iflas ettirdi bu avradını sattığımın karısı. Çok kötüledi üstelik. Bunadı. İhtiyarladı. Kovacağım, boşayacağım gari onu, kararımı verdim.

«Bak, ama boyunca oğlanların var İzzet Ağa!» dedi Emin'anım.

Amcam:

«Olsun be!» dedi. «N'olacak varsa? Kovacağım karıyı diyorum; oğlanlar da, ya o zaman sen evlenirsin, ya biz diye tutunuyorlar. Bize yemek pişirecek karı lazım, diyorlar...»

Emin'anım ayak diriyor, «Yok, yok olmaz» diyor. Amcam üsteliyor:

«Olur be de ya'vu! N'olacak yani? Ben sana vurgunum be Emin'anım! Gel sen var bana. Kovayım bu karıyı babasının evine. Getireyim seni bu eve!...»

Emin'anım, yengem içeri giriverince kıpkırmızı oldu. Yarım yarım gülerek, yavaşça:

«Allah layığını versin emi İzzet Ağa!...» dedi.

Kahveleri içerken amcam yine başladı. Misafir yanında gevezelik etsin, güldürsün, açık saçık hikâyeler anlatsın onlara, bayılır. Bu sefer yengem de vardı odada.

Kapıya yakın bir sandalyeye oturmuştu yine. Ellerini kucağında kavuşturmuştu. Emin'anımın gelinine bir şeyler anlatıyordu.

«Şaka söylerim, be Emin'anım!» dedi amcam. «Sen dünya ahret kardeşimsin. Bakma öyle söylediğime benim. Şaka... Ama ben de ihtiyarladım anasını. Bu karı ihtiyarlattı beni. Oğlanlar büyüdüler. Bakılmak isterim ben. Bu karı ölüp gider. İş yok. Sen o Hoca'nımı alsana bana Emin'anım, ha? Sevaba girersin be. Ne dersin Emin'anım? Varır mı bana o boyalı dudaklı karı?»

Yengem duymamış gibi davranıyor. Geline anlatıp duruyor bir şeyler. Gelin de pek onu dinlemiyor. Amcam, ortaokulda bir resim öğretmeni var: Emin'anıma asılır, «Şu boyalı dudaklı karıyı bana yapıver be Emin'anım» der ikide bir. Bir şey çıksa bari. Bazen öğretmen dükkâna et almaya gelir. Bakarım, amcam usulcacık sıvışmış

dükkândan, Emin'anım, her vakitki gibi:

«Olur, olur İzzet Ağa!» diyor, baş sallıyor.

Amcam kahve fincanını kapattı ters. Emin'anıma fal baktıracak. Emin'anım az naza çekti kendini. Sonunda başladı. Bir yol görünüyormuş. Amcamın uzun boylu, esmer bir düşmanı varmış. Sonra üç vâdeye kadar denizaşırı bir yerden, ya para, ya yüklü bir mal gelecekmiş. Amcam Emin'anımın bütün bu dediklerini boşluyor.

«Yok mu o boyalı dudaklı hanımdan bir haber Emin'anım?» diye soruyor durmadan. Ne zaman evlenecekmiş öğretmenle, onu öğrenecek ille. Emin'anım da az değil. Şakaya boğuyor işi. Atıyor bir şeyler kafasından.

Konuşa konuşa saat on biri bulduk. Misafirler «Aman, geç oldu» diye kalkıştılar. Gittiler. Amcam arkalarından gülmekten kırılıyordu. Ben de gitsem dedim, bırakmadılar. Yengem misafir odasına bir yer yatağı yapmış. Soyundum. Yatağa girdim. Amcam helâya giderken başını uzattı kapıdan, sordu:

«Yattın mı Hasan?»

«Yattım amca...»

«Uyu, uyu!...» dedi. «Şimdi uyu bir güzelce. Dinlen. Sabah olsun, hayrolsun!...»

«Peki, amca...»

«Allah rahatlık versin!» dedi gitti.

Yengem öbür odada çocukların yataklarını seriyordu...

14

BABAM ertesi sabah, parayı Yılmaz'la göndermiş İzzet amcama. Çoluk çocuk sofrada çay içiyorken, Yılmaz bastırdı. «Paraları aldığına, hissesini kendisine dev-

rettiğine dair bir kâğıt imzalasın İzzet, almadan sakın gelme o kâğıdı» diye sıkı sıkı tembih etmişler Yılmaz'a.

İzzet amcam acı acı güldü.

«Demek imzalı kâğıt da istiyorlar ha Yılmaz?» dedi.

Öbür odaya geçti. Ali'nin okul defterlerinin birinin ortasından iki yaprak koparmış, aldı geldi. Bana, «Yaz bakalım Hasan Efendi» dedi. «Onların da göynü hoş olsun.»

O söyledi, ben yazdım.

«Ben İzzet Aksu, kardeşim Mustafa Aksu ile ortaklaşa açtığımız kasap dükkânı — İstasyon Caddesi numara 6 — ile mandra ve ağıl üzerindeki bütün haklarımı kardeşim Mustafa Aksu'ya sattım ve paramı bir tamam aldım...»

Altına büyük harflerle «İzzet» yazdı. Parmak bastı ayrıca.

«Al götür oğlum,» dedi Yılmaz'a. «Selam söyle ayrıca. Paramı bir tamam aldım, kâğıt da imzaladım istedikleri gibi...»

Yılmaz kâğıdı dörde katladı. Cebine soktu.

«Selam söylemeyi unutma!» dedi amcam.

Yılmaz, «Unutmam» dedi, gitti.

Bana döndü amcam.

«İyi olmadı, ama,» dedi. «Bu iş de böylece bitti de mektir...»

«Evet...» dedim. «Bitti. Yolculuk ne zaman?»

«Allah kısmet ederse, pazartesiye falan gitmek isteriz...»

«Aşağıdaki evi n'apacaksın?»

«Emin'anım oturacak orda. Her ay muntazaman kirayı Fethiye'ye gönderecek posta ile...»

«İyi!...» dedim.

«İyi ya...» dedi.

Saat dokuza doğruydu, amcamgilden ayrıldım. Doğruca koşu yerine gittim. Amerikalı'yı aradım. Ara ara yok. Yer yarılmış, yerin dibine göçmüş yedi kat. Atlar boyuna koşuyor, antrenman yapıyorlardı. Cokeyler kendi dünyalarındaydılar. Bir de baktım, Amerikalı, elinde bir kronometre çıkagelir.

«Ulan, nerdesin sen?» dedim.

«Bağırma lan!» dedi.

«Niyeymiş o?»

«Ayıcı! Para peşindeyim, görmüyor musun?»

«Görmüyorum...»

«O ha!... Kör oğlu kör!» dedi. «Gözlük tak gözüne. Sabah akşam burdayım hep. Atları kontrol ediyorum...»

«Daha neler... Sana mı kaldı kontrol etmek lan?»

«Bana kaldı ya tabii. Sağlam tahtaya basacağız senin elli'yle...»

«Dalavere mi var?»

«Olmaz olur mu? Yarış bu be!»

«Ne var yani?»

«Süheyla'ya iğne yapacaklar bu hafta...»

«Deme!...»

«Namussuzum ki! Yarışı Süheyla kazanacak...»

«Süheyla koşu atı mı? Araba beygiri bile değil...»

«Öyle orası, ama, kazandıracaklar...»

«Sen nerden haber aldın bunu?»

«Davut söyledi.»

«Atma! Davut gelir de Süheyla'ya iğne yapacaklar yarışı o kazanacak der mi? Enayi mi?»

Baktı bir.

«Ya...» dedi, «Davut enayi değil de, ben mi enayiyim yani?»

«Sen de değilsin ama, Davut...»

«İçmiş, içmiş dün akşam...» dedi. «Zurna olmuş. Aldım, götürdüm Ahmet Bey'in ahırına. Yatırdım. Gide ne kadar, içini dışını döktü ne varsa. Böyle böyle dedi.»

«İnandın mı sen de?»

«Yutar mıyım? Çektim keskiyi. Ulan Davut» dedim «kelime-i şahadet getir pezevenk! Yalansa dediklerin, seni şuracıkta kıyım kıyım doğrarım, alimallah... Elime sarıldı. İki gözü iki çeşme, hüngür hüngür ağladı ibnenin oğlu. Sen bilirsin Amerikalı, yalanım varsa, şuradan şuraya selametle gitmeyeyim dedi. Baktım, doğru söylüyor, yakasını koyverdim...»

«Vurduk partiyi...»

«Vurduk!...» dedi.

Atları gözümüz mü görür artık. Çektik koşu yerinden, soluğu aşçıda aldık. Güzelce bir yemek yedik. Şarap içtik yine.

Amerikalı hayal üstüne hayal kuruyordu boyuna. Derdi imanı yeniden İstanbul'a gitmek. Bütün İstanbullu kadınları tavlamak.

«Vazgeç sen bu sevdadan...» dedim ona. Şaşırdı.

«Vazgeçeyim mi? Neden?»

«Ya'u, n'apacaksın İstanbul'da? Otursana oturduğun yerde şöyle rahatça sen. Bak dalgana! İstanbul senin nene?»

«Ben başka yerde yapamam ki...» dedi.

«Bok!» dedim. «Yapamazmış! Pekâlâ da yaparsın. Yeter ki, yapacak ol. İşte...»

«İstemekle olmaz bu...»

«Ya neyle olur beyzadem?»

Yüzüne baktım.

«Kazığını kır artık...» dedim. «Bir yerde temelleş.

Evlen. Çoluk çocuğa karış...»

Öyle bir güldü ki şaşırmak, aptallaşmak sırası bana geldi.

«Aklın kesiyor mu benim evleneceğime?»

«Kesiyor!»

«Yuf olsun yedi sülalene o halde. Aklına turp sıkayım senin. Ben evlenemem. Bana varacak karı bulunmaz bu dünyada...»

«Bulunur, arandıktan sonra...»

«Ben bilmez miyim? Bulunmaz! Sonra ben delidolu herifin biriyim. Üç gün, beş gün otururum karıyla. Onuncu günü beni sıkar. Bıkarım karıdan. Neymiş o öyle, eve git işten çıkınca, evden işe git. Dolap beygiri miyim ben? Sıçayım öyle evliliğin içine...»

«Herkes böyle düşünür, senin gibi. Sonunda bakmışsın, evlenmiş...»

«Aklı başında adam evlenmez benim bildiğim...»

«Bekâr mı kalır ömrünün sonuna kadar yani?»

«Bekârlık ayrı bir şey! Karı mı yok dünya yüzünde? Hele bu devirde koca nerde, koca? Hepsi fink atıyor, biri beni alsa diye, ama yine kimse kimseyi almıyor...»

Durdu. İyiden iyiye süzdü beni.

«Sen evlenecek misin bu yakınlarda yoksa?» dedi.

«Yo - o - ok!... Niye sordun?»

«Böyle düşünmezdin de eskiden...»

«Şimdi böyle düşünüyorum...» dedim. «Zararı mı var?»

«Yok, yok olmasına ya...» dedi. «Bu kadar değişiklik...»

Lafı çevirdim.

15

HAVA yeniden bozdu öğleden sonra, ama yağmur yağmadı: Bekledik bekledik, yağmadı. Sıkıntıdan patlayacak gibiydik. Kalktım!

«Ben gidiyorum,» dedim.

«Cehenneme kadar yolun var!» dedi Amerikalı. «Git, beğendiğin yere!...»

Hesabı gördüm. O masada yalnız kaldı. Şarabı vardı. Bir şişe daha gönderdim, çıkarken.

Ayakta sallanıyordum. Toprak bastıkça yumuşuyordu altımda. Trene bindim. Tepecik'te indim. Aşağı mahalleye yağmurla bir düştüm. Üçüncü damlada Günay'ın evinin kapısını çalıyordum. Telefon falan etmemiştim, fakat bekliyordu.

«Geldin mi nihayet?» dedi kapıdan girer girmez.

«Geldim!» dedim.

Somurur gibi, yapıştı öptü. Silktim attım.

«Ayıp be!» dedim. «Deli misin sen?»

Başını silkeledi. Saçları dalgalandı.

«Deliyim elbet!» dedi.

Odasına çıkmadık. Salonda oturduk. Yağmurun tazeliği, serinliği, açık pencerelerden, kapının iki kanadından içeri girdi.

Elimi eline aldı. Vurdu. Öbür orospular bakıp gülüştüler. Onlar gülüşünce Günay uzandı, kulak mememden ısırdı. Bağırdım.

«Yapma be!» dedim. «Ulan, ne biçim karısın sen?»

Yüzümü okşadı.

«O biçim karıyım ben!» dedi.

«Döverim seni...» dedim. «Bunu böyle bil...»

«Bir şeycik bilem yapamazsın bana. Yap da görelim sıkıysa...»

Uzandım. Kaçtı köşeye.

O sırada içeri iki adam girdi ardı ardına. İkisi de uzun boyluydular, karayağızdılar, bıyıklıydılar. Günay — ansızın — onlar girer girmez bozuluverdi. Neşesi süzüldü, sonunda yok oldu. Çekti kolumdan.

«Kalk benim odaya gidelim!» dedi.

Yorgunluktan ölüyordum. Canım istemiyordu. Karşı koydum. Israr etti. «Olmaz» dedim. O iki adam birbirleriyle bir şeyler konuştular yavaşça aralarında. Sesli sesli güldüler.

Günay daha çok bozuldu. İşin içinde bir bit yeniği mi var acaba, diye düşündüm. Hele bir tanesi, öyle fena bakıyordu ki bana, huylandım, Günay'a:

«Otur!» dedim. «Huysuzlanma...»

Süklüm püklüm çöktü. Bana fena fena bakanı, ağzındaki cigarayı indirdi. Ayağıyla uzun uzun ezdi yerde. Kalktı. Tam önümüze dikildi.

«Haydi bakalım!» dedi Günay'a. «Görüşelim seninle. Çıkalım...»

Günay kızardı, bozardı. Sapsarı kesildi.

«Bugün çalışmıyorum,» dedi.

Adam sertçeden:

«O ne demek?» dedi. «Çalışmayan orospunun burada işi ne? Haydi, naz yapma, kalk!...»

Mama kapının yanıdan:

«O çalışmıyor bugün Haydar Efendi. İstirahatlı...» dedi...

Haydar Efendi dediği adam, bir bakış baktı Mama'ya; Mama, söylediğine bin pişman oldu. Adam, Gü-

nay'ın bileğini kavradı, asıldı. Kaldırdı.

«Yürü!» dedi.

Günay bir bana baktı, bir adama. Ben ayağa kalktım. Başım anca omuzlarındaydı.

«Baksana Bey Birader!» dedim.

Baktı ama, küçümseyerekten. Bir hayli de arandı etrafını.

«Bana mı sözün?» dedi.

«Sana, evet...» dedim.

Öteki arkadaşı kah kah güldü.

«Hayrola delikanlı?» dedi ayaktaki.

«Hayırlar!» dedim.

«Bir şey mi var?»

«Ha-ya...»

«Ne?»

«Bu kadın seninle çıkmıyor, ne demeye zorluyorsun onu?»

«Senden mi sorulmuş?»

«Az buçuk sorulur...»

«Bak sen şuna! Müsaade mi alacağız?»

«Çalışmıyorum diyor, anlamıyor musun?»

«Anlamıyorum!» dedi. «Sen, anlatsana bana biraz...»

Günay araya girdi.

«Sen çekil Hasan!» dedi. «Sen girme bu işe...»

Göğsüme kapandı. Ayaktaki sıyırdı aldı Günay'ı bir tokatta yere yıktı. Tuttum, gözünün üstüne bir yumruk kondurdum. Ellerini yüzüne kapattı, böğürdü. Oturan arkadaşı arkama geçti hemen. Ense köküme sert bir şeyin indiğini duydum. Gözlerimden tonla yıldız fışkırdı dört bir yana. Döndüm. O zaman da burnuma vurdu. Kan boşandı. Yöremi göremez oldum, şaşırdım.

İç cebime el attım. Mantarından çektim bıçağımı.

Burnuma, ense köküme vuran eli muştalı:

«Vay piç kurusu vay!» dedi. «Orospu çocuğu seni! Bıçak da taşırmış. Onu senin götüne sokayım da gör sen de!»

«Gelme!» dedim. «Yakarım!»

«Yak lan!» dedi. «Ben zaten yanmışım...»

Üstüme yürüdü.

Geldi, geldi. Sadece göğsünü görüyordum. Kocaman yakası çözük, kıllı göğsünü. Bıçağı olanca gücümle havaya kaldırdım, indirdim. Sert bir yere çarptı ilkin. Elim sendelendi, bastırdım. Ete girerken, kemiklerdeki çıtırtısı koluma, kolumdan bütün vücuduma değdi.

Geri çekmek istedim gelmedi. Hızla döndürdüm. Kömür gibi koyu, simsiyah bir kan, fıskiyelenip dışarı atıldı. Yüzüme gözüme doldu. Bıçağı olduğu yerde, göğsünde bıraktım. Yıkıldı, kıvranmaya, bağırıp çağırmaya başladı... Yeşil yeşil de kusuyordu.

Mama, koynundaki polis düdüğünü korkudan kasılmış, çıkardı, deli gibi öttürdü, öttürdü, öttürdü...

İKİNCİ BÖLÜM

1

ANNEM öldü. Çıktığım gün öğrendim bunu. Kaldırmak için beni beklemişler. «Hep seni andı, son nefesine kadar da...» dediler. Beni almaya babamla yalnız Amerikalı geldi. Saatin dokuz olmasını bekledik. Müdürün geldiği haberini Hayrettin yetiştirdi. Hiç sesimi çıkarmadan ceketimi ranzadan aldım. Üstüme geçen hafta pazar günü evden yolladıkları beyaz kolalı gömleği giymiştim, sert yakası boynumu dalıyordu. Damalı kravatı biraz gevşettim, öyle girdim müdürün yanına. Önce geldiğimi duymadı. Yavaşça öksürdüm, başını kaldırıp ilk kez görüyormuşçasına bana baktı. Ellerimi önümde kavuşturdum, bekledim.

Sandalyesine yaslandı, gözlüklerini çıkardı, burnunun üstünü uzun uzun ovuşturdu, sonra miyop miyop bana baktı:

«Bitti ha Hasan?» dedi.

Ağırlığımı bir ayağımdan öbür ayağıma aktardım. Sıkıntıyla:

«Bitti efendim,» dedim.

Gözlüklerini yeniden taktı, burnundan soludu.

«Görüyorsun ya, her şey zamanla geçiyor; göz açıp kapayıncaya kadar, bir de bakıyorsun ki...»

Dinlemediğimi anladı. Güneş, o yıllardır dışardan doğup battığını göremediğim güneş; pencereden ağır ağır dönüyordu. Camın arkasından sokak görünüyordu. Önce bir at arabasının geçişini gördüm. At arabasının arkasından gürültüyle bir kamyon geçti. Sonra birkaç insan. Kadın mı, erkek mi, seçemedim.

«İşte,» dedi. «Muamelelerini ikmal ettirdim. İnşallah bir daha...»

Başımı çevirip yüzüne baktım. Sabahleyin tıraş olduğu belliydi, yanakları mor mor parlıyordu. Çenesinin altında birkaç hırçın kıl, kara kara kalmıştı.

Elini uzattı, elimi uzattım. Sıkıştık. Parmakları hem sıcak, hem de ıslak, yapışkandı.

Yerinden kalktı, yanıma geldi. Eliyle omuzuma vurdu.

«Hayat uzun...» dedi. «Daha gençsin. Sıhhatin de yerinde...»

Kâğıtlarla nüfus cüzdanımı aldım, iç cebime yerleştirdim.

«Allahaısmarladık...» dedim.

Gülmeye çalıştı, beceremedi. Üzüntülüydü, ama sebebini anlayamadım.

Kapıyı kendi açtı.

«Yolun açık olsun Hasan!»

Hiçbir şey söylemedim. Koridorda durdum. Kapı ardımdan kapandı. Hayrettin alesta bekliyordu, geldi.

«Babanlar aşağıdalar...» dedi.

Güldü. Güldüm.

Merdivenleri, bu kez, ben önden o arkadan indik. Koridordaki tahta kanepede oturan babamla Amerikalı, beni görünce hemen ayağa kalktılar. Amerikalı koştu, sarıldı. Omuzu üzerinden babamla bakıştık. Yarı kırgın, yarı mutlu duruyordu.

Amerikalı:

«Geçmiş olsun Sinço!» dedi.

Yumruğumla yavaşça çenesini okşadım. Yarım yarım güldü o da.

Geçtim...

«Öpeyim baba!...» dedim.

Elini inmişken tuttu, kaldırdı. Gözlerimin içine içine baktı. Güçsüzlüğü, o acı, o namussuz yenilmişliği yine gelmiş, gözbebeklerine oturakomuştu. Burnunu çekti; dişleri sıkılı, güleyim dedi, onu da beceremedi. Dudakları titriyordu.

Kısık kısık:

«Hasan...» diyebildi.

Anladım. Koluna girdim. Üçümüz yan yana yürüdük. Uzun koridor bitti. Avluya çıktık. Cümle kapısının küçüğünü açtılar. Üçümüz de durduk, çıkmadık. Açık kapının hemen önü sokaktı. Az ilersinden ana cadde geçiyordu.

Gözlerim kamaştı, bakamadım. Boğazım yanıyordu. Yüreğimde bir koşturma vardı. Binlerce iğne batıyor kanatıyor, içimi sıcaklıyordu.

Amerikalı yana çekildi:

«Hadi, geç Sinço...» dedi.

Bir ona, bir babama baktım. İlk anda yapamayacağım gibi geldi.

Babam sırtımı sıvazladı.

«Çek bir bismillah Hasan, yürü!» dedi.

Canım nasıl bir cıgara çekiyordu, anlatamam. Burnum karıncalanıyordu. Dokunsalar ağlayacaktım da.

«Hadi Hasan!» dedi babam. «Hadi oğlum...»

Gözlerimin önündeki aklı karalı uçuşmalar dindi. Dişlerimi sıkmayı bıraktım, yürüdüm. Topu topu on adımlık bir araydı. Bir... İki... Üç... Dört... Beş... Altı... Taş duvarlar gerilere çekiliyordu. Yedi... Sekiz... Kapıya elimi uzatsam, dokunabilirdim. Kapıyı tuttum. Demirin soğukluğunu dokunur dokunmaz beynimde duydum.

Gözlerimi yumup adımımı kapının eşiğinden dışarıya attım: On.

«Aç gözlerini Sinço,» dedi Amerikalı. «Bitti artık...»

Açtım. Sokaktaydım. Güneşi gördüm, evleri gördüm, karşıdan caddeyi gördüm.

Babam bir cıgara uzattı:

«Al, iç şunu hele...»

Almak istemedim. Üsteledi:

«İç iç, sıkılma...»

Ellerim, benim ellerim değildi. Kuş gibi titriyorlardı. Cıgarayı Amerikalı'nın çaktığı kibritten yaktım, büyük bir soluk aldım. Kanım hızla damarlarımda dönmeye başladı. Duydum bunu. Dönüşün hızlı gürültüsü kulaklarımda uğuldadı.

Amerikalı:

«Şöyle yürüyelim biraz, deniz kıyısına doğru...» dedi.

Ne babam, ne ben ses çıkarmadık, yürüdük.

Sokağın iki yanında da evler vardı. Sarı boyalı iki katlı bir evin balkonundan çok genç bir kadın halı silkeliyordu. Tazecikti. Başını beyaz bir tülbentle sarmıştı. Elindeki değneği hınçlı hınçlı sallayarak halıya vuruyordu. Toz, balkondan güneşe bulanmış altın tozları gibi sokağa dökülüyordu.

Evin önünde iki küçük kız top oynuyorlardı. Biri öbüründen az büyükçeydi. Topu küçüğe attı, küçük tutamadı, kaçırdı elinden. Top seke seke geldi, ayaklarımın dibinde durdu.

Küçük kız koştu. Topu eğilip yerden aldım, bekledim. Elini uzattı, hiçbir şey demeden bekledi. Ben de hiçbir şey demedim ona. Topu uzattım. Aldı. Alırken de güldü. Üst sıradan iki dişi yoktu. Seveyim dedim, kaçtı gitti hemen.

Sokağı geçtik, caddeye çıktık. Alışmadığım, ama çok eskiden de bildiğim bir canlılıkla karşılaştım. Her yan insanlarla kaynaşıyordu.

Amerikalı koluma girdi:

«Hadi bakalım, yavaş yavaş geçelim şurdan...»

Mavili bir troleybüs tir tir titreyerek önümüzden geçti. Arkasından bir taksi... Bekledik, yol açıldı. Sonra yürüdük.

«Aç mısın Sinço?»

«Değilim...» dedim.

«İyi...» dedi.

Dükkânları, eski Askerlik Şubesi'ni geçtik, döndük. Orduevi, ona bağlı bir sıra evler, dükkânlar hep yıkılmıştı. Geniş bir alan, ötelerden denize kadar uzanıyordu. Amerikalı:

«Buralarını yıktılar,» dedi. «Yerlerine, daha başka yeni şeyler yapacaklarmış...»

Alanda dolmuşlar, kaptıkaçtılar sıralanmıştı. Kâhyaların bağırışları bize kadar geliyordu. Ayağımızın altındaki toprak ufalanmış, un olmuştu. Bastıkça ince bir toz kaldırıyorduk havaya.

Yarı yolda denizin kokusunu duymaya başladım. Unuttuğum bir kokuydu. Keskin, yalın, yürek kaldıran

bir koku... Ufuk bir çizgi gibiydi. Dümdüzdü. Denizin hışırtılı sesi, biz yaklaştıkça büyüyordu. O büyüdükçe de biz yaklaşıyorduk.

Derin derin soludum. Koku, deminki toz kokusunu dağıttı, boğazımı arıttı.

Amerikalı önden gitti, denizin başucunda durdu. Kalın kalın tükürdü suya.

Biz de yanına gittik, durduk.

Suyun yüzü pislikten irine kesmişti. Az açığında, büyüklü küçüklü denizanaları, suyun inip kalkışında hafif hafif açılıp kapanıyordu.

Yavaşça yere oturduk. Ayaklarımızı sarkıttık. Ağzımdaki cigarayı suya attım.

«Çocuklardan ne haber?»

«Hepsi seni bekliyorlar...» dedi. «Gelmek istediler, ama ben bırakmadım. Kalabalıkta sıkılırsın, dedim. İyi etmemiş miyim?»

«İyi etmişsin...» dedim.

Cigara paketini çıkardı, bana tuttu, sonra babama uzattı.

«Yaksana amca!»

Babam da aldı. Yakıştık, sustuk.

Babama baktım. Bana daha da küçülmüş, ufalmış gibi geldi. Bıyıklarının akı çoğalmıştı... Sakalları upuzundu. Ağzında bir yer hep seğiriyordu.

Amerikalı gırtlağını temizledi.

«Eh...» dedi. Arkasını getirmedi, kaldı.

«Evdekiler nasıl?» dedim.

Babam ansızın başını çevirdi, kısa bir an, yalnız ağzıma baktı. Sonra döndü. Hep denize bakıyordu.

«Müzeyyen'le kocası çok istiyorlardı...» dedi. Oğlan huysuzluk etti. Gelemediler.

«Hüsam işte değil mi?»

Şaşırdı. Alt dudağını içeri çekti, dişleri arasında kenetledi.

«Bugün gitmedi... Oğlan hasta diye kaldı, gitmedi...»

Cıgaram söndü. Amerikalı'nın ateşinden yandım. Babam:

«Hasan...» dedi.

Sesi derinlerden çıkmıştı. Onun sesi değildi. Çevrildim. Ağlıyordu da. Ama bu elinde değildi, anladım. Kendiliğinden ağlıyordu, duymuyordu hiç.

Yeniden:

«Hasan...» dedi.

Amerikalı'ya baktım; sanki yanımızda değildi, başını çevirmiş Bahribaba'ya bakıyordu. Varyant yoldan iki dizide otobüsler, kamyonlar, taksiler iniyor, çıkıyorlardı.

Babam:

«Anneni kaybettik Hasan...» dedi.

Birden sesler kesildi, hiçbir şeyi duymadım: Deniz yükseldi, kabardı, üzerime doğru yürüdü. Kulaklarımda yıldırımlı bir vınlama başladı, dinmesini bekledim.

Deniz geri çekildi, vınlama durdu, uğultular sessizlikle yer değiştirdiler.

«Ne zaman?» dedim.

Babam yutkundu. Konuşmak istedi, konuşamadı. Amerikalı:

«Dün...» dedi. «Dün çıkaydın, yetişecektin... Allah kahretsin, bir gün geç kaldın işte...»

Yavaşça kalktım. Amerikalı da kalktı. Babam oturuyordu.

«Kaldırdınız mı?»

«Kaldırmadık,» dedi Amerikalı. «Seni bekledik. Sen geldikten sonra...»

«İyi...» dedim.

Babama döndüm.

«Hadi gidelim, baba...»

Başını kaldırıp bize baktı babam. Elimi verdim. Tuttu, kaldırdım. Hiç ağırlığı yoktu. Amerikalı:

«Ben bir araba bulayım, onla çıkalım eve...» dedi.

Ayrıldı, bir taksi bulmaya gitti. Babamla ikimiz kaldık. Bir şey söylemiş olmak için;

«Cıgaran sönmüş...» dedim.

Ağzından alıp baktı.

«Sönmüş...» dedi.

«Yakayım mı?»

Cıgaranın kararmış başını parmaklarıyla bastırdı, sönük külü cıgaradan ayırdı. Kibriti çaktım, tuttu, yaktı.

Kalın bir toz bulutunu ardında sürüyerek yanımıza bir taksi gelip durdu. Şoförün yanına da Amerikalı oturmuştu.

«Atlayın, gidiyoruz...»

Önce babamı bindirdim, yanına geçtim, kapıyı çarparak kapadım. Araba yürüdü. Alanı geçti. Gaziler Caddesi'ne, Gaziler Caddesi'nden Basmane'ye saptık. Tepecik'ten Hamam Sokağı'na vurduk, yokuşa bindirdik.

Güneş dönmüştü. Sıcak tütüyordu, yeşilini görmediğim otlar sararmışlardı. Çıplak kayalardaki yosunlar ağırdan ağıra kahverengileşiyordu.

Sonra Kızılçullu'ya girdik. Yanımız sıra, bağlara doğru tren yürüdü. Bir ara keskin keskin de öttü, sonra döndü, asfalttan ayrıldı, saptı.

Muzaffer beylerin pembe köşkü güneş altında çamların arasından parlıyordu. Pencereleri açıktı. Bahçedeki kameriyede ak yaseminler vardı.

Geçtik. Otobüs durağına geldik. Taksi çarşıya sapa-

cakken:

«Dur burda...» dedim.

Durdu.

«İnelim, yürürüz...» dedim.

Babam şoföre para verecekti, Amerikalı bırakmadı. Taksiden indik. Yolun başından, çarşının sonuna, istasyona, Pepe'nin kahvesine doğru şöyle bir baktım. Değişen hiçbir şey yoktu. Eczaneye bitişik arsa boştu, belediye binası yağmurun, çamurun yaz güneşlerinin değiştiremediği kirli, sarı yeşile boyalıydı.

Terzi Yakup elindeki ceketi bıraktı, dükkânın kapısına çıktı. Karşılaştık. Sarıldı.

«Hoş geldin Sinço!»

Gözleri dopdoluydu. Parmağındaki yüksüğü çıkardı, taktı. Gülümseyip:

«İyi ki geldin be Sinço!» dedi.

Göz göze bakıştık.

«Geldim...» dedim.

«Söylediler değil mi?»

«Söylediler, evet...» dedim.

«Üzülme be,» dedi. «Senin suçun yok bu işte. Allahın işi, n'apalım!»

«Öyle, evet...» dedim.

Burnunu çekti.

«Hadi,» dedi. «Sen eve git, dükkânı kapayım, ben de gelirim. Çocuklar ordalar, seni bekliyorlar...»

Bizim dükkân kapalıydı. Çengeller boştu. Vitrinin büyük camı sinek pislikleriyle doluydu. Kapının telinden dışarıya ağır bir et kokusu taşıyordu.

Babam kolumu tuttu, sıktı.

«Yarın açarız,» dedi. «Sen geldin ya, açarız artık yarın. Ben erkenden kalkar mezbahaya giderim, hay-

van bakarım.»

Doktor, Pepe'nin kahvede oturuyordu, karşıcı çıktı. Ardından Pepe de koptu.

«Ulan!» dedi. «Sinço! va... va...»

Sözün arkasını bir türlü getiremedi. Kızdı. Ağzını açıp avazı çıktığı kadar «aaaaa!» diye bağırdı.

Doktor da:

«Geçmiş olsun!» dedi.

«Sağol...» dedim.

«Eve mi?»

«Eve...»

«Hadi, ben de geleyim sizlen...»

Pepe, ben, doktor, babam, Amerikalı hep birlikte eve yöneldik.

Müzeyyen'in oğlan pencereden sokağa bakıyordu, bizi gördü.

Çığlık çığlığa:

«Hasan dayım geliyor, Hasan dayım!» diye içeri daldı, pencereden kayboldu. Evdeki kaynaşma sokağa vurdu. Kapıdan ilk çıkan Yılmaz oldu. Askerden döneli üç ay ya olmuş, ya olmamıştı. Bıyıklıydı. Yüzündeki ak çıban kaybolmuştu. Sakalları üç günlüktü en aşağı.

Sarıldı. Ağlamadı ama. Yalnızca titrek titrek baktı yüzüme. Arkasından Müzeyyen'le kocası geldiler. Müzeyyen hep ağlıyordu. Yanaklarımdan öptü, yaş içinde bıraktı.

«Ağlama...» dedim. «N'olur, şimdi ağlama Müzeyyen.»

Yaşlanmış, uçarı genç kızlığını bırakalı yıllar olmuştu. Memeleri kocamandı. Artık kadındı, anaydı, kocalıydı. Korkulu bir şekilde anamı andırıyordu. Gözlerindeki sıcak yakınlık, vücudunun toparlaklığı, gittikçe eni-

ne genişlemesi; hep anamdı.

Zorla gözlerini sildi, gülümsemeye çalıştı.

«Ağlamıyorum...» dedi.

Meco'nun fırını önündeki duvarın dibine oturmuş bekleşen, mazı getirmiş iki eşekçi ayağa kalktılar, saygılı saygılı durdular.

Fırından kopan sıcak ekmeklerin acıktırıcı havası bizim eve dolanıyordu.

Eniştem:

«Dün kaldıracaktık, ama seni bekledik Hasan,» dedi. «Belki görmek istersin dedik. Son defa bir... Ha?»

Yumuşak konuşuyordu. Sesi güven vericiydi.

«Sağol,» dedim.

Eve girdik.

Taşlık, nasıl bırakmışsam öyleydi: Yaz sıcağında tatlı serin. Kareli kırmızı taşları ovulmaktan pırıl pırıl. Yalnız havası değişikti. Ölü ölü kokuyordu. Canlılığı eksilmişti. Mutfağa açılan kapıda oyalı perdeler asılıydı. Kanepede az önce oturmuş insanlardan kalma çukurluk izleri vardı.

Eniştem:

«Görecek misin?» diye sordu.

Duraksadım. Üç hafta önce babamla gelmişlerdi. Tellerin bölüştürdüğü yüzü, hep yaslıydı; acılıydı. Gözleri buruksuydu, ama gülüyordu. Bir öpebilsem, çizgi çizgi olmuş, kırışık yanaklarından bir öpebilsem, diye kurardım içimden. Hiç durmadan o konuşurdu. Babama söz düşürmezdi. Söyleyeceklerini söylemeden, anlatacaklarını bitiremeden saatin dolacağından korkardı. Öbür bağıranların arasında bir an sesini kaybetti mi, şaşkın, yarı suçlu bakar, gülümsemeye çalışırdı: Müzeyyen iyiydi, oğlu iyiydi, amcamlardan mektup gelmişti, Fethiye'

nin havasına hâlâ alışamamıştı, romatizmaları debreşmişti, çocuklar büyümüşlerdi, kız bu yıl orta sondaydı. Doktor güya particilik yapıyormuş da hastanedeki demokrat başhekim Ankara'ya şikâyet etmişmiş, eniştem yeniden maaşına zam almış, akrabalarından bir büyük adam tayinini durdurmuş; hele bu yıl geçsin, gerisi allah kerimmiş, oğlan ninesini çok seviyormuş; çarşamba günü Yılmaz'a, Müzeyyen'le kız bakmaya gitmişler, Sütçülerin kızı Fitnat'a; ikisinin de gözü tutmuş kızı, ama Yılmaz, «geç o kızı anne» demiş, «büyük ayaklı bir kız o» demiş, oysa güzelmiş, hanım hanımmış; güzellikse güzelmiş, boysa boymuş, endamsa endammış, sonra...

Sonra bana o sevdiğim un kurabiyelerinden yapmıştı yine. Getirmişti.

Babam, inceden gülerek bir bana bir anama bakardı. Onun söyleyecekleri anamınkilerden ayrık değildi, birleşik şeylerdi.

«Görecek misin Hasan?» dedi eniştem.

Silkindim, kendime geldim.

«Nerde?»

«Uçtakinde. Kendi odasında...»

«Yok... İstemem,» dedim.

Anlamamış gibi durdu.

«İstemiyor musun?»

«İstemiyorum...» dedim.

Başını eğdi:

«Peki...» dedi.

Alyanak Hoca'nın Kur'an okuyan sesi evin insansı gürültüsünü bastırdı. Sesinden tanıdım.

«Her şey tamam mı?»

Eniştem saatine baktı.

«Öğle namazına yetiştireceğiz. Siz camiye gidin, biz

getiririz.»

«Olur,» dedim.

Kolumdan çekti.

«Babanı da götürün...» dedi. «Burada kalmasın. Dünden beri bitti, eridi adamcağız zaten.»

Başımı salladım. Mutfaktan arkaya geçti. Babamı arandım. Evin kalabalığı içinde en köşelerde bir yerde, duvara yaslanmıştı, öyle duruyordu. Yüzünde hiç çözemediğim ilkel bir şaşkınlık vardı. Kalabalığı geçtim, yanına gittim.

«Gel,» dedim. «Gidiyoruz, baba!»

«Gidiyor muyuz?» dedi. «Nereye?»

«Biz camide bekleyeceğiz. Eniştemler getirecekler.»

Kolunu kurtardı.

«Ben gitmem,» dedi.

«Onlar gelecekler. Biz...»

«Sen git, ben de onlarla gelirim. Sen git...»

Üstelemedim.

Amerikalı yanımıza geldi. Babamla konuşmadan duruyorduk. Babam bakmıyordu. Amerikalı bir kenara çekti beni.

«Elleme,» dedi. «Kendi haline bırak. En iyisi o. Dünden beri, zaten...»

Dinliyor muyum diye baktı. Sordu:

«Öyle değil mi?»

«Peki...» dedim.

Yüzü güldü.

«Hah şöyle! Sen de durma hem. Yürü, gidelim burdan...»

Ardına takıldım. Kalabalığı yardık, çıktık. Kapı önünde durdu, durdum.

«Yürüyelim şöyle,» dedi. «Açılırsın.»

Evden çok uzaklaşmadık. Camiye bakan Hamdi Bey'lerin arsasına girdik. Amerikalı, eski bir mermer kalıntısının üstüne cebinden çıkardığı mendilini yayıp oturdu.

«Nasıl geçti?» dedi.

«Boş ver...» dedim.

«Dün gibi be...» dedi. «Namussuzum ki! Sanki dükkânı yine İzzet amcana yıkmışız da... Ha, tıpkı değil mi?»

Öğle treninin aşağılardan sesi geliyordu. O kesildi Abdüllâtif Hoca'nınki başladı.

«Öğle okunuyor...» dedi Amerikalı.

«Evet...»

«Bu akşam, n'apacaksın?»

«Hiç bilmiyorum.»

«Belki evdekilerle kalırsın, ha?»

«Hiç bilmiyorum,» dedim.

Kızdı. Anladım. Sövecekti, durdu.

«Ulan...» dedim.

Baktı. Yuttu. Küskün:

«Çok boktan adamsın be Sinço!» dedi.

«Niye?»

Beklemiyordu.

«Niye mi?»

«Niye?» dedim.

«Ya'u...» dedi. «Bırak be, bizi matrağa mı alıyorsun şimdi de?»

«Yok,» dedim.

«Ee, ne bu senin yaptığın peki?»

«Ben bir şey yapmıyorum,» dedim.

Karşılık arandı, bulamadı. O ara cenazeyi taşıyan kalabalık Meço'nun fırını önünden geçti, bize doğru gel-

meye başladı. Amerikalı yanıma az sokuldu, elini omuzuma koydu.

Cenaze ağır ağır geldi. Babam en başta taşıyordu: Öbür başta eniştem vardı, Doktor, Pepe, Yakup, berber İbrahim, fırıncı Meço, İhsan; her biri bir yanından tabutu taşıyorlardı. Üzerine altın işlemeli bir yeşil örtü örtmüşlerdi. Örtünün Doktorlardan yana olan ucu iki de bir kayıyordu.

«Hadi biz de girelim...» dedi Amerikalı.

Arsadan çıktık. Cenaze önümüze geldiğinde ben babamı, Amerikalı eniştemi değiştirdik. Babam önce direndi, bırakmadı. Dişlerim sıkılı:

«Bırak,» dedim.

İrkildi, bıraktı, omuzladım. Yürüdüm. Çarşıya çıktığımızda gözlerimin önüne bir buğu perdesi çekildi, sendeledim.

Doktor girdi.

«Sen çık Hasan...»

Amerikalı'yı da Yakup değiştirdi. Yine yan yana geldik kalabalıkta.

Dürttü. Mendil uzatıyordu. Yavaşça:

«Kocaman herifsin, ayıp! Yapma,» dedi.

Koluma girdi, kalabalıktan ayırdı. Tükrüğüm düğümleniyordu, yutamıyordum.

Bir cıgara yaktı, verdi.

«Hadi iç şunu... İç şunu, kendine gel biraz...»

Cıgarayı aldım.

2

AKŞAM Müzeyyenlerde toplandık. Kaynanası sofrayı kurdu, buyur etti.

Yemekler geldi, sofrada soğudu. Enişte, Müzeyyen'e:

«Sen bari çocuğu yedir, yatsın...» dedi.

Oğlanı yedirdiler, yatırdılar.

Odada sıkıntılı, ağır bir hava fır fır dönüyordu.

Saat sekiz buçuk oldu, dokuz oldu, ben dayanamadım; kalktım. İçim içime sığmıyordu. Odada kalırsam delireceğim sandım.

«Nereye Hasan?» dedi babam.

«Pepe'nin ka'veye...» dedim.

Sesi inceli kalınlı:

«Geç kalma ama...» dedi.

«Geç kalmam, merak etme...» dedim.

Enişte araya girdi:

«Baban bu gece bizde kalsın Hasan. Yarın olsun, hayrolsun,» dedi. «Şimdi, bu gece eve gitmesi...»

«Biz de Yılmaz'la evde kalırız. O burada kalsın, olur...»

Kapıya kadar geldi benimle.

«Bu gece dedim ya,» dedi. «Bu geceyle olmaz. Daha bir süre kalsın bizde. Hiç olmazsa, yokluğuna alışana kadar...»

Başımı salladım.

«Olur, olur...» dedim.

«Sen de pek boş bırakma adamcağızı... Artık olan oldu, geçen geçti. Ne düşünüyorsun?»

«Ne için?»

«Canım, mesela dükkân için...» dedi.

«Ha hiç düşünmedim daha...»

Durdu. Aralıktan vuran ışık sırtını aydınlatıyordu.

«Haklısın,» dedi. «Daha bugün bir... Öyle ya... Neyse! Sonra konuşuruz bunları...»

«Konuşuruz...» dedim.

Kapıya yaklaşan ayak seslerine döndük. Amerikalı, karanlıktan aydınlığa çıktı.

«Mer'aba Hüsam abi!»

«Merhaba Amerikalı!» dedi eniştem. «N'o, yine?»

Amerikalı boyun kırdı.

«Hiç...» dedi. «N'olsun Hüsam abi?»

İki basamaklık taş merdiveni indim.

«Çıkıyor muydun sen de Sinço?»

«Çıkıyordum...» dedim.

«Üstüne basmışım o halde. Ben de bir bakayım, oğlan n'apıyor dedim...»

«İyi ettin. Hadi yürü...»

Eniştem, «Güle güle çocuklar» dedi, kapıyı örttü arkamızdan.

«Patlamadın mı evde?» dedi Amerikalı.

«Patladım. Ama n'apayım? Kös kös oturduk hep birlikte...»

«İyi haltettiniz...» dedi. Sonra karanlıkta kendi kendine güldü.

«Ne gülüyorsun deli deli?» diye sordum.

Omuz silkti.

«Hiç...» dedi.

«Var yine bir orostopolluğun mutlaka...»

Hemen alındı, karşı koydu.

«Yok valla'a Sinço...»

Tükürdü.

«Cıgaran var mı?»

«Var...»

«Versene! Ben unuttum Haydar ağadan almayı.»

«Atıyorsun yine...» dedim.

«Yok be! Sövdürme adamı şimdi akşam akşam. Biz,

o eski kırtıpil Amerikalı değiliz oğlum. Geçti o günler. Eski çamlar bardak oldu.»

«Hele hele...» dedim.

«Anam avradım olsun ki, ulan, inan be! Yarışlardan iyi vurdum bu sefer. Üç dört defa cüzdanı şişirdim.»

«Duydum onları. Kimle dümen çeviriyordunuz, Filips'le mi?»

Saklamadı.

«Yok. Değil. O ne aldı, sen ne aldın?»

«Elli elli demiştik, ama yaptı namesini itoğlu it! Bizi otuz beşe düşürdü.»

Atıyordu, inanmadım.

«Geç bir kalem, o otuz beşi...» dedim. «O yalan bir kere. Benim bildiğim Filips, otuz beş vermez.»

«Doğru...» dedi Amerikalı. «Otuz beş de vermedi namussuz gâvur. Yirmiyle çırak çıkardı bizi.»

«Ama yine de iyi aldın herhalde?»

«Eh, fena sayılmaz,» dedi. «Birader de, senin arkandan şarka tayin olup gidince, öksüzler gibi ortada kalakaldık. Bereket bu Filips gâvuru elimizden tuttu da efendiden saydırdı bizi...»

«Seni mi efendiden saydı?»

Güldüm.

«Gülme...» dedi. «Efendiden dediysek... Ulan, şuna bak be! Benzetemedin mi?»

«Benzetemedim, n'olacak?»

Elektrik direğinin ışığına gelince durdurdu beni:

«Yok,» dedi. «Şaka ediyorsun benimle. Öyle değil mi?»

Sudan çıkmış zağar gibi gözleri eğikti.

«Şaka ediyorum, tabii...» dedim.

Neşesi yerine geldi.

«Tamam! Ulan, has adamsın be Sinço! Ver bir cıgara daha şimdi...»

Paketi uzattım.

«Sen n'apacaksın?»

«Benim yedeğim var...» dedim.

Kibrit verdi.

«Canın çekerse, sinemaya gidelim,» dedi. «Fahri'nin açıkhavasına. Beleş.»

«Ne oynuyor?»

«Neb'leyim, bakmadım. Herhalde yine bir yerli filmdir.»

«Sen gördün mü?»

«Gördüm ama önemli değil. Sen gel beni dinle, gidelim. Zararlı çıkmazsın...»

«Canım istemiyor...» dedim.

Direndi. Bir şeyler söylemek istiyordu, ama, baklayı bir türlü ağzından çıkaramıyordu.

«Ya'u, inat etme be Sinço! Beni dinle, gidelim biz Fahri'nin sinemasına.»

«Canım istemiyor dedim ya...»

Hiç bakmadı, açık açık sövdü.

«Ulan öküz! Seninki gelecek bu gece sinemaya, anlasan ya... Görürsün hiç olmazsa... Uzaktan...»

Cıgaramın tadı değişti. Öksürdüm, göğsüm sıkıştı. Derin derin soluklandım.

«Nerden biliyorsun bunu?»

Şişindi. Kaş kaldırdı.

«Eh izin ver de o kadarını bilelim artık...» dedi.

«Kim söyledi sana?»

«Hey yavrum Sinço... Sen bu Amerikalı'ya hep boşverirsin zaten. Ver bakalım, ver. Ama elin oğlu...»

«Başlatacaksın elin oğlundan da, senden de...»

«Çüş!» dedi. «Ulan gâvur, ağır ol bakalım. Kızın adını duyunca nasıl gemi azıya aldın öyle?»

«Amerikalı...» dedim, üzerine yürüdüm. Direğin ardına koptu, siper aldı.

«Gidiyor muyuz, gitmiyor muyuz?»

Alttan aldım.

«Gidiyoruz, peki...»

«Ha şöyle! Herife bak be, bugün çıktı, bugün Allah olacak başımıza. Havadan nem kapıyor. Amma da yeli cinli olmuşsun...»

«Uzatma artık...» dedim.

«Uzatırım... Ben Amerikalı'ysam, sen de Sinço'ysan uzatırım, senin de...»

Adımlarımı açtım.

«Uzat ulan namussuzun oğlu!»

Koşarcasına yürümeye başladı. Hiç yüz vermedim. Sinemanın önüne geldik. Gümbürtülü bir Zeki Müren plağı sokağı doldurup doldurup taşırıyordu.

Hüsmen Ağa'nın iki taze oğlu karpit lambalarını nohut çekirdek sergisinin ortasına oturtmuşlardı. Müşteriden baş alamıyorlardı. Amerikalı gitti, iki külahla geldi. Önümde durdu, birini bana uzattı. Aldım.

«Kızmadın ya Sinço?» dedi.

«Hayır, kızmadım...» dedim.

«İyi. Benimkisi şakaydı canım. Seni biraz eğlendireyim dedimdi.»

«Eh, eğlendim işte. Oldu mu?»

Çekirdek kabuklarını püskürttü ağzından.

«Giriyor muyuz?»

«Giriyoruz ama, hemen değil...» dedi.

«O niyeymiş?» dedim.

«Ya'u bir gören olur, laf çıkarır bu millet. Bak bak,

oğlanın anası öldü, akşamına düğün derneğe sinemaya gitti derler, ayıp olur... Daha sonra gireriz. Hele başlasın şu meret film.»

Yakub'un deli fişek oğlan kardeşi de gazoz satıyordu. Buz kalıbının üzerine gazoz şişelerini yatırmıştı. Soğuktan içi dışı dumanlanmış şişeleri, kör bir testerenin ağzıyla vurup açıyordu. Şişenin ağzındaki teneke kapak patlayarak havaya fırlıyor; gazoz, bembeyaz şişenin boynunda köpürüyordu.

Ansızın onu gördüm. Yanında iki kadın daha vardı, sarışın, cin gözlü bir oğlan çocuğunu sımsıkı elinden tutmuştu. Amerikalı:

«Sinço!» dedi kısık kısık...

«Gördüm...» dedim.

Elimi bıraktı. Yanımdan az açıldı. Yalnız kaldım. Eridiğimi, kulaklarıma kadar ağardığımı duyuyordum, bütün kanım çekiliyordu.

Göz göze geldik. Sendeledi. Ya da bana öyle geldi. Ama çabuk toparladı kendini. Gözlerini bakışlarımdan kaçırmak için küçük oğlana doğru eğildi. Bir şeyler konuştu. Oğlan başını salladı, sevinçli sevinçli gazozcuya baktı.

Kadınların biri hayli geçkinceydi. Öbürü de anasıydı, tanıyordum. Beni görünce az bozuldu. Açık açık yüzünü ekşitti. Yanındaki o geçkinceye bir şeyler yetiştirdi. Hemen döndüm, ama geç kalmıştım. Arkam sıra kızına, torununa, sertçe seslendiğini duydum. Oğlanın mızıklayan sesi geldi. Görmeden gazoz diye tepindiğini biliyordum. Anası:

«Sonra, sonra oğlum.» dedi. «İçerde hepimiz içeceğiz. Sen de içersin o zaman.»

Oğlan:

«Ya... ya!» diye tutundu yeniden.

Ağır ağır döndüm, baktım. Az ötemdeydiler. Yine göz göze geldik. Rengi sararır gibi oldu. Hiç yeri yokken sızlanan oğlanı hızla çekti, sürüdü.

«Şimdi çarparım ağzına, görürsün gazozu!»

Oğlancık şaşırdı. Tatlı, küçük bir herifcikti. Anasına benziyordu. Kıvır kıvır saçlı, basık burunlu, küçük ağızlı bir şey. Gazozcuya baka baka, anasına teslim oldu, ardından yürüdü. Sinemaya girdiler.

Amerikalı'ya:

«Kim o öbür cadı?» dedim.

«Kaynanası... Haftada bir mi ne, gece yatısına geliyor. Oğlunun nöbetçi olduğu akşamlar geliniyle kalıyor, gidiyor ertesi gün...»

«Bekçilik mi yani?»

«Eh nasıl yakıştırırsan artık...»

«*Bahçende sefa hükmediyorken*» şarkısı bitti, ikinci plak düştü:

«*Dere boyunda saz olur — Âşıkların işi gücü — Daima niyaz olur — Ah!*» Bir erkek söylüyordu; kalın, sıcak, okşayıcı bir sesi vardı.

«Nasıl buldun? Değişmiş mi?»

«Değişmiş. Çok...»

«Eee, dedi Amerikalı. Yedi yıl geçti, tabii. Dile kolay... İhtiyarlamış mı gördün?»

«Yok,» dedim. «O kadar değil. Yalnız...»

Sustum. Ses şarkıyı sürdürüyordu:

«*Ah ah ah daima niyaz olur...*»

«Yalnız, ne?»

«Daha da güzelleşmiş gibime geldi.»

«Tabii, kıza evlilik yaradı. Üstelik, zengin evin kızı, zengin evin oğluna vardı. Elini sıcak sudan soğuk suya

vurdurmuyorlar. Kocası, daha evlenirken bir buzdolabı ile bir çamaşır makinesi aldı karısına. Bahçeye bir çamaşır asıyorlar, görme. Sakız gibi bembeyaz. Elle bir yıl uğraşsan öyle arıtamazsın. Bu yaz gününde de çekiyorlar buzlu suyu... Ohhh! Gel keyfim gel... Ben olsam, ben de güzelleşirdim be! Kim olsa, o rahatlıkta güzelleşir. Ne sanıyorsun?»

«Girecek miyiz sinemaya?»

«Bilmem! Sen bilirsin.»

«İstersen, girmeyelim.»

«Girmezsek, n'aparız gecenin bu saatinde?»

Gong vurdu, plak sustu. Birinci gongdu. Amerikalı de dinledi.

«Başlıyor film...» dedi.

«Başlasın...»

Fahri, gişenin penceresini gürültüyle indirdi.

«N'apacağız be Sinço?»

«Gel,» dedim. «Pepe'nin ka'vesine bir inelim, çocuklara bakalım.»

«Boş ver çocukları, ya'u! Kaçmıyorlar ya, sabah akşam Pepe'deler nasıl olsa...»

İkinci gong çaldı. Kapının önündeki ışıklar birer birer söndüler. Makine dairesinden biri kart kart:

«Bastır şalteri Nuri!» diye bağırdı.

Üçüncü gongla kapı önü büsbütün karardı, aynı anda gürültüyle film başladı. Makine dairesinden saat gibi sürekli bir tıkırtı havayı tuttu.

«Kocası, bu gece de nöbetçi mi acaba?» diye sordum.

Gözlerini kıstı.

«N'apacaksın nöbetçiyse?»

«Soruyorum...» dedim.

«Sen adama bir şeyi boşuna sormazsın. Var bir bokluğun ki, soruyorsun.»

«Var, evet. Ondan soruyorum.»

«Nöbetçi...» dedi.

«Gece yarısından sonra mı geliyor?»

«Hayır. Sabah, ilk trenle dönüyor.»

«İyi...» dedim. «Hadi, gel, Pepe'ye gidelim. Açıksa, önce İhsan'a bir uğrarız.»

Yürümeye başladık. Sinemadan ince sesli bir kadının yalvarışları geliyordu. O sözünü bitirmeden kalın sesli bir adam onu tersliyor, sert sert karşılıklar veriyordu. Biz yürüdükçe sesler inceldi, inceldi, sonra arkası kesiliverdi.

Amerikalı küçük taşları tekmeleye tekmeleye yürüyordu. İleri fırladı, bir teneke kutuya hızla vurdu. Teneke havada uçtu, sonra patlayarak yerde yuvarlandı.

Beni bekledi. Yanına gelince:

«Sinço!» dedi. «Boktan bir şey yapmayacaksın, değil mi?»

Anladım, sustum.

«Sinemadan sonra gidip onu göreceksin. Öyle değil mi?»

«Bilmiyorum...»

«Domuz gibi biliyorsun. Saklama. Evine gideceksin.»

«Tut ki öyle...» dedim. «N'olacak?»

«Ya'u, Sinço!» dedi. «Artık evli barklı bir kadın o. Çoluk çocuğa karışmış gitmiş. Senin zamanında tazecik, önlüklü bir kızdı. Herkesin başından böyle çocuk aşkları geçer. Ama evlenip yuva kurdu mu; insan olan, kırar kazığını oturur. Unutur geçmişindekileri. Bırak onun yakasını sen de. Geçmişe mazi, yenmişe kuzu. Yedi yıl sonra hem...»

Sustu. Terslerim, kızarım diye çekildi. Hırsla tükürdü.

«Merak etme...» dedim. «Hiçbir şey yapacak değilim. Yalnız bir kerecik olsun konuşmak, sesini duymak istiyorum, o kadar. Fazla değil.»

Sevindi.

«Bak o başka...» dedi. «O kadarına sözüm yok. Sen öyle deyince, ben...»

«Meraklanma dedim ya...»

«Yürü o zaman, önce İhsan'a bakalım. Kapanmadan yakalayalım hergeleyi...»

Vaktinde yetiştik. İhsan elinde kancası kepenkleri indiriyordu ki Amerikalı'yla ikimiz, kapıda bitiverdik. Amerikalı kancaya yapıştı.

«Ağır ol bakalım arkadaş. Gecenin bu saatinde dükkân kapamak da n'oluyormuş? Bak, Sinço'yla Amerikalı kardeşin gelmiş.»

İhsan, naza girdi.

«Bırak ulan, karı bekliyor evde. Saat on oldu.»

«Boş ver! Yengemiz nihayet, yabancımız değil. Bir bu gece beklemiş, çok mu?»

«Zaten yemek memek kalmadı...»

«Yemek mi? Yemekten söz eden kim? Bize yemek lazım değil.»

İhsan baktı, kurtuluş yok, kancayı Amerikalı'ya verdi.

«Komiser Hazım gelirse, eh artık. Verirsin cevabını...»

Amerikalı:

«Sen tasalanma...» dedi. «Bizim her zaman Demokratlara verecek bir cevabımız bulunur dağarcığımızda. Sen keyfine bak, hadi...»

İçerlek bir masanın başına geçtik, oturduk. İhsan:

«Ne vereyim?» dedi.

«Giritli'nin şarabından ver. Şuna bak, soruyor bir de. Hem Giritli'nin şarabını satan adam diye şanını çıkartır, hem de gelene ne vereyim diye sorar...»

İhsan:

«Sen,» dedi. «Anlaşıldı, burnundan kıl aldırmışsın bugün.»

«Ananın şeyi anlaşıldı. İt be, n'olacak! Arkadaş dedik bağrımıza bastık seni bir de.»

İhsan, tezgâhtan:

«Ulan kızdırma kafamı, atarım şimdi seni dükkândan ha!» diye gözdağı verdi.

Amerikalı yıkıla yıkıla güldü sandalyesinde.

«Git lan...» dedi. «Maymun! Dükkândan atarmış. Ulan, bu dükkânda benim senden çok emeğim var. Kimi, nerden atıyorsun?»

Gülmekten yaş fışkırıyordu gözlerinden.

İhsan bardaklara Antep pekmezi gibi koyulmuş şaraptan koymuş, getirdi. Sürahiyi de önümüze sürdü. Amerikalı yine bamteline bastı.

«Kaşık ver kaşık. Ayağımla mı karıştırayım bu mereti?»

İhsan iki kaşık verdi. Şaraba su kattık, karıştırdık. Suyu görünce koyuluk dağıldı, menevişli, içi yıldızlı bir garip su oldu.

İhsan da kendi bardağıyla geldi, bir sandalye çekti, yanımıza oturdu. Amerikalı bardağını bardağıma, arkadan İhsan'ın bardağına vurdu.

«Hadi hoş geldin Sinço!»

İhsan da:

«Hoş geldin Sinço!» dedi. «Hoş geldin, geçmiş ol-

sun, başın sağ olsun!»

İçtiler. Bekledim. Bardağı bir türlü tutup kaldıramıyordum. Her tutuşumda elimden kayacak, düşüreceğim korkusu vardı.

«Hadisene!» dedi Amerikalı.

İki elimle sardım bardağı. Sımsıkı tuttum, ağzıma götürdüm. Şarabın kokusunu içtim önce. Dişlerim kenetlenmişti, gözlerimi yumdum, zorla dişlerimi birbirlerinden ayırdım; şarabı boğazımdan aşağıya bıraktım.

İkisi de gözlerini bana dikmişlerdi. Bardağı yavaşça indirdim, masaya bıraktım. Amerikalı'nın yüzünde güller açıldı.

«Ha şöyle be Sinço. Yavaş yavaş kendine geldin herhalde...»

Güldüm. Başımı salladım. İhsan'a döndü:

«Gördün mü lan ayı? Kırk yılda bir işe yaradın işte. Bir de kapayayım kapayayım diye diretiyordun değil mi?»

İhsan artık kızmadı. Bana:

«Bunlar Allah'ın bir garibanları,» dedi. «Yalnayak başı kabak herifler, bunlar. Kıçları don görmemiş hayatta, şimdi de...»

Amerikalı hemen girdi.

«Hoşt lan köpek,» dedi. «Hoşt!»

«Eh,» dedi İhsan. «Söyle... Söyle... Ne desen haklısın. Çünkü zamanında biz hoşt demedik, çünkü adam mamelesi yaptık, buyur ettik, aç karnını doyurduk. Öyle değil mi lan?»

Amerikalı:

«Öyle olmasına öyle, ama,» dedi. «Bundan ne çıkar ki?»

İhsan hemen ayaklandı:

«Ne mi çıkar? Tuh! Gözüne dizine dursun sana yaptıklarım e mi! Yemedik yedirdik sana, giymedik giydirdik...»

«Aman aman!» dedi Amerikalı. «Herifçi, bizi yengemizle karıştırdı. Ulan, sıkılmasan akşamları da bilmem n'aptık diyeceksin!»

İhsan'ın sözde kızgınlığı söndü, gülmeye başladı.

«İt,» dedi. «Sen, ölüyü bile mat edersin.»

«Olacağına bak...» dedi Amerikalı. «Hadi, çek bakalım da bir yenisini işleyelim.»

İçtik. İhsan yeniledi. İkinci bardağın sonlarına doğru şarap iyice etkiledi beni. İçimde bir yangın ufaktan büyüdü. İhsan:

«Dükkânı açacak mısın yine Hasan?» dedi.

«Bilmiyorum...» dedim.

«Aç ya'u...» dedi. «Çarşının da, dükkâncılığın da tadı yok ama, hiç yoktan iyidir. Ne de olsa, sizinkisi kurulmuş bir tezgâh. Baban da iyice yaşlandı. Bugün cenazede gördüm de şaştım. İki günde en aşağı on yaş ihtiyarlamış adam... Senin gelişin hem kötü zamanına, hem iyi zamanına rastladı. Artık çekip çevirirsin...»

«Bakacağız bir çaresine...» dedim.

«Bak ya!... Bak, bak. Zaten aile dağıldı sizin. Amcan bok yedi ayrıldı da. Bir yaz kalktı, geldi. Büyükbabanın ölümünden iki ay mı, üç ay mı ne sonraydı. O da yaşlanmış, ihtiyarlamış. Baban gibi değil. Musta'fendi sessizdir hiç olmazsa. İzzet amcanın bir çenesi düşmüş ki, eh, olursa o kadar olur. Çan - çan - çan konuşur ha, konuşur. Dur baba, biraz biz konuşalım desen, bırakmaz.»

«Beni ziyarete geldi, gördüm,» dedim.

Bin bir hastalığa yakalanmış orda. İzbe bir yermiş

Fethiye. Yaşlık, rutubetlik. Ulan, sen altmışında bir adamsın, böyle yüksek yerde zor yaşarken ne demelere çukurlara gidersin, değil mi ama?»

Şarabı yudumladım. Dilim tadını almıyordu.

«Eee!...» dedim.

İhsan:

«Halbukim, otursaydı burda...» dedi. «Otursaydı... İşte iki kardeşsiniz, et tırnak gibisiniz. Bugünkü dünyada insanın bir gözünden öbürüne güveni olmamalıymış, demek. Hiç valla'a! Kardeşten ileri ne olurmuş? İşte sana kardeşin kardeşe attığı kazık...»

«Aldırma. Geçer hepsi...»

«Başka ne diyeceksin ki! Ben severim Musta'fendiyi, atam gibi severim. Ondan bu söylenmem...»

Yavaşça:

«Sağol İhsan...» dedim.

«Sen de sağol Hasan! Hepimiz sağolalım.»

İçtik.

«Dünya işte, n'apacaksın!» dedi. «Böyle böyle ömür tüketiyoruz.»

Soludu. Cebinden kırmızılı mavili azman bir mendil çıkardı, burnunu sildi.

«Dinine yandığımın nezlesi! Yaz günü ne bela şeymiş bu!»

Amerikalı dirseğiyle beni dürttü.

«Geceleri açılıyorsun herhalde,» dedi. «Ondandır. İnsan, o işten sonra yıkandı mı, yorganı burnuna çeker, öyle yatar. Yazsa yaz. Değil mi ama Sinço?»

İhsan oralı olmadı.

«Paran olacak ki!» dedi. «Paran olacak ki! Ha, Hasan? Burda sabah akşam fasulya piyazı satmaktan kurtulacaksın.»

«N'apacaksın o zaman, peki?»

«Laf mı yani ettiğin? Ulan, parası olanlar gibi yapacağım, tabii. Memedali Bey gibi mesela. Önce Koşuyolu'nun oraya, çamların altına bir güzel ev... Sonra parayı işletecek neşeli bir iş...»

«Ne mesela?» dedi Amerikalı.

İhsan şaşırdı.

«İş ya'u, iş...» dedi. «Neşeli, mangırı bol bir iş...»

Amerikalı şarap bardağının içine serçe parmağını soktu, irice bir tortuyu yakalayıp çıkardı dışarıya; parmağını emdi.

«Eh, sen de karı ticareti yap o halde. Hem neşeli, hem bol mangırlı iş o da...»

İhsan karşı çıktı.

«Yok,» dedi. «O boktan kiros bir iş!... Bana yakışmaz.»

Amerikalı sinsileşti:

«Yakışır yakışır. Kapıya da Tüccar İhsan Avcı diye bir levha asarsın, arayan zamparalara kolaylık olur.»

İhsan'ın gözleri devrildi. Azıcık yüzü gölgelendi:

«Alay ediyorsun lan benimle...»

«İyi bildin...» dedi Amerikalı. «Alay ediyorum ya! Şuna bak; yok yere, yaşa oturmuş kuruyu yoruyor. Senin harcın mı Memedali Bey ayarı olmak? Memedali Bey kim sen kim bir kere? Otur oturduğun yerde, bak kendi dalgana. Kaynat fasulya kazanını, pişir tükrük köfteni. Akşam akşam da çek Giritli'den şarabı, şükret yukardakine.»

İhsan başını eğdi. Göğüs geçirdi.

«Doğru,» dedi. «Valla'a doğru...»

Bu kez, onun hali de Amerikalı'ya dokundu. Kalktı yerinden, İhsan'ı iki yanağından şapur şupur öptü.

«Ulan,» dedi. «Seni severim ben. Bakma benim dediklerime. Hiç bakma hem. Boş ver, ne istiyorsan onu yap. Memedali Bey gibi mi olacaksın, ol anasını!»

Karşılıklı bakıştılar. İhsan yavan yavan güldü.

«Olur muyum ki?» diye sordu.

«İnsan isteyince, Ferhat olur dağlarda tünel açar. Ferhat bunu dedemin zamanında yapmış. Sen niye yapmayacakmışsın?»

İhsan gerildi, omuzlarını kastı.

«Ulan, bir de araba alırım altıma be! Ha, değil mi? Şöyle en kıyağından, en fiyakalısından. Alır mıyım?»

«Alırsın tabii.»

«Almayanın anasını, avradını, ulan! Sütlü kahverengiyle maviden iki renkli olmalı ama.»

«İki renkli olsun. İcabında çekersin boyahanenin birine; değiştir ulan şunun boyasını, dersin. Şıp diye değiştirirler.»

«Ne renk yaparlar?»

«Sen, ne renk istersen...»

«Yine sütlü kahveyle mavi...»

«Oha! Arabanın rengi zaten o renk.»

«İyi ya, yine o renge boyasınlar.»

Amerikalı, güm diye yumruğunu masaya vurdu.

«Bırak!» dedi. «Senle konuşulmaz zaten. Tutundun mu, tutunursun bir şeye. Sen Memedali Bey değil, İhsan Bey bile olamazsın.»

İhsan bana döndü.

«Doğru mu bunun dediği Hasan?»

«Eh yalan da sayılmaz...» dedim.

Ellerini açtı.

«Ya'u...» dedi. «Ulan, ne dedim? Yani sütlü kahverengiyle mavili olsun demek, suç mu? Allah allah! Suç

mu be Hasan?»

«Değil...» dedim.

Gözleri kızarmıştı. Biz gelmeden önce de şarabın başına çöktüğü belliydi. Oturduğu yerde sallanıyordu hep. Amerikalı dışarıyı gözlüyordu.

«Sinço, Sinço!» dedi.

«Ha?»

«Sinema dağıldı, millet çıkıyor.»

Yolun üst başından gelen kalabalığın gürültüsü büyüye büyüye iniyordu. Amerikalı:

«Hadi kalk» dedi. «Kalk.»

Oturttum.

«Vakit var. Bırak şimdi...»

«İyi ama Sinço...»

«Otur hele...»

Oturdu.

«Böyle bekleyecek miyiz?»

İhsan bir ona baktı, bir bana...

«Neyi bekliyorsunuz be?»

«Yok bir şey...» dedi Amerikalı. «Bak dalgana sen. Sütlü kahve olsun, peki. Sütlü kahve olsun! Var mı diyeceğin?»

İhsan:

«Ulan...» dedi. «Sen beni yine işletiyorsun. Dua et, seni severim, yoksa kırardım ağzını burnunu...»

«Yaparsın, tamam!»

«Ben yenileyeyim şunları...» dedi, kalktı. Ayaktayken durdurdum.

«Artık yeter İhsan! Bu akşamlık bu kadar yeter.»

Şaşırdı.

«Allah, allah! Sen eskiden içerdin be Hasan...»

«O eskidendi...»

«Şimdi?»

«Şimdi artık ihtiyarladım...»

«Yok be!» dedi. «Sen ihtiyarlamazsın...»

Amerikalı:

«Amma uzun ettin,» dedi. «İstemez diyor, istemez.»

«Sen de istemiyor musun?»

«İstemiyorum.»

«Eh, ben de istemiyorum. Madem, siz istemiyorsunuz...»

«Zaten gidiyoruz İhsan,» dedim. «Elimi cebime attım, hemen önledi.»

«Deli misin be! Burada senin paran geçmez. Bura İhsan'ın dükkânı... Dilediğimden para alırım, dilediğimden almam. Anlaşıldı mı?»

«Anlaşıldı...»

«Yaşa!» dedi. «Kalk ulan. Amerikalı mısın ne boksun, topla kuyruğunu sen de. Yürü!»

«Eyvallah» dedik, çıktık.

Sokağın kalabalığı çekilmişti. Gürültü, göçmen mahallesine doğru ufala ufala iniyordu. Az ötedeki sokak lambasının altında bekçi Kâzım'la bir başka laz arkadaşı kafa kafaya vermiş konuşuyorlardı.

Yanlarından geçtik. Kâzım selam verdi.

«Geçmiş olsun Hasan!»

«Sağolasın Kâzım abi!»

Çocuk bahçesini dolandık. İbrahim'in dükkânında hafif bir ışık yanıyordu, ama içerde kimseler yoktu. Amerikalı:

«Bu da bir deli...» dedi. «Gece fiyaka olsun diye elektrik yakıyor içerde... Hey Allahım!»

«Karışmasan olmaz mı herkesin işine?» dedim.

«Düşmanlığımdan söylemiyorum ki. Elektriğe ya-

zık.»

«Parasını sen mi veriyorsun?»

«Vermiyorum amma...»

Ayak seslerimiz boş sokakta yankılar koparıyordu... İstasyona gelince durdum.

«Yine aynı evde mi oturuyorlar?»

«Evet...»

Cıgarasını atıp:

«İstersen, ben gelmeyeyim Sinço,» dedi. «Belki, istemezsin beni...»

«İsteyip istememekten değil. Bir gören olur...»

«Ben gelmem. Sen git.»

«Yarın buluşuruz dükkânda...»

«Açacak mısın?»

«Bir konuşayım bizimkilerle de. Ama, sen geldiğinde mutlak dükkânda olurum.»

«İyi. Kalkınca gelirim. Gecen hayırolsun...»

«Senin de...»

Eskiden olduğu gibi yine ayağını sürüye sürüye uzaklaştı. Köşeyi dönene kadar arkasından baktım, sonra yürüdüm, tren yoluna çıktım. Raylar yalın yalın parlayarak uzayıp gidiyordu. Hat boyunca evler sıralanmıştı. Küçük köprüyü üç adımda geçtim. Bastığımda çürümüş tahtalar ayağımın altında yaylanıp esnediler.

Ötelerden bir köpek uzun uzun havladı. Evlerden başkaları da ona karşılık verdiler.

Gece yürüyordu. Uğultulu bir sessizlik karanlığı sarmıştı.

Durdum. Çevreyi dinledim, çıt yoktu. Sazlıktan kurbağanın biri vırak vırak öttü, sonra sustu.

Hendeği atladım, suyu çekili dere yatağını indim, çıktım. Evlerinin birinci kat pencerelerinde ışık vardı.

Durup baktım. Bir ara odalardan birine girdi, elektriği yaktı, sonra kayboldu.

Bekledim.

Oğlanı kucağına almış, yeniden geldi. Yatağı açtı oğlan kurtuldu, zıpladı yatağa. Ana-oğul gülüştüler. Uzandı, yorganı çocuğun üstüne çekti. Sesleri de geliyordu ya, seçemiyordum ne konuştuklarını. Oğlan, herhangi bir şey için dayatıyordu.

Biraz daha sokuldum. Durduğum yerden odanın içini daha çok görebiliyordum.

Pencereye geldi, kollarını kaldırıp camı indirmeye hazırlandı. Mandallarından yavaşça kurtardı. İndirdi. Tam pencereden çekiliyordu, gördü. Cama ellerini yapıştırdı, kaldı.

Hiç sözsüz, işaretsiz; öyle durdum, o da kıpırdamadı. Bir ara başını hızla çevirip oğlana birşeyler söyledi, yine bana döndü. Sonra «Git git» gibilerden bir işaret yaptı, kıpırdamadım.

Şaşırdı. Giderim mi sanmıştı? Herhalde. Yeniden «Git git» dedi. Başımı salladım, tren yolunun arkasındaki gâvur mezarlığını gösterdim. «Oraya gel» dedim, «Oraya gel...» «Gelirim» dedi elleriyle. «Sen git, ben gelirim. Git-git...»

«Yürüdüm. Dereye indim. Yatağından bir karışlık, inceden bir su karanlıkta çakarak akıyordu.

Mezarlığa girdim. Sessizlik, servilerle, bembeyaz mermer taşlarla daha da koyulmuştu.

Bir mezarın üzerine oturdum. Taze değildi, eski bir mezardı. Taşına doğdu eğildim, karanlıkta altın yaldızlı adını okumaya çalıştım: Kosta İliadis... Mezarın yanlarına çiçek dikiliydi. Elimi uzatıp bir avuç çiçek yoldum, kokladım. Karanfile mi ne benziyorlardı. Diken

yapraklı... Kokusu bir garip. Hem karanfil, hem yağlı kasımpatı kokusundaydı.

Bir cigara yaktım. Giritli'nin şarabı yürek kalkınlığı veriyordu iki de bir, ağzım acıyordu.

Bir sokak köpeği koşturarak mezarlığa girdi, öbür başta soluyarak durdu. Dönüp dönüp arkasına da bakıyordu; sonra rahatladı, ayaklarını uzatarak gerindi, bakındı.

Islık çaldım. Kulaklarını dikti hemen.

«Gel gel!»

Kaçmadı. Bir duraksama geçirdi.

Güvensiz sokuldu, az ötemde durup bekledi.

«Gel ulan!»

Gözlerini kırpıştırıyordu.

«Hadi!»

Geldi, ayakucumda bekledi. Başını okşadım, kulaklarını hafif hafif çektim. Elimi yaladı, iki ayağımın arasına yattı. İkimiz karanlıkta suskun oturup bekledik. Bekleyiş çok sürmedi. Ayak seslerini benden önce köpek duydu, kulaklarını dikip ayağa kalktı. Fırlayacak gibi durdu. Sırtını okşadım, sakinleşti. Yine de gerilmiş bekliyordu ama.

Tren yolunda belirdi, dereye indi, yeniden çıktı, mezarlığa girdi. Geliyordu.

Ayağa kalktım. Köpeği kovdum:

«Hadi bakalım, sen al voltanı burdan...»

Mızıklandı. Ayağımla ittim.

Küskün gitti, üç kişilik bir mezarın üzerine sıçradı, orda durdu.

«Hadi, bas!»

Mezarların arasındaki çakıllı yoldan yürüdüm hızla, o girerken karşıcı çıktım. Karşılıklı durduk. Soluyordu.

Bir gözlerinin aydınlığını görüyordum. Çakıl çakıldı. Basmadan bir yazlık entari giymişti, kolları japoneydi; etinin aklığı, omuzlarından başlayıp ellerinin parmaklarına kadar iniyordu.

Önce o konuştu:

«Geçmiş olsun!»

Belli belirsiz:

«Sağol!» dedim.

«Bugün, değil mi?»

«Bugün...» dedim.

Sesi çatal çatal çıkıyordu.

Üstü kapalı bir mezarı gösterdim.

«Oturalım mı biraz?»

«Çok kalmayacağım...» dedi. «Habersiz kaçtım, geldim.»

«Birazcık otur, gidersin...»

Karşılığını beklemeden kendim oturdum. Köpek büyük mezardan atladı, yanımıza geldi.

«Otursana...» dedim.

Oturdu. Ellerini kavuşturdu.

Bir cıgara yaktım. Kibriti kırıp kırıp yere attım.

Bakındı.

«Ne güzel gece...» dedi.

Söz olsun diye söylüyordu bunu biliyordum.

«Yaz gecesi...» dedim.

Kendini zorluyordu. Geceyle bizim bir ilişiğimiz yoktu. Binlerce kez gördüğümüz, bildiğimiz gecelerden biriydi bu da.

Konuya ben girdim.

«Evlenmişsin...»

Başını kaldırmadı.

«Altıncı yıla girdik bu haziranda,» dedi.

«Oğlunu da gördüm. Sana benziyor. Tıpkı.»

Güldü.

«Çok mu?»

«Çok...» dedim.

«Ağzı, burnu bana benzer, ama daha çok babasına çekti.»

«Sarışın mı o da?»

«Sarışın...»

Bana döndü. Karanlıkta, daha ürkek, daha telâşlı görünüyordu. Ellerini açtı, kapadı. Kırık dökük:

«Hasan...» dedi, durdu.

Konuşsun istedim.

«Söyle...»

«Bana kızıyorsun herhalde...»

«Kızmıyorum» dedim. «Neden kızayım hem?»

«Keşke kızsaydın,» dedi.

«Yok,» dedim. «Yok. Kızmamam lazım.»

«Buna mecburdum ben...» dedi.

«Biliyorum...»

«Yoksa...» dedi.

«Biiyorum, biliyorum.»

«Artık yapılacak bir şey yok...»

«Yok... Evet...»

«Ben, elimden geleni yaptım, ama...»

«Tabii. Başka bir şey yapamazdın...»

Ansızın hıçkıracaktı, yuttu. Boğuk boğuk:

«Yapardım yapmadım...» dedi.

«Boş ver, düşünme bunları şimdi. İş, olacağına vardı.»

«Ama Hasan, ben...» dedi. «Yine yutkundu.»

Elinden tuttum, parmaklarını avucumla kapattım, kapattı, kaçırmadı.

«Rahat mısın?»

«Çok...» dedi.

«Önemli olan o. Rahatsan, mesele yok...»

«Çocuğum da var artık...» dedi.

«Güzel bir oğlan. Bayağı sevdim.»

Ağlamaya başladı.

«Deme böyle bana...» dedi. «Deme böyle, Hasan!...»

«Ağlama. Hadi kalk, dön evine artık. Seni yakından bir göreyim, sesini duyayım istiyordum. Oldu. Üşüyeceksin burda. Üstüne de bir şey almamışsın çıkarken...»

«Almadım, evet...» dedi.

«Hasta olma bir de. Hadi!»

Doğruldu. Gözlerinin yaşını avucuyla sildi.

«Hasan!...» dedi.

«Hiçbir şey söylemene lüzum yok,» dedim. «Şimdi git. Seni bir daha rahatsız etmem...»

«Sen ne yapacaksın, peki?»

«Bilmiyorum. Düşünürüm. Daha vakit erken...»

«Kalacak mısın?»

«Bilmiyorum. Bakacağım bir çaresine...»

«Annen de ölmüş...» dedi. «Çok üzüldüm buna. Başın sağolsun...»

«Sen sağol!»

«Çok iyi kadındı annen...»

«Evet. Öyleydi.»

«Ölümün önünde durulmuyor ki...» dedi.

«Aşkın da» dedim içimden. «Hiçbir şeyin önünde durulmuyor zaten. İnsan kolaycacık yeniliveriyor. Bu bok dünyada bir türlü yendiği yok...»

«Gidiyorum...» dedi.

«Güle güle. Geldiğine iyi ettin. Yoksa ikimiz de rahatsız olacaktık her karşılaştığımızda. İyi ettin de gel-

din...»

«İyi ettim,» dedi. «Ben de istedim bunu. Senin kadar istedim hem...»

«Yoksa gelmezdin,» dedim.

Ötelerden bir puhu kuşu «Uv... Uvv!» diye öttü. Gece, gündüzün getirdiği sıcaklığını kaybediyordu. Sabaha dönüş, servilerde hışır hışır başladı. Çöken nemi ikimiz de duyduk.

«Hadi artık...» dedim.

Kımıldamadan:

«Gidiyorum,» dedi.

Köpek ayaklarıma sürtündü. Kulaklarını başını sallayarak birbirine çarptırdı.

«Senin mi bu köpek?» diye sordu.

«Değil...» dedim. «Ben oturmuş seni beklerken, yanıma geldi...»

«Cos'a hiç benzemiyor...»

«Cos kurttu. Bu adi bir sokak köpeği...»

Çömeldi. Köpeği sevdi, yüzünü okşadı. Köpek memnun, mızık mızık sesler çıkardı.

Omuzlarından tutup kaldırdım.

«Hadi artık git... Vakit epey geç oldu...»

Başı düştü.

«Peki...» dedi.

İttim hafifçe.

«Allahaısmarladık Hasan!»

«Güle güle...» dedim. «İyi geceler.»

«Sana da...»

Arkasına bir kez olsun bakmadan yürüdü gitti.

Ben de durmadım. Mezarlıktan çıktım, geldiğim yollardan eve döndüm.

Yılmaz, pencere açık uyuyordu. Yavaşça içeri gir-

dim. Gürültüme uyandı, yatakta kıpırdandı. Uykulu uykulu:

«Kim o?» dedi. «Abi, sen misin?»

«Benim,» dedim. «Uyuyor musun?»

«Pek değil... İstedim, ama uyuyamadım bir türlü...»

«Sıcaktandır.»

«O da var ya, asıl o değil.»

Gömleğimi çıkardım. Terden yapış yapıştı.

«Yakayım mı ışığı?» dedi.

«Kalsın. O kadar karanlık değil. Seni görüyorum.»

Yatağında doğruldu:

«Abi be!» dedi. «N'apacağız bundan sonra?»

«Neyi?»

«İşleri bir düzene sokmak gerek. Bu böyle yürür mü?»

Yatağın kenarına oturdum.

«Bana pijama var mı?»

«Müzeyyen, enişteminkilerden birini yolladıydı. Yatağın üzerindedir herhalde.»

Eniştem benden hem uzun, hem şişmandı. Pijaması sarktı, aktı üzerimden.

«Yürür mü dersin?» diye sordu Yılmaz.

Cıgara yaktım. Ona da uzattım. Almadı.

«Ben içmiyorum...» dedi.

«İç...» dedim. «Sen, artık koskocaman adamsın. Askerlik yaptın. Sıkılacak bir şey yok. Nasıl olsa içiyorsun, al.»

«Ağzım acı...» dedi. «Bütün gece hep cıgara içtim.»

«Neye sıkılıyorsun böyle?»

«E,» dedi. «Darmadağın olduk, baksana. Aileye kıran girdi. İzzet amcam çekti gitti Fethiye'ye; büyükbabam öldü, büyükanam öldü, anam öldü. Sen hapse gir-

din. Müzeyyen evlendi. Ben askere gittim.»

«Yaşayanlar, yine hep bir araya geldik ya...»

«Kaç kişiyiz ki? Bir sen, bir ben. Müzeyyen, artık bizim ailenin malı değil, kocasıgile bağlı. Babamdan da hayır gelmez kimseye. Kendine bile on paralık faydası dokunmuyor. Kala kala, ikimiz varız ortada.»

«Haklısın...» dedim.

«Onun için... Ben diyorum ki, biz ikimiz, ne yaparsak yaparız. Başka dayanacak dalımız var mı?»

«Yok...»

«Ona göre, bir çare düşünelim, dükkân işini halledelim.»

«İyi ya, halledelim olsun bitsin. Sen ne istiyorsun?»

«Bir şey istemiyorum. Yalnız, madem kurulu bir tezgâhımız var, döndürelim onu. Sen çalışır mısın dükkânda?»

Hiç düşünmeden:

«Hayır, çalışmam...» dedim.

Şaşırdı.

«Çalışmaz mısın?»

«Çalışmam. Kasaplık yapmam.»

«İyi ama,» dedi. «Başka ne yaparsın? Herkesin bir sanatı var, bizimkisi de bu.»

«Ben durmayacağım burda...» dedim. «Gideceğim.»

«Gidecek misin? Nereye gideceksin?»

«Düşünmedim. Belki İstanbul'a. Bakalım artık.»

«Dükkân n'olacak, peki?»

Cigarayı açık pencereden dışarı fırlattım.

«Sen varsın ya...» dedim. «Artık büyüdün. İyiyi, kötüyü ayırdedebiliyorsun. Aileyi çekip çevirmek de, tezgâhı döndürmek de sana düşer.»

«Sen varken...» dedi. «Büyük sensin.»

«Beni geç. Ben, zaten duruculardan değildim. O iş de olmasaydı, yine başımı alıp gidecektim.»

«Sen de İzzet amcam gibisin. Ama ona yaramadı gittiği yer... Her gün hastaymış.»

«O yanlış yer seçti de ondan. Ben öyle yapmayacağım.»

Durdu, düşündü, sonra:

«Ben dükkânı yalnız çeviremem,» dedi.

«Çevirirsin. Zor yanı yok ki. Babamı mezbahaya yollarsın, sen dükkânı idare edersin, olur.»

Yine durdu, yine düşündü. Bu kez uzun sürdü.

«Yok yapamam...» dedi. «Yapamam.»

«Yaparsın. Ben senden de ufaktım o işi yaparken. Nasıl çeviriyordum?»

«İzzet amcam vardı ama...»

«Şimdi de babam var. Sana yardım eder, İzzet amcamın bana yaptığını o da sana yapar. Baba - oğul yürütürsünüz...»

«Söylemesi kolay...» dedi. «Sen gel de...»

«Zorluğu morluğu yok. Gözünde büyütüp durma. Alt yanı bir kasap dükkânı. Onu da çeviremezsen...»

Sustuk.

«Paketin yanında mı?» diye sordu.

«Al...» dedim, uzattım.

Cıgarasını yaktı. Ateşi, ağzında üçüncü göz oldu.

«Babam çok yalnız kalacak...»

«Alışır,» dedim. «Asıl ikimiz çalışırsak, yalnız kalacak. Ama sen dükkânda durur, onu da mezbahaya, hayvan peşine salarsan o zaman duymaz yalnızlığını. Hiç duymaz, avunur, unutur. Yakasını boş bırakmayacaksın ki, düşünmeye vakit bulamasın.»

«Unutur mu o zaman?»

«Elbet. Nerde, ne zaman aklına getirecek?»

«İyi...» dedi, durdu.

Suskun, cıgaralarımızı içtik. Ne diyecek diye bekledim. Konuştu:

«Yani, ille gidecek misin?»

«Gideceğim...»

«İstanbul'a...»

«Şimdilik, öyle.»

«Kalsan be...» dedi.

«İstemiyorum.»

«Halbuki...» dedi. «İkimiz el ele verip... Ha ne güzel olurdu değil mi?»

«Olurdu, evet.»

«Gel gitme! Boş ver, İstanbul'u mistanbulu. Kal burda. Birbirimize yaslanıp...»

Sözünü kestim:

«Artık geçti benim için.»

«Niye istemiyorsun ki?»

«Sorma o yanını. İstemiyorum işte...»

«Peki...» dedi. «Kararın, karar yani? Eh, yapılacak bir şey yok herhalde. Madem istemiyorsun... Değil mi?»

«İstemiyorum, evet...»

«Yalnız...» dedi. «Hisse işini nasıl yapacağız?»

«Hangisini?»

«E dükkânda da evde de hissen var senin. Onlar ne olacak?»

«Daha bir şey sattığımız yok. Kazan kazan, ekle sermayenin üstüne. Evlenirken sana lazım olur.»

«Sana lazım olmaz mı sanki?»

«Beni bırak. Sen kendine bak önce. Benim istediğim bir şey yok.»

«Giderken ne olacak? Beş parasız mı yola çıkacak-

sın?»

«Bir şeyler uydururuz.»

«Daha bugün çıktın. Paran yok, pulun yok.»

«Bakarım sağdan soldan. Zaten çok bir şey lazım değil.»

«İstersen ben veririm,» dedi.

«Paran var mı?»

«Bankada bir beş yüz lira biriktirdiğim var. Hepsini al götür yanında... Bana lazım değil.»

«İyi ya... Giderken alırım. Sonra öderim sana.»

«Ödemesen de olur. Çok bir şey değil...»

Sırtını döndü. Yorganı çekti.

«Ben uyuyorum...» dedi. «Sabah erken kalkıp dükkânı açacağım. Kaç gündür kapalı duruyordu. İçersini bok götürüyordur.»

«Ben de yatıyorum...» dedim. «Hadi bakalım, iyi uykular.»

Dalıp gidiyorken yarım yarım:

«Sana da,» dedi.

Öbür karyolaya geçtim. Pencereyi açık bıraktım. Öylesine bir yorgunluk duyuyordum ki, başımı yastığa bırakır bırakmaz uyuyuverdim.

3

UFAK ufak ayak seslerini duydum. Biri ses çıkarmamaya çalışaraktan evde geziniyordu. Gözlerim kapalı dinledim. Tulumbanın kolu üç kere çekildi, durdu. Sonra aynı ayak sesleri tıpır tıpır odanın kapısına kadar geldi. Gözlerimi açtım, baktım: Babamdı. Yüzünün yarısı yaş içinde, başını kapıdan uzatmış bakıyordu.

«Uyandın mı?» diye sordu.

«Uyandım baba...»

İçeri girdi. Oturmadan ayakta kaldı.

«Nasıl, iyi uyudun mu bari?»

«Fena değil. İnsan evini özlüyor özlüyor, sonra da .. Saat kaç?»

«Ona geliyor galiba.»

«Yılmaz gitti mi?»

«Erkenden Müzeyyen'lere geldi. Kahvaltıyı orda yaptık hep birlikte. Dükkânı açacağım dedi, anahtarları aldı, gitti. Sen mi söyledin?»

«Ben söyledim.»

Karşılık vermedi. Yorganı sıyırdım; sıcak, pencereden içeri vuruyordu. Sandalyenin üzerine attığım pantolonumu aldım, giydim.

«Elbisen, dura dura eskimiş...» dedi babam, paçalarını gösterdi. «Sana yeni bir takım lazım...»

«Yaptırırım. Yakub'a söylerim bugün.»

«Söyle,» dedi. «Tezelden bir elbise yapsın. Dost var, düşman var. Millet laf eder üstümüze...»

Yılmaz'ın karyolasına geçti, oturdu, gözlerini de bana dikti.

«Yılmaz dedi ki, sabahleyin... Abim söyledi, dükkânı ben açacağım dedi. Sen mi söyledin sahiden?»

Çoraplarımı arandım, buldum.

«Ben söyledim.»

«Sen varken ona düşmez ki dükkânı açmak. Sen ondan ilerisin, onun büyüğüsün.»

«Dükkânı artık hepimizin yerine o açacak.»

«Sen öyle demişsin diye verdim anahtarı. Ama...»

«Baba,» dedim, yanına oturdum. Yüzüme baktı. İhsan'ın söyledikleriyle, enişteminkiler aklıma geldi. Gerçekten yaşlanmış, iyiden iyiye kocamıştı babam. Çizgi-

leri uzamıştı, gözlerinin altındakiler döne döne kalıplaşıp derinleşe derinleşe iniyorlardı. Ne söyleyeceğim diye çocuk merakıyla bekliyordu.

«Kahvaltı ettin mi bu sabah?»

«Bir bardak çay içtim,» dedi. «Başkası geçmedi boğazımdan.»

«Böyle yapma sakın...» dedim. «Şimdi, asıl kendine bakman lazım senin. Seni çekip çevirecek anam artık yok. Onun için...»

Başını çevirdi. Sesi titreyerek:

«Sözünü etme onun...» dedi. «Başka şey söyle...»

Omuzunu okşadım. Başını çevirdi fakat gözlerini kaldırmadı.

«Sen n'apacaksın bugün?»

«Şöyle bir etrafı kolaçan edeceğim,» dedim. «Değişen ne var, bir bakacağım.»

«Şehire inecek misin?»

«İnmeyeceğim. Şehirlik işim yok.»

Tabakasını çıkardı, tütün açtı.

«Ben diyorum ki...»

«Söyle...» dedim.

«Madem ki geldin artık... Değil mi?»

«Evet?»

«İki haftadan fazla oldu, dükkânla meşgul olamadık hiç. Artık sen gelince, üzerine düşmek lâzım. Öyle değil mi?»

«Lazım tabii.»

İçimi yine bir sıkıntıdır aldı. Pencereden dışarı baktım. Fırıncı Meco'nun karısı bahçeye kolunda bir sepet çamaşırla çıktı, ipe tek tek asmaya başladı. İp, her çamaşır asılışında bir yana doğru gerilip eğildi.

Babam:

«Doğru söylemiyor muyum Hasan?» dedi.

«İyi ama baba...» dedim. «Bu oğlan askere gitti, askerden geldi. İçki içen, cıgara içen koskoca bir adam oldu. Kadın nedir, öğrendi. Hadi, askerden önce gençti, delikanlıydı da ondan başıboş bıraktık diyelim. Peki, şimdi de mi öyle yapalım yani? Onu mu istiyorsun?»

Başını salladı.

«E, peki?» dedim. «Buna iş göstermezsek, n'olacak? O meyhane senin, bu ka've benim, derken itin uğursuzun biri olur çıkar.»

«Allah göstermesin...» dedi babam.

«Onun için bir yerlere bağlamamız lazım. Bırak dükkânı o döndürsün.»

«Sen n'olacaksın?»

«Beni düşünmeyin. Ben çocuk değilim. Başımın çaresine bakarım...»

«Yılmaz dedi ki sabahleyin, abim İstanbul'a gidecekmiş dedi, burda durmayacakmış,» dedi.

«Durmayacağım,» dedim.

«Ama neden Hasan?» diye sordu. «Bunca yıldan sonra... Biz hep çıkasın, gelesin diye bekledik seni. Rahmetli anan bile, hastalandığından ölümüne kadar 'Allahım, Hasan'ımın ailemizin başına geçtiğini bana göstertmeden canımı alma' deyip dururdu. Göremeden de gitti zavallıcık...»

«Kısmet...» dedim. «Her şey kısmet!...»

«Gitme...» dedi. «Senin yerin hiçbir yer değil. Burası asıl. Kal burda. Herkes hırlı değildir dünyada. Senin yazındı, geldi geçti zaten. N'olacak, unutulmayan ne var? Kel Haydar'ın puşt oğlu Memedali'nin puştluğunu kim biliyor, kim lafını ediyor, bak? Herkes Memedali Bey diyor üstelik, Memedali Bey aşağı, Memedali

Bey yukarı. Parayla örttü puştluğunu. Pezevenk bile, alnındaki kara damgayı bangonotlarla kapatmış da, okuyun bakalım sıkıysanız demiş. Sen düşünme işin o yakasını. Para her şeyi yıkar, temizler. Düşünme hiç.»

«Zaten düşünmüyorum.»

«O zaman...» dedi. «O zaman otursun burda, geçersin dükkânın başına. Bereketli dükkândır, bir vakitler İzzet amcanlarla birlikte kaç boğaz geçindirirdi. Büyükbabanla, büyükananlar da vardı üstelik. Şimdi hiçbiri yok onların.»

«Yok... Evet...» dedim.

Sözünü sürdürdü:

«Daha iyi ya! Benim bir şey beklediğim yok dükkândan. Siz, kardeşler el ele verin, sırt sırta dayanıp çalışın, ben göreyim sade. Başka bir şey istemem. Dilerseniz bana da ayak işlerinizi verirsiniz. Baba şuraya koş, baba sen şunu yap, dersiniz; yaparım, koşarım. Ama, sizin el ele vermeniz şart...»

«Ben olmasam da olur bu işler baba... Bir at, bir deve değil...»

«Olmaz...» dedi. «Olmaz Hasan. Büyük sensin. Sen varken Yılmaz'a...»

«Bunlar laf. Yılmaz, ben olmasam da yürütür işleri. Hem daha iyi yürütür. Ben hamladım, biliyorum bunu. Aradan şu kadar yıl geçti.»

«Ne çıkar bundan? İş yine aynı iş, sen yine aynı Hasan'sın.»

«Değil işte. Sana öyle geliyor ya, değil. İnsan bir kere...»

Korkuyla yüzüme baktı. Gözlerini kırpıştırdı.

«Soğudun mu yoksa?» dedi.

Yalanı bastım:

«Soğudum.»

«Bu kötü,» dedi. «İşte bu kötü. Tüh, bu da gelecekti demek başıma? Hay Allah! İzzet amcana da böyle olduydu. Soğudu işten birdenbire. Soğuyuverdi durup dururken. Ben ayrılacağım, ben gideceğim diye tutundu da tutundu. Büyükbabanın, karısı yapıyor hep bunları deyişini, bağırıp çağırışlarını, kavgalarını hatırlıyor musun?»

«Hatırlıyorum.»

«Kabahat bizim gelinde değildi. Kabahat hiç kimsede değildi. İzzet de biliyordu bunu, ben de biliyordum. Ama anlatamadık babamıza. Yok, karı aklına uydu; yok, karının bilmem nesi cici mama, kandı İzzet, dedi durdu.»

«İyice ihtiyarlamıştı da ondan,» dedim.

«O da var, tabii. Sonra onda her şeyi ben yaparım tafrası da vardı. Nur içinde yatsın, kimseden akıl almayı kabul etmezdi. Kafa eski kafaydı.»

Elimi yüzümü yıkamaya kalktım. Benimle mutfağa geldi. Tulumbanın kolunu aldı.

«Hadi, ben çekeyim sen yıkan...»

Sabunladım. Suyu ağır ağır çekti. Tulumba öttü, su gürüldedi. Arada:

«Bana kalırsa, gitmen doğru değil...» dedi.

«Ha? Anlamadım...»

Kolu indirdi, suyun akması durdu.

«Gitme diyorum. Kal. İlk günlerin hoşluğudur bu. Yavaş yavaş geçer...»

Havluyu çividen aldım. Misk gibi sabun kokuyordu.

«Yılmaz'ı düşünmemiz lazım. Benden çok onun geleceği önemli...»

Birlikte taşlığa indik.

«Evin yarısıyla dükkânın yarısı onun zaten. Mü-

zeyyen'e yalnız bağı bıraktım. Evle dükkân sizin ikinizin...»

«Ben bir şey istemiyorum.»

«Ananla öyle münasip gördük. Rahmetli, öyle olsun dedi.»

Gömlek bakındım.

«Müzeyyen yazlık bir şey gönderdi, enişteninkilerden. Onu giysin, dedi. Beyazını yıkayacakmış.»

Giydim. Kahverengi, üzeri yeşil çatmalı, çift cepli bir gömlekti.

Babam:

«Seni açtı...» dedi. Enişteni karartıyordu.

«Yılmaz, dükkân işinden bahsederken eniştem var mıydı yanınızda?»

«Vardı.»

«O, ne diyor?»

«Yılmaz gittikten sonra konuştuk. Hasan nasıl istiyorsa öyle yapın, diyor. Kendisine hayırlı olanı en iyi o bilir. Başkasının karışmaya hakkı yok...» dedi.

«Doğru demiş.»

«O ailemizin dışında sayılır. Pek bilmez. Davulun sesi uzaktan hoş gelirmiş adama. Ama bir yakından dinlesin de göreyim onu...»

«Bizim davulluk bir şeyimiz yok ki...»

«Yok tabii. Allaha şükür! Ama, ben gitmen taraflısı değilim. Ona öyle dedim. Hasan giderse, dedim, bu temel yıkılır, bir daha tutmaz.»

«Gözünde büyütüyorsun boş yere...»

«Büyütüyor muyum?»

Güldü ilk kez.

«Baba olsaydın böyle konuşmazdın...» dedi.

«Anlıyorum...» dedim.

Ayakkabılarımın bağlarını dikkatle bağladım, tam ortadan fiyonk yaptım.

«Hasan...» dedi.

«Efendim?»

«İyice düşündün değil mi bunu?»

«Düşündüm.»

«İyice, ölçtün, biçtin?»

«Evet.»

Doğruldu.

«Peki...» dedi. «Sen nasıl istersen, öyle olsun. Madem öyle istiyorsun. Unutma ama, ne zaman dönersen hak senindir, büyük sensin...»

«Biliyorum.»

«Yapamadın mı, baktın olmuyor, atla; trene mi, vapura mı hangisine olursa, gel buraya. Asıl evin bura senin.»

«Olur. Yaparım.»

İçini çekti. Ne kadar üzüldüğünü biliyordum. İstediği kadar kendini tutsun, saklamaya çalışsın belliydi. O anda gitmemeyi, hep bu evde, bu evin o demiryoluna bakan alçacık pencereli odasındaki duvardan yana olan karyolada yatmayı, sabahları uyanıp tulumbada elimi yüzümü yıkamayı, taşlıkta oturup babamla dükkân üzerine çene çalmayı; Pepe'de pastra oynamayı, akşam akşam Amerikalı'yla İhsan'ı kızdırmayı müthiş istedim. Kopamayacağım, kaçsam bile bunlardan kurtulamayacağım, gibime geldi. Ceketimi giydim, düğmesini vurdum.

«Hava sıcak...» dedi. «Giymesen de olur...»

Dinlemedim.

«Çıkıyor musun, kalıyor musun?»

«Bilmem ki...» dedi.

Boynunu eğriltmiş bakıyordu.

«Pepe'ye otur istersen. Eğlenirsin.»

«Orası kalabalık. Hep gençler geliyor. Kafam şişer gürültüden.»

«Hayatilerinkinde otur o zaman.»

Kapıyı yavaşça çekip kapadık. Fırıncı Meco, eli yüzü isten kararmış, yanmış içerden seslendi:

«Uğur ola Musta'fendi.»

Durduk.

Fırının kapısına çıktı.

«Duydum, dükkânı yine açmışsınız. Hayırlı olsun.»

«Eyvallah!» dedi babam.

Meco:

«Ee, Hasan geldi tabii...» dedi. «O geldikten sonra dükkânın kapalı kalması... Değil mi ama?...»

«Evet...» dedi babam, bana baktı.

«Çok sevindim Musta'fendi, çok.»

«Sağolasın Meco!»

«Dağ gibi iki oğlan...» dedi Meco. «Bir kuvvet verdiler mi... tamam!»

«Doğru!...»

Koluna girdim babamın, uzaklaştık. Meco da fırınına girdi.

Yolda babam;

«El işte...» dedi. «Bilmez içimizi dışımızı, bakıp laf eder. Ne bilsin ne olup, ne bittiğini!...»

Hayatilerin kahvesi istasyona bakıyordu. Pepe'ninkinden beş altı dükkân aşağıdaydı.

Babam:

«Buraya da Demokratlar dadandı hep...» dedi. «Sabah akşam particilik işleri güçleri. Hepsi de Murtaza Bey'in adamları. Göz koyduklarını Halk Partili diye ih-

bar ediyorlar. Tozunu savuruyorlar sonra.»

«Parti başkanı şimdi Murtaza mı oldu?»

«O eşek!»

«Hani o Halk Partiliydi ya?»

Gülüverdi.

«O çok eskidendi...» dedi. «Şimdi devir değişti. İnönü'nün Partisinden olanlar parmakla gösterilecek kadar azaldılar. Kimi zorla istifa etti, Vatan Cep'esine girdi, kimi de küstü çekildi particilikten...»

«Demek Murtaza da ha?... İnsanın inanası gelmiyor.»

«Ne şaşıyorsun? Menfaat dünyası bu dünya. Herif ev yaptı; Demokratlar, bir yıl ne su verdiler, ne elektrik. Karanlıkta oturdu, sakalara su çektirdi...»

«Demokrat olunca?»

«Demokrat olunca aynı gün suyu da geldi, elektriği de. Hem şıp diye geldi. Yarım saatte yapıp çıkıverdiler işin içinden. İdare'nin adamları yetişmedi de kahvelerden yövmiyeli adam topladı Hazım alçağı...»

«O n'apıyor sahi?»

«Karakolun ali kıran baş koparanı. Demokratların kuklası. Şunu çek bodruma, bir güzel aklını başına toplat, zira Halk Partilidir, İnönü Paşa'nın adamıdır dedin mi; bitti. Senin Niyazi, kafayı çektiler bir gün, içerde yarım saat kaldı, çıktı. On beş günlük çürük raporu aldı doktordan oğlan. Anla artık.»

«Bir gün başlarını yerler, onlar...»

«Herhalde. Ankara kaynıyormuş. Öyle diyor Halkçılar. İsmet Paşa, onlara bakıp hop oturup hop kalkıyormuş.»

Köşeden Yılmaz koptu. Hızlı hızlı geldi.

«Sana baktırdı baba! Ablam eve gitti,» dedi.

«Abini kaldırayım,» dedim. «N'apacaktın ki beni?»

Küçük parladı hemen.

«N'apacaktını var mı?» dedi. «Dükkânı açtık, çengeller boş. Hayvan işi sana ait. Bugün geçti ama, hiç olmazsa yarını ayarlayalım. Böyle elimiz kolumuz kavuşuk mu oturacağız?»

«E, n'apayım istiyorsun be çocuk?»

«Ya'u baba, böyleme bilmez gibi Allah aşkına. İyi! Bizim canımız çıksın, bir başımıza dükkânı temizleyelim diye. Sen...»

Babam yelkenleri indirdi. Memnunluğunu gizlemeye çalışarak:

«Ulan!...» dedi. «Kerata! Kime kafa tutuyorsun öyle? Ben senin babanın, uşağın mıyım? Hay it! Dün cin olmayla bugün adam çarpmaya çıkmış.»

Yılmaz bana döndü. Dertli:

«Bak,» dedi. «Bak işte, gör. Biz ne diyoruz, o ne diyor. Ya'u, baba ben...»

Babam kısa kestirdi.

«Peki peki! Sen de kızarsın hemen. N'apacağımı söyle de yapayım, laf işitmeyeyim bari!»

«Siz konuştunuz mu abimle?»

«Karıştırma o meseleyi şimdi,» dedim. «Söyle, ne söyleyeceksen adama. Öğle oluyor.»

Göğe baktı.

«Bugün öldü zaten...» dedi. «Haybeye bir gün. Sen celebe bir uğra baba, Tahir Ağa'yla konuş. Mezbahadakileri de gör. Anlaş. Beş baş yeter bize. Yarın da sığır alırız. Yeter.»

«Hastaneyi kesiyor musun?»

«Onlar tek bir koyun alıyorlar zaten. Ayrıca, iki aydır da o muhasebeci alçağı takıyor...»

«Sen ver oğlum. Devlette kimsenin alacağı kalmaz. Merak etme.»

«Ben öğleden sonra gidip açık açık konuşacağım. Ham hum ederse keserim, vermem. Olur, tamam derse ne âlâ! Öbür gün bir baş fazla yazılırsın...»

«Peki, bu kadar mı?»

«Daha n'olsun! Sen anca toparlarsın akşama kadar bu işi.»

Babam kendi kendine güldü.

«Görürüz, bakalım...» dedi. «Seni, osuruktan kumandan seni!»

«Göster şuna baba!» dedim. «Anlasın hanyayı konyayı.»

Göz kırptı.

«Geçti artık,» dedi. «Şimdi yeni kumandan ne derse onu yapmak var. Sözünden çıkarsak kızar bize.»

«Ya'u baba!» dedi Yılmaz. «Ya'u, sen hâlâ burdasın. Oho, tamam artık, işimiz var seninle...»

Dürttüm. Babam gördü, görmezliğe geldi. «Elleme, ne isterse yapsın» der gibilerden bir işaret çaktı.

«Varma üstüne daha ilk günden...» dedim Yılmaz'a, babama gülümsedim. Babam:

«İşte gidiyorum asi evlat!» dedi, yürüdü.

Yılmaz:

«Sen nereye gidiyordun?» dedi bana.

«Sana geliyordum. Amerikalı beni bekleyecekti dükkânda.»

«Bekliyor. Ablamlardan ayrılıp gittiğimde, onu kapıda bekler buldum.»

«Sabah sabah mı?»

«Sabah, sabah. Ama canla başla çalıştı oğlan, bana yardım etti. Dükkânın onca kirini pasını beraberce arıt-

tık.»

«Orda mı bıraktın onu?»

«Ne yani?» dedi. «Yürütür mürütür mü bir şeyleri?»

«Yapar mı be? Amerikalı o.»

«Niye öyle sordun? Anlamadım.»

«Geç, peki. Eve mi sen?»

«Babama bakacaktım, hallettim o işi de.»

«Fazla yüklenme adama. Gocundurmamaya çalış.»

«Kızdırıyor beni. Hele senin gelişinden sonra artık şımardı, Müzeyyen'in oğlanı gibi.»

«Yaşlı...» dedim. Nazını çekeceksin.

Ayakkabısının burnuyla toprağı eşti.

«Ne güzel...» dedi. «Gidiyorsun, kurtuluyorsun. Ne güzel...»

«Hiç güzel değil» diyecektim, vazgeçtim.

«Hadi, yürü dükkâna gidelim.»

«Ben Pepe'ye uğrayacağım biraz...» dedi. «Sen git Amerikalı orda nasıl olsa...»

«İyi. Görüşürüz sonra. Belki biz de geliriz oraya...»

«Ben ordayım...»

Ayrıldık. O Pepe'nin kahveye, ben dükkâna doğru yöneldim. Amerikalı kapı önüne bir sandalye atmış, ata biner gibi oturmuştu. Fosur fosur cıgara içiyordu. Beni görünce devrilircesine sandalyesinden fırladı.

«Nerde kaldın be Sinço? Bekleye bekleye anam ağladı burda. O senin biraderin olacak Yılmaz da yanaşması yaptı bizi.»

«Çalıştırdı mı?»

«Çalıştırmak da kelime mi? Anamdan emdiğim süt burnumdan geldi. Sanırsın ki, herif sabah, öğle, akşam ekmeğimizi veriyor.»

«Ulan kırk yılın başı bir işe yaramışsın, ona da dın-

gırdıyorsun!»

«O-o-o-o!» dedi. «Senlen de hiç konuşulmuyor. Küçüğü Yılmaz gitti, büyüğü Hasan geldi başımıza. Ne bozuluyorsun?»

«Bozulurum,» dedim. «Huyum bu.»

«Sen o huyu... Ya'u Sinço, Yılmaz bir şeyler dedi bana... Doğru mu onlar?»

«Ne dedi?»

«Dedi ki... Şuna bak, aldın yine bizi makaraya, bilmiyor musun neler dediğini sen?»

«Biliyorum.»

«İşte ben o dediklerinin doğru olup olmadığını soruyorum. Söyle bakalım!»

«Doğru...» dedim.

«Ulan yaşasın! Ver şu elini...»

Uzattım. Şaklattı, toka ettik.

«Tamam reis, iyidir, iyidir. Anasını satayım, en iyisini sen aklettin.»

«Orası belli değil daha...» dedim.

Kaşlarını çattı.

«Kim diyormuş belli değil diye... Bal gibi belli. Ulan, İstanbul bir kere be! Var mı ötesi?»

«Yok...»

«E, daha ne istiyorsun Allah'ından. Şükret, seni bu yola sevketti herif! Ya burda çakılıp çürüseydin, kokuşaydın?»

«Doğru Amerikalı...» dedim.

«Biz, havaya laf sıkmayız. En iyi akıl seninkisi diyorsam, seninkisidir. O kadar.»

Bakıştık. Sevincinden çocuklar gibi havaya uçacaktı.

«Yalnız bir şey var Sinço...»

«Neymiş o?» dedim.

«İstanbul'da yalnız yapamazsın sen. Kimse yapamaz. Yol bilmezsin, yordam bilmezsin. Habibin şaşar o şehirde. Balık gibi yutulursun.»

«Ee, n'olacak peki?» dedim.

Sokuldu. Burnuma girdi.

«Ağa, ben de seninle geliyorum,» dedi. «Hiç lamı cimi yok. Ben de seninle geliyorum. Anca beraber, kanca beraber.»

«İkimiz birden olmaz...» dedim.

«Nasıl olmaz? Asıl ikimiz birden olur.»

«Benimkisi serüven değil. Temelli gidiş. Dönüşsüz. Bir gittim mi...»

«Tamam. Ben de öyle, Sinço. Eşek kovalasın bu şehri. Bana ne? Ben de temelli gidiyorum. Dönüşsüz...»

«Ulan, sen adamın başına bela olursun her yerde...»

«Yuf! Nerde bela olduk?»

«Peki oldu diyelim, ne yeyip içeceksin orda? Paran var mı?»

Yalanı belinden kıvırdı.

«Var. Var ki geliyorum diye konuşuyorum senle. Sonra bizim Tanka Kemal var. Ona da güveniriz...»

«Paran ne kadar mesela?»

«Var bir üç dört yüz lira. Niyazi kalfada da dört yüz lira takıntı var. Onu da alırım.»

«Yani, niyeti bozdun sen de?»

«Bozdum ki...» dedi. «Olursa o kadar olsun. Ya herrû, ya merrû! Anasını satayım.»

«Ne zaman gidiyoruz?»

«Sen ne zaman istersen?»

«Bu akşam?»

«Bu akşam anasını.»

«Akşam, ne var da neyle gidiyoruz ulan?»

«Yataklı gibi gece otobüsleri var. Senin zamanındakileri mostralık diye Fuar'a kaldırdılar.»

Başımı kaldırdım. Çarşının öbür yakasından Yüksel, kocası, oğlu, anası, bir de kaynanası birlik olmuşlar, geliyorlardı.

Amerikalı, yavaşça:

«Geliyor seninki yine...» dedi.

Yakasından kavradım, dükkâna soktum. Şaşkınladı. Söz edecekti, bırakmadım.

«Paran var mı üzerinde senin?»

«Var...» dedi. «Ama, çok değil. Yüz lira filan bir şey.»

«Herhalde yeter. Atla bir dolmuşa, garaja git, akşam otobüslerinden iki bilet al İstanbul için...»

«Bu akşama mı?»

«Bu akşama. Soruyor musun bir de?»

«Hani... Ben...»

«Çabuk, hadi. Git gel. Ancak hazırlanırız.»

Suratı kıpkırmızı kesildi.

«Şaka etmiyorsun ya, Sinço?»

«Şimdi, şakandan da...»

«Yok...» dedi. «Öğreneyim iyice diye sordum. Kızma.»

«Kızmıyorum. Hadi, koş şimdi.»

«Gidiyorum! Tamam...»

Pır pır uçarak gitti.

Dükkândan çıktım. Yüksel'ler ağır ağır uzaklaşıyorlardı. Kocasının koluna sımsıkı girmişti. Kocası da onu sepet taşır gibi taşıyordu kolunda. Yarı yolda anasıyla kaynanası başlarını döndürüp benden yana baktılar. Gözlerinden yıldırımlar saçılıyordu. Dilimi çıkardım. Küçük oğlan gördü bunu. Uzaktan cıvıl cıvıl güldü. Ben de güldüm, kendimi tutamadım.

4

ASKERLİKTEN kalma tahta bavulumu aradım evde, bulamadım. Pepe'nin kahvesine gidip Yılmaz'a bakmaya da üşendim. Gün ilerledikçe sıcak da birlikte yürüyor, hızla çoğalıyordu. Evin içi serindi. Dışardan gelen sıcak dalgası içerinin taş doğması serinliğini bir türlü yenemiyordu. Ama her ikisinin vuruşmasından gelen bir eziklik odaları doldurmuştu. Top sahasındaki çocuklardan başka ortalıkta görünen yoktu. Elleri, yüzleri sıcaktan, terden kıpkırmızı, durmaksızın koşuşuyorlardı. Sesleri küçülmüş, kısılmıştı ya, yine de bağırıyorlardı deliler gibi. Aralarında ortaokulun jimnastik öğretmeni Alirıza Bey de vardı. En çok ona şaştım. Kısacık bir pantolon ayağında, dur durak bilmeden o da çocuklarla bir olmuş, koşturuyordu.

Sinekler evin serinliğine atılmışlardı. Havadan vız vız taşlığa iniyorlar, kuytulara sığınıyorlardı.

«Hayrola Hasan abi?»

Baktım, Müzeyyen gelmiş kapıda duruyor.

«Sen misin? Gel!»

Girdi.

«Nerde oğlan?»

«Anneme bıraktım...» dedi.

Kaynanasına «annem» dediğini ilk duyuyordum. Ekledi:

«Öğlen uykusuna yatırdı. Hep seni sordu, uyumadı bir türlü.»

«Uğrayacaktım size ama, olmadı.»

«Öğlen yemeğine gelirsin diye bekledik, gelmedin.»

«Canım yemek istemedi.»

«Ama sen zayıfsın Hasan abi...» dedi. «Kendine bakmalısın mutlaka. Yoksa, hasta masta olursun...»

«Artık o hastalık zamanımız geçti. O gençliğimizdeydi.»

«Şimdi, ihtiyar mısın sanki? Yirmi beşinde bile göstermiyorsun. Valla'i...»

«Siz kadınlar, hep yalan söylersiniz zaten. İşiniz gücünüz yalan. Yalan olsun da ne olursa olsun. Gözümün içine baka baka nasıl söylersin bunu?»

«A.a.a.a.! Kur'ân çarpsın ki yalan söylemiyorum. Kime istersen sor, bak o zaman yalan mı, doğru mu söylüyorum, anlarsın...»

«Yani ne diyeyim? Ben yirmi beş gösteriyor muyum, öyle mi diyeyim?»

Dişlerini gösterdi. Bir sıraydı.

«Hiç değişmemişsin, dedi. Hep o eski Hasan abimsin.»

«Ne var da ne değişeyim? İnsanı hapishane değiştirir sanırdım ben de. Ama anladım, değiştirmiyormuş.»

«Ben değiştim...» dedi. «Değişmişim değil mi?»

Tepeden tırnağa bir süzdüm.

«Evet. Değişmişsin...» dedim. «Ama, bunu önleyemezdin ki...»

«Oğlandan sonra, böyle şişkolaştım. Ne yesem yarıyor. Su içeyim, şişmanlıyorum. Neden, bilmem...»

«Anama benzeyeceksin de ondan...» dedim.

«Benzedim bile...» dedi. «Nerden baksam kendime, karşımda anamı buluyorum. Sen niye evdesin böyle? Kapıyı açık görünce, bakayım kim var evde,» dedim.

«Benim tahta bir bavulum vardı, onu arıyordum; bulamadım. Sen gördün mü, biliyor musun nerde?»

«Anam rahmetli, kimbilir nerelere sokmuştur. Yarın, bu evi de bir düzene sokmalı yeni baştan. Yüklüğe baktın mı? Yok mu orda?»

«Baktım. Yok.»

«Bir de kömürlüğe bakaydın. Oraya kaldırmışlardır.»

«Hiç aklıma gelmemişti. Ordaydı herhalde.»

«Ben bakarım şimdi...» dedi. «Kısa boyuyla toparlacık, yuvarlana yuvarlana gitti, sonra elinde bavulla geldi.»

«Buldum. Ordaymış. Sen olmayınca, lazım olmaz, demişlerdir. Kim n'apsın hem? Sen, n'apacaksın bunu?»

Söylesem mi, diye bir an durdum. Ama nasıl olsa olacaktı. Nasıl olsa...

«Gidiyorum da...» dedim.

Bavulu yere bıraktı. Hiçbir şey demedi. Tırnaklarının içini tırnaklarıyla temizlemeye başladı. Gözleri yerde:

«Ne zaman?» dedi.

«Bu akşam.»

«Yılmaz dediydi. İstanbul'a mı?»

«İstanbul'a.»

«Çok erken değil mi?»

«Olsun...» dedim. «Burada yapamayacağımı anladım.»

Yaklaştı.

«Onun yüzünden mi? Onun yüzünden mutlaka.»

«Değil...» dedim.

«İnanayım mı?»

«İnan...»

«Peki...» dedi. «İnandım.»

İnanmamıştı. İkimiz de biliyorduk bunu...

«Bu bavulla gitme bari...» dedi. «Ayıp. Bir tahta bavul elinde, insan, İstanbul'a öyle mi gider?»

«Birkaç parça çamaşır götürecektim.»

«Hüsam'ın bavulunu al. Ona lazım değil nasıl olsa...»

«Bir laf etmesin?»

«Etmez. O kadar eniştelik yapsın artık.»

«İstemem...» dedim.

«Sen karışma orasına. Ben çamaşırlarını bulurum, hazırlarım bavulu. Kaçta gidiyorsun?»

«Dörtte, beşte burdan yola çıkarım.»

Birlikte misafir odasına geçtik. Kristal aynalı konsolun gözlerini çekti. Çamaşırları ayırdı.

«Dört kat yeter mi?»

«Yeter. Yetmezse yenisini alırım.»

Çamaşırları göğsünde tuttu.

«Temelli mi bu gidişin? Öyle mi oluyor?»

Dudakları titriyordu. Yüzünün rengi yeşile çalıktı.

«Yok...» dedim. «Belli olmaz. Bakarsın, dikiş tutturamam, gerisin geriye dönerim.»

«Ne iyi!... O zaman yine hep bir arada oluruz.»

«Oluruz ya! Tabii oluruz.»

Ağlamaya hazırlanıyordu. Çenesini okşadım.

«Sakın ağlama...» dedim. «Beni de ağlatırsın sonra.»

Yutkundu, beceremedi. Titrek titrek.

«Göğsümde bir yerim sıkıştı, kaldı,» dedi. «Tırnaklıyor. Ağlasam, kutulacağım ama... İstediğim halde olmuyor bir türlü...»

«Sonra ağlarsın,» dedim. «Unut şimdi bunu. Yeri değil, sırası değil...»

«O kadar bekledik halbuki...» dedi. «Hepimiz, o kadar bekledik.»

«Biliyorum.»

«Bir Yüksel için...»

«Onun için değil. Yani, yalnızca sebep o değil...»

«Peki ne?» dedi.

«Ben de bilmiyorum...»

«Odur, mutlaka o!»

Saçlarımın dipleri terliyordu. Gömleğin atletten çıkan terle sırtıma yapıştığını duyuyordum.

«Gideyim bari...» dedi. «Fayda yok işi uzatmakta. Kafana koydun, ille yapacaksın...»

«Yapacağım...»

«Geçerken uğra, bavulu al. Oğlan da uyanmış olur. Bir görürsün...»

«Görürüm...»

Anam gibi, iki yanına sallanarak gitti. O da üzüntülü anlarında, kuru bir yas içindeyken sallana sallana dolaşırdı.

Sinekler vızıldayarak havaya kalktılar, taşlığa giren güneşten mutfak aralığına, aralığın çekici serinliğine kaçtılar.

Alirıza Bey düdüğünü keskin keskin öttürdü, düdük sesi vınladı. Aynı vınıltı uzun bir süre de havada yürüdü kaldı.

Çocuklar topu bıraktılar. Birbirleriyle el sıkışıp öpüştüler. Alirıza Bey onları bir sıraya getirdi, sonra koşar adım sahadan çıkardı. Pat pat pat bizim evin önünden geçtiler. Alirıza Bey en arkadan boynunda iki yana hop hop eden izci düdüğüyle koşuyordu. Geçerken bana bakıp güldü.

5

YILMAZ'LA bankaya kadar gittik. Parasını çekti. Camgöz Nusret:

«Hepsini de mi?» dedi.

«Hepsini de...» dedi Yılmaz.

Camgöz:

«Bir on lira bırakıyorum.» dedi. «Hesap kapanmamış olur. Yeniden açtıracağına...»

«Bana beş yüz liranın beş yüz lirası da lazım. Parçalama...»

«Sen bilirsin.»

Aldık. Yılmaz dışarı çıkınca paraları bana verdi.

Aldım, saymadan cebime koydum.

«Yetecek mi acaba?»

«Yeter, n'olacak...» dedim.

«Ne iyi be!» dedi. «Senin yerinde olmayı isterdim, inan.»

«Bir gün sen de...» dedim.

«Yok. Ben bir yere gidemem artık. Kök saldım buraya. Kimse sökemez beni...»

«Hiç belli olmaz...» dedim.

«Anca sen geleceksin ki...» dedi. «Belki, o zaman...»

Dükkâna geldik. Babamla Amerikalı bekliyorlardı.

«Aldım...» dedi Amerikalı. «Seninki pencere önü hem...»

«Kaçta hareket ediyor?»

«Altı buçukta.»

Babam:

«Ben bu kadar da erken beklemiyordum...» dedi.

«Yangından mal kaçırırmış gibi. Dün bir, bugün ikiydi daha.»

Sıustu.

Amerikalı'ya döndüm.

«Senin bavulun nerde?»

«Hazır...» dedi, gösterdi.

Küçük deriden bir el çantasını dükkânın kapısı önüne koymuştu.

«Al bakalım onu, yol göründü.»

Alı al, moru mor çantanın sapına yapıştı. Doğrulurken :

«Seninki?» diye sordu.

«Müzeyyen'lerde. Uğrayıp alacağız...»

«Yakub'un kaynı arabasıyla beşte inecekmiş şehre. Bizi de götürecek.»

Saate baktım. Beşe çeyrek vardı.

Dördümüz birden istasyondan yukarıya tırmandık. Yılmaz'a :

«Sen alıver benim bavulu,» dedim. «Oraya kadar gitmeyelim. Seni Yakub'un dükkânında bekleriz...»

«Olur.»

Hızlı hızlı gitti, ayrıldı:

«Yiyecek için merak etme...» dedi Amerikalı. «Gece, güzel bir lokantada duruyormuş. Çamlar arasında, dağbaşı bir yerde. Serin serin akşam yemeğimizi yeriz, neşemizi buluruz güzelce...»

«Varış kaçtaymış?»

«Sordum: Sabah altıda Üsküdar'da olursunuz, dediler.»

Yakup sandalye çıkardı, babama verdi. Karısının kardeşi Ömer, gözü gibi baktığı Volkswagenini ha bire silip silip parlatıyordu. Şehirden mahalleye işleyen en

güzel dolmuş onun minibüsüydü.

«Yolcusunuz ha Sinço?» dedi.

«Yolcuyuz...» dedim.

«İş bulmuşsunuz?»

Amerikalı'ya döndüm. Beni konuşturmadı. Attı oracıkta.

«Sinço'nun bir müta'hit arkadaşının yanında çalışacağız.»

Ömer kulağıma eğildi:

«Karılara yedirmezseniz, iyi taş tutarsınız herhalde.

Dilini şaklattı:

«Ama...» dedi. «İnsan orda olacak da o işi yapmayacak, imkânı var mı?»

Yılmaz'ın peşine Müzeyyen'in de takıldığını görünce, şaşırmadım; bekliyordum. Yılmaz, enistemin bavulunu getirdi, Ömer aldı, arkaya koydu.

«Amerikalı, getir seninkini de...»

Amerikalı da küçük çantasını enistemin bavulunun yanına yerleştirdi.

«Haydin bakalım Sinço! Yolcu yolunda gerek. Bir an önce gidelim ki, ben de akşam seferine başlayayım.»

Babamın elini öptüm.

«Unutma...» dedi. «Ne zaman gelirsen...»

«Biliyorum.»

«Ona göre işte...» dedi.

Müzeyyen'in gözleri yumruk gibi şişmişti. İçleri kan kırmızısıydı.

«Oğlan hâlâ uyuyordu...» dedi. «Huysuzlanır diye ellemedim.»

«İyi etmişsin...»

«Güle güle!»

Yılmaz'la el sıkıştık. Gölgeli gölgeli baktı.

«Arada bir mektup yaz,» dedi. «Biz de yazarız sana. Birbirimizden haberimiz olsun.»

«Yazarım. Dediklerimi unutma...»

«Merak etme, unutmam...»

Ömer'in yanına oturduk. Yakup kapıyı vurdu, kapattı.

«Ya'u Sinço, bir yeni takım bile dikemedik sana be!»

«Kısmet...» dedim.

«Anasını, avradını ben böyle kısmetin... Kısmetmiş! Pöh!»

Ömer marşa bastı, araba gır gır etti, yürüdü. Sonra homurdanarak ileri atıldı.

Arka camdan geridekilere küçülüp kaybolana kadar baktım. Otobüs durağını geçtik, bağlar arasından inen yokuştan aşağı kendimizi biraktık.

1954 - 1962
Kasım - Mayıs
İskenderun - İstanbul

RIZABEY AİLE EVİ

ALLAH gözlerini yeryüzüne çevirdi mi, ilkin Deveçıkmaz Yokuşu'nu görür. Deveçıkmaz büyür, büyür kent kadar olur; sonra yine alabildiğine — hem bu kez yırtınırcasına — büyür, dünya kadar olur.

Deveçıkmaz, öyle ahım şahım bir yokuş da değildir. Biraz kamburca, pakettaşlı, iki yanı eski zaman evleriyle sıralıklı, kaldırımsız. Denize varmadan, yokuşun sonunu bir ucundan tramvay yolu keser. Tramvay yolundan kurtulur kurtulmaz, denize yine çıkamaz. Geçkin, Osmanlı'dan kalma yalılar, bir de «Rızabey Aile-evi», önüne durur; geçit vermez.

«Rızabey Aile-evi» üç oda — tek katlı — bir yanda, üç oda öbür yanda; karşılıklı altı odadır. Sahibinin adı Rıza'ydı da, ondan mı adı «Rızabey Aile-evi», bilinmiyor. Komşu evlerin çoğunda, Rumlarla Yahudiler oturur. Onlar da bilmezler. Karataş'ın sonuna kadarki evlerde oturanlar bu azınlık olduğundan, dünyaları yine kendi azınlıklarıyladır. Türklerle alış verişleri pek yoktur. Düşmüşleri, yoksulları sokulur Türklere. Günde kırk kere «ekşi limonlu», salatalık turşusu satan, kavrulmuş kavun kar-

puz çekirdeği satan, «sübye» satan Yahudiler uğrarlar «Rızabey»e.

Yahudi çocukları, Rum çocukları; kopkoyu esmer, kirli Çingene çocuklarıyla birlikte kışın balık tutmaya, yazın yüzmeye gelirler.

«Rızabey»in şimdiki mal sahibi, Davut'tur. Kör Davut derler adına. İki gözünün ikisi de bir kavgada akmışmış. Anlatırlar. İçti mi, kendi de anlatır.

Tramvay yolunun bir yanı boyunca uzanan evlerin dışında, Deveçıkmaz'la «Rızabey» yakınlaşmış, kaynaşmıştır. «Rızabey Aile-evi»nde oturanlar, kendilerini Deveçıkmaz'lı bellerler.

Deveçıkmaz'ın başında hemen, doktor Zibil'in muayenehanesi vardır. Doktor, su katılmadık Yahudidir. Ama; ırk, milliyet ayırmaz. Vizitesi iki buçuk liradan sabahtan akşama — çoğu yoksul Türklerle Yahudiler, Rumlar — kim gelirse, bakar. Kapısından tek kişiyi döndürmemiştir. Çevredeki doğumlara da o gider.

Sınavlara giremeyecek özürlü öğrenciler, sınav zamanı on altı kuruşluk, pulla doktor Zibil'e gelirler. Kapıdan girer girmez, Zibil, bir bakar; tanır. Üzerinde kuru kafayla beş ciltlik gâvurca doktorluk kitabı bulunan masasına oturur, gözlüklerini düzeltir:

«Pul getirdin mi?» der hemen.

Zibil'den sonra bakkal Mustafendi'nin «*Doğruluk Bakkaliyesi*», Avram'ın balıkçı dükkânı, Şişman'ın kahvesi, Ali'nin «*Bisiklet Evi*», bir de Güzel İbram'ın «*Kuaför Salonu*» sırayı tamamlar.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALDI KEMAL

BİZ, Rızabey Aile-evi'ndeki odalardan birini rasgele tuttuktu. Kıştı. Yağmur atıyordu. Hulûsi'ylen ikimiz, işsizdik. Deveçıkmaz'ın üstündeki bir sinemada, üşümeden üç film seyretmiştik; çıktığımızda da Şişman'ın kahvesine bir altmışaltı çevirelim, sıcak bir çay içelim diye girdik. Kahve kalabalıktı. Yahudiler, Rumlar, Türkler karmakarışık. Oturduk, Şişman'a iki çay söyledik. Kaptı getirdi, önümüze kodu. Baktık: gitmiyor. Hulûsi huylandı. Çıkardı, iki çay parasını masaya attı. Şişman, bir sandalye çekti.

«Ayıp ama yaptığım,» dedi. «Siz aldırmayın. Mahallemizde yabancısınız anlaşılan. Bu kahveye yabancılar pek uğramaz. Yeni mi geliyorsunuz bu taraflara?»

Hulûsi:

«Tut ki öyle,» dedi. «Yabancıyız, ilk geliyoruz, n'olacak?»

Şişman bozuldu. Renk vermedi de.

«N'olsun kardeş?» dedi. «Benim demem, o değil.

Yanlış anladın sen. Hani, benim yapabileceğim bir şey varsa... dedim. Mesela; boş oda ararsınız, satılacak elbise melbise olur...»

«Elbiseyi geç ya,» dedim. «Kiralık oda var mı buralarda?»

Güldü:

«Bulunur...» dedi.

Kalktı gitti. Ardından baktım: kahve ocağının yanında ihtiyardan, kör bir adam oturuyor; ona bir şeyler sordu. Konuştular, geldi. Yine gülüyordu.

«Davut'un evinde bir boş oda varmış. Kirası da ucuz, yirmi beş lira diyor. Yirmiye indiririm ben. Ev şuracıkta...» dedi.

Hulûsi'yle bakıştık.

«Görsek şunu...» dedim.

Şişman:

«Hay hay,» dedi. «Ben Davut'tan anahtarı alayım, gidelim; bakalım.»

Davut'tan anahtarı aldık, çıktık. Ev, Şişman'ın dediği gibi, «şuracıkta»ymış gerçekten. Büyük cümle kapısından girdik. İki yanda sıra sıra odalar. Ucu deniz. Hava rüzgârlı. Deniz kabarmış. Durup durup dalgalar içeri geliyor, taşlarda durula dinlene geriliyordu.

Şişman önden gidiyordu.

«Sizin oda, sondan birinci.»

Peşinden yürüdük. İki odayı geçtik sağdan. İkinci odanın kapısı açıldı; bir kadın. Elinde maltız. Kadın, maltızı kapı önüne çıkardı. Bize bakmadı bile.

Şişman, anahtarı kapının kilidinde çevirdi, açtı. Denize bakan, demir parmaklıklı bir penceresi vardı. Öbür pencere avluya bakıyordu. İçerisi aydınlıktı. Duvarlar, kirli beyaz. Bir iki çıplak artist resmi, gazetelerden ke-

silmiş, yapıştırılmış.

Şişman:

«Nasıl?» diye sordu.

Hulûsi, odayı bir bu yandan, bir de çaprazlamasına adımlarıyla ölçtü, bana dönüp:

«İki somya bol bol sığar...» dedi.

«Üç bile sığar da artar...» dedi Şişman.

«Sıkışılırsa alır...»

«Sıkışmaya lüzum yok canım... Birini pencere tarafına, birini onun karşısına, üçüncüyü de kapıdan yana koydunuz mu; top sahası kadar yer kalır daha...»

Hulûsi'yle bakıştık. Yanıma sokuldu. Şişman, pencereye gitti.

«Otelden iyi...» dedi Hulûsi.

«Hem İbrahim'in ağzının kokusunu çekeceğimize...»

«İyi! Tutalım hemen.»

«Sende para var mı?»

«Var biraz.»

«Bir beşlik falan?»

«Var dedik'a...»

«Sen ver beşliği bana. Kapora parası verelim. Birkaç gün sonra taşınacağız, deriz...»

Hulûsi parayı bana verdi. Şişman çevrildi hemen.

«Beğendiniz mi?» dedi.

«Fena değil, tutalım diyoruz...»

«Yok, öyle kafadan, fena değil demeyin. Bir defa ayak altında. Sonra deniz. Canın sıkıldı mı; pencereyi aç, elini suya sok gitsin. Böyle denizli oda nerde?»

«İyi, iyi tutacağız işte...» dedi Hulûsi.

«Sana bir beş lira kapora verelim.» dedim. «Pazartesiye kalmaz taşınırız. Üstünü de, o zaman ekleriz...»

Parayı aldı, yüzüne gözüne sürdü.

«Olur canım,» dedi. «Ben Davut'a derim. Hem pazartesiye kadar bir badana da, yaptırtsın odaya. Pırıl pırıl olur pazartesiye...»

Çıktık. Şişman kapıyı çekti, dikkatle kilitledi. Kapılar boyunca taşlık, deniz suyu içindeydi.

PAZAR gününe kadar, para bulacağız diye göbeğimiz çatladı Hulûsi'ylen. İşsiz olduğumuzdan, çoğu kimse «*emniyet*» edemiyordu. Sonunda «Bahriyeli'ye gidelim,» dedim.

Bahriyeli'yi de bulmak kolay değil. Çat burda, çat kapı arkasında. Tepecik'teki bütün kahvelerin altından girdik, üstünden çıktık. Birkaç adamı, «Cemal âbiyi bulsanız bulsanız Fatma'larda bulursunuz.» dedi, Fatma'nın evini tarif ettiler: Eşrefpaşa'da, cami durağında ineceğiz, yukarı, o gecekonduların bulunduğu tepelere çıkacağız; kime sorsak, gösterirlermiş. Bahriyeli, cuma günü kapanmış Fatma'nın evine, kumar oynatıyormuş.

Gerisin geri döndük. İki otobüs değiştirdik. Cami durağına gelince, ufaldık hemen. Eğri büğrü sokakları dolandık. Evler, ansızın durdu, açıldı. Tepeye vardık. Çevremiz, hep konduydu. Karanlık, muşmula suratlı, teneke şapkalı evler. Pis. Çocuklar, ortalık yerde çamur karmışlar, oynuyorlardı. Sorduk. «Aşağıdaki beyaz kondu,» dediler. Evlerin içinde badanalı olan, bir oydu. Genişçe. Belli, bir gecenin içinde kondurulmamış öyle. Damı da kiremittendi. Kapıyı vuracaktık, açıldı; bir adam çıktı. Şöyle tepeden tırnağa süzdü bizi. Gidecek diye bekledik, gitmedi. Bit kapmış gibi bakıyor. Polis falan sandı anlaşılan.

«Kimi arıyorsunuz?» dedi.

«Cemal âbi'ye baktık,» dedi Hulûsi.

«N'apacaksınız Cemal'i?»

«Görüşeceğiz. Bitecek bir işimiz var da,» dedim.

Kapıyı örtmüşken açtı.

«Gelin...» dedi.

Toprak bir koridordan geçirip bir odaya soktu bizi. Bayağı bir odaydı. İki küçük pencereli. Pencerelerin tahta kepenkleri çekili. Tavanın ortasına tam, bir lüks lambası asmışlar; fıs fıs yanıyor. Masa iki taneydi. Etrafında sekiz de adam. Kara suratlı hepsi. Bıyıklı. Solgun. Cemal içlerindeydi onların. Atlet fanilasıyla oturuyordu. Baktı; tanıdı.

«Merhaba...» dedi.

«Merhaba...» dedik.

Kâğıtlarını bıraktı. Ötekiler de bıraktılar. Cemal, gözleriyle bize soruyor. «Para lazım oldu, onun için geldik,» diyemedik o kadar kişinin içinde. Kalktı yerinden, odadakiler kaldı; biz üçümüz dışarı çıktık.

«Hayrola?...» dedi.

«Hayırlar Ağa. Bir oda bulduk, kiraya paramız çıkışmadı,» dedi Hulûsi. «Kimden istediysek boş çevirdiler. Sana gelelim dedik en son...»

Güldü. Sapsarı dişlerini gördüm.

«Hiç bir ırzı kırık çıkmadı mı size para verecek?»

«Çıkmadı anasını...»

Yeniden güldü. Elini cebine attı. Bir demet kâğıt para çıkardı. Kirli kirli. İçinden dört onluk çekti. Uzattı Hulûsi'ye:

«Yeter mi?» dedi.

«Yeter de artar bile...»

Sokak kapısından biri girdi. Işık içeri bir düştü, bir kayboldu. Kadın. Yanımızdan geçti. Cemal'e omuzdan bakıp:

«Kim bunlar Cemal?» diye sordu.

Cemal:

«Bizim çocuklar,» dedi. «Yabancı değil...»

Cemal'e teşekkür edecektik, lafı ağzımıza tıkadı.

«Değmez!» dedi. «Gün ola...»

Kapıya kadar uğurladı.

«Lazımsa daha vereyim yani? Adam değilsiniz saklarsanız benden...» dedi.

«Yok be,» dedik. «Ayıp ediyorsun... Ayrımız gayrımız mı var?...»

«Ha ya,» dedi. «Ayrımız gayrımız mı var?»

Ellerimizi sıktı. Şarap kokuyordu. Biz tepeyi aşana dek, ardımızdan, evin önünde durdu; sonra içeri girdi.

Hulûsi:

«İyi kestik Bahriyeli'yi,» dedi.

«O da milleti kumarla kesiyor...»

«Olsun. Keşke biz de kessek...»

«Durma, ne duruyorsun, kumarhane aç sen de...»

«Para olsa,» dedi. «Para olsa bir, allahıma bir kumarhane açarım ki, parmağın ağzında kalır senin de...»

«Hoşt lan...» dedim. «Ağır ol, ağır...»

«Niyeymiş ya'u?» dedi. «Ben enayi değilim. Ama enayi mi yok kesilecek? Kes kes ye, kes kes ye...»

Otobüs durağına geldik de kurtuldum çenesinden. Yoksa anlatacak boyuna. Filmlerde görüyor, özeniyor onlara. Şöyle, şık şık karıların da olduğu ruletli muletli, yeşil çuha örtülü masalarla donanmış büyük bir kumarhane açacak. Kibar baylar, bayanlar kumar oynamaya gelecekler. Bir de sahne. Varyeteler gırla, tabii. Hulûsi, başpatron. Ardında dört fedaisi. Posta koyan mı var, kumarhanesine, analarını satacak. Ceketinin altına omuzdan kayışlı bir kılıf, bir tabanca; tamam. Herifin

biri hır mı çıkarıyor, parayı mı ödemiyor yutulunca? Bitti artık... Önce fedaileri konuşacak... vermiyor ha?... Hulûsi gösterir ona dünya kaç bucakmış... Seni Allahsız, ulan paran yoktu da, ha...

«İyi iyi,» dedim. «Vermedi mi herifi temizleyeceksin, sonra fedailerin, cesedi Halkapınar'a atacaklar; iş olup bitecek...»

«Fena mı?» dedi. «Haraca keseceğim ortalığı...»

Otobüs geldi.

İBRAHİM'İN evinde neyimiz var, neyimiz yok, dertop ettik, bir denk yaptık. Hulûsi bir taksi çağırdı. İbrahim bir ucundan, biz bir ucundan, taksiye taşıdık eşyaları. Arkaya iki somyayı sardık. İbrahim:

«Güle güle!» dedi. «Arada bir gelin, beklerim...»

«Geliriz,» dedik, çektik, Deveçıkmaz'a geldik. Taksi kapıya dayandı. Şişman, kahveden görmüşmüş geldiğimizi. Ardında iki garsonu, koptu. Parayı verdik. Eşyaların çoğunu, o soktu içeri. Ortalığı yerleştirene kadar da, başımızdan ayrılmadı. Çarşafların kirini kaçırmayı unuttuk. Baktı baktı:

«Bizim ka'venin yanında bir Yahudi karısı var, ucuzca yıkar. Ona verin de arıtsın isterseniz...» dedi.

«Kaça yıkıyor parçasını?»

«On beş kuruşa...»

«Veririz...»

Gitti. Yorgun argın, yatakların üzerine çöküştük. Birer cıgara yaktık.

«Nasıl ev?» dedi Hulûsi.

«Kıyak oldu...»

«Hele artist resimlerini asayım bir, gör o zaman...»

«Boş ver artist resimlerini asmayı...»

«Allah allah, niye ya'u?»

«Bozarsın duvarları.»

«Süslemiyor mu?»

«Süslenmiyor, bozuluyor.»

Kızdı. Anladım. Elindeki artist resimlerini üst üste koydu, yırtmaya başladı. Ses etmedi. Epeyi bir durduk öyle. Sonra:

«Çok boktan herifsin...» dedi.

Güldüm. O da güldü. Unutuverdi o saat geçenleri.

«Ben biraz bir şeyler alayım, geleyim,» dedi. «Karnım zil çalıyor.»

Para verdim. Kapıyı ardından açık bıraktı. Denizin sesini duydum.

Biri geçti. Bekledim. Geri döndü, başını uzattı.

«Merhaba...» dedi.

«Merhaba...» dedim.

«Yeni mi taşındınız?»

«Yeni taşındık...»

Girdi. Işık arkasından geliyordu. Otuzundaydı. Uzunca boylu. Bıyıklı. İri.

«Bir hoş geldiniz diyeyim dedim...»

«İyi ettiniz. Buyrun, buyrun!...»

Ellerini ovuşturdu.

«Benim adım Tahsin,» dedi. «Baştaki odada oturuyorum. Hani, bakkal Mustafendi'nin odasına bitişik oda var ya; orda...»

Cıgara paketini çıkardı. Tuttu. Yakıştık. Somyanın bir ucuna ilişti.

«İplik'te çalışıyorum. Gececiyiz bu hafta...»

«Biz çalışmıyoruz,» dedim. «Boşuz. Bir de arkadaşım var: Hulûsi. İncir'deydik ama, mevsim bitti. İşsiz kaldık...»

«Pekiy, n'olacak işsiz?»

«Bilmem ki. Bir şeyler yapındıracağız elbet...»

«Allah büyük,» dedi göğüs geçirerek. «Bir kapıyı kaparsa, ne derler, öbürünü açarmış...»

«Hayırlısı...» dedim.

Hulûsi geldi. Bir alay yiyecek almış. Yatağın üzerine döktü elindekilerini. Tahsin'le tanıştırdım. El sıkıştılar. Gözlerinden anladım; hemencecik hoşlanmışlardı birbirlerinden.

Benim kitap sandığını ortaya çektik, gazete yaydık üstüne. Hulûsi, önce şarap şişesini çıkardı. Tahsin kalkıştı. Hulûsi, kaşları çatık:

«Nereye komşu?» dedi.

«Eh, ben gideyim diyorum, siz...»

«Otur!» dedi Hulûsi. «Biraz parlatırız. Sevmez misin?»

«Sevmez olur muyum?»

«Otur öyleyse...»

Oturdu. Yeni evimizin şerefine içtik. Tahsin de gitti, iki şişe alıp geldi. Şenlik başladı. Kendimizden sonra, aklımıza gelen herkes şerefine içtik. Tahsin:

«İyi ki geldiniz,» dedi. «Vay anasına, ne patlıyordum be! Sıkıntıdan patlıyordum burda. Kime ne diyesin, kimle konuşup görüşesin. Sizden önce bir artist vardı bu odada. Yaman çocuktu. Az kaçıkçaydı sade. Artistlerin hepsi kaçık mı oluyorlar?»

«Hepsi kaçıktır,» dedi Hulûsi. «Benim de tanıdığım biri vardı, tiyatrocuydu. Tahtası noksandı kafadan. Bir gün bakardım; saksı kadar bir çiçek takmış yakasına, sakal da bırakmış mı sana, geziyor. Bırak lan böyle kılıksız işleri, derdim. Herkes gülerdi...»

Tahsin:

«Bu öylesi değildi,» dedi. «Yalnız gece yarısı uyanır, odasında birileri varmış gibi, bağıra çağıra konuşurdu. Keman da çalardı...»

«Keman da ha... yok canım?»

«Namussuzum ki! Gıy gıy gıy... Bir gece kapısını vurdum, yapma ya'u» dedim; «kes şu gıy gıyını, millet uyanacak... Kesti kesmesine ama bana da küstü o günden sonra. Akşamları odasında içerdik, içmez olduk. Küs ayrıldı gitti...»

«Canı cehenneme...» dedi Hulûsi.

«Severdim. İyi çocuktu. Neme gerek şimdi; kendi yok, Allahı var...»

«Artistler, hep iyi oluyorlar nedense. İnsanlar içinde bir orospular iyi, bir de artistler. Gerisine kulak asma...»

«Gerisi fos...» dedi Tahsin.

Saat dörde doğru cümbüş son buldu. Tahsin gece vardiyasına gitmek için sofradan kalktı. Hulûsi'ylen öpüştüler.

«Benim aklımda olsun,» dedi. «Bakınayım sizin için. Bugünlerde bize işçi mişçi alacak olurlarsa kolay, sizi dehleriz hemen...»

«İyi olur,» dedik. «Hep bir arada olmak, fena mı?»

«Dünya be...» dedi.

UYANDIĞIMIZDA saat sabahın onuydu. Hulûsi, yorganı üstünden kaydırmış, iki büklüm yatıyordu. Uyandırdım.

«Saat kaç?» dedi ilkin.

«Onu geçiyor...»

«Yok ya'u...»

Saati burnuna uzattım, fırladı.

«Hadi giyin,» dedim. «Kumarhanen seni bekliyor. Fedailerin gelmişler, kapıdalar...»

Kıpkırmızı oldu. Koyu koyu küfürledi.

Akşamdan kalanlarla «*nefsimizi körlettik*». Giyindik, kuşandık.

«Nereye gidiyoruz?»

«Bilmem...»

«İş arasak mı dersin?»

«Boş versene, ne arayaca'z? Bulunuyor mu?»

Şişman'ın kahvesine düştük. Masamıza geldi. Çay söyledi iki tane.

«Benden çaylar... para istemez. Hoş geldin çayı...»

«Öyle olsun,» dedik.

Bir yandan çay içip bir yandan da dereden tepeden konuşmaya başladık. Laf lafı açtı. İş meselesine geldik sonunda. Hulûsi masaya abandı, Şişman'a yavaşça sordu:

«Sen burda kumar oynatıyor musun?»

Şişman'ın alnı attı. Gülmeye çalıştı. Beceremedi. Hulûsi:

«Anlaşıldı,» dedi. «Oynatıyorsun. Poker mi? Barbut mu? Kılıç mı?»

«Poker de, barbut da...»

«Bana bir elliikilik getirtsene...»

Şişman, garsona söyledi. Garson bir deste kâğıt getirdi. Hulûsi aldı. Ayırdı. Poker kâğıtları haline soktu. Dağıtmaya başladı. Bir bana, bir Şişman'a, bir kendine.

«Kime kare vereyim?» dedi.

Şişman:

«Bana...» dedi.

Ben:

«Bana...» dedim.

Hulûsi:

«Yağma mı var?» dedi. «Ağır olun bakalım...»

Ağır olduk. Dağıtma bitti. Kâğıtları açtık. Bende kare dam, Şişman'da onlu'dan bir kare; Hulûsi'de kare as vardı.

Dört kere daha tekrarladık. Bize gelen kareler çeşitliydi ama, hep kare'ydiler. Hulûsi kare-as'ı kimselere vermiyordu.

«Nasıl?» dedi Şişman'a.

Şişman'ın gözleri büyük büyük:

«Her zaman olur mu bu?» dedi.

«İstediğim zaman, istediğim kadar...»

«Vay anasını...»

«Vay anasına ya...»

Sonra da zar geldi. Hulûsi, Şişman ne istedi ise, attı: Şeş-beş, dü-beş, dubara, sebayi-dü, düs-se...

Hulûsi, zarını kesti. Elinde şakırdattı. Şişman'a:

«Ne diyorsun?» diye sordu.

«Kabul, kabul...»

«Yarı yarıya mı?»

«Yarı yarıya...»

«Boş ver yarı yarıyayı...»

«Ya?»

«Yüzdeden alırım...»

«Kaç peki?»

«Yetmiş...»

«Yok, deve...»

«İstersen...»

«Elli beş olsa ya canım...»

«Son altmış beş olur...»

«Sen biraz in ki, ben de çıkayım...»

«Altmış beş dedik.»

«Pekâlâ, pekâlâ... ben de altmış veriyorum. Daha fazlasına gelemem...»

«Gelemezmiş. Şuna bakındı, ne bu be, dükkân mı alıp satıyorsun?»

«N'olursa olsun. Benim de *masarifim* var bir yığın...»

Hulûsi bir düşündü, iki düşündü. Öyle bakıyorum. Yok, arkadaş, altmış beşten de beni kurtarmaz bu bok yiyen dedi mi, yandı: kafasına geçireceğim sandalyeyi.

«Peki reis, altmış'ta anlaştık...» dedi.

Şişman'ın gözlerinin içi ışıldıyordu. El sıkıştılar. Hulûsi:

«Ne zaman işe başlıyorum?» dedi.

«Hemen.»

«Hemen mi?»

«Hemen tabii...»

«Eh, öyleyse sen bana biraz para ver bakalım, bende hiç yok. Nasıl girerim oyuna parasız?»

Şişman, cüzdanından bir sürü kâğıt para çekti. Saydı. Hulûsi'ye:

«Şimdilik yüz lira yeter sana?»

«Yeter...»

Hulûsi elindeki on liralıklardan birini bana verdi. Şişman dik dik bakınca, alındı.

«Bugünkü yüzdemden korkma, haybeden değil...»

Parayı elimde kıvırdım. Boru gibi büktüm. Hulûsi:

«Eee, ben işe başladım artık,» dedi. «Sen de kendine bir şeyler uydurmaya bak istersen. Gez toz bugün. Bakarsın, kısmetin açılıvermiş. Sen de hemen... ha?»

«Bakarım,» dedim.

«Onluğu bugün idare et. Meraklanma, yarın bir başkası gelir...»

«İyi! Yutulmamaya bak.»

«Bu bilekle mi?»

«Sen şansına ne güveniyorsun...»

«Ben şansıma ne güveneceğim? Hiledeki ustalığıma güveniyorum...» Zarları salladı elinde.

«Hep yek atayım mı?» dedi.

«At da görelim.»

Avucunu açtı. Zarlar masaya düşüp yuvarlandılar: Hep yek...

«Nasıl?» dedi. «Zehir mi?»

«Zehir...» dedim.

Güldü.

BOŞ BOŞUNA şehirde dolandım. Koca bir gün, dolaş Allah dolaş. Cebimde on lira vardı ya: aşçıya girdim, güzel bir yemek yedim. Ucuz bir yerceğizdi. İyiydi yemekleri. Etleri boldu. Aşçıdan sonra da, bir sinemaya girdim. Akşam oldu, ben sinemadan çıktım. Saat sekizdi. Geze geze eve geldim. Tahsin komşu, işe gitmiş. Odasında ışık yanmıyordu.

Avluda, denizin dizi dibinde, üç adam oturmuş ağız ağıza konuşuyorlardı. Karanlıkta cıgaralarının ışıkları bir yanıp bir sönüyordu. Yanlarına vardım. Başlarını çevirdiler, baktılar.

«Merhaba!» dedim.

Ortadaki ince bir sesle:

«Merhaba!» dedi. Kör Davut'tu. Yanındaki de, Kör'ün eli ayağı Selim. Öbürünü tanıyamadım. Davut, Selim'e:

«Kim?» diye sordu.

«Yeni kiracı Davut'a, yabancı değil...»

«Şişman'ın bulduğu mu?»

«Şişman'ın bulduğu...»

Oturdum. Deniz simsiyahtı. Soğuk az kırılmıştı. Rüzgâr, ötelerden denize akan bir lağımdan koku getiriyordu.

Davut:

«İki kişi demişti ya Şişman,» dedi.

«İki kişiyiz,» dedim. «Öteki arkadaş işte...»

«Sen?»

«Ben çalışmıyorum...»

«İş yok mu?»

«Yok...»

Elindeki cıgarayı görüyormuş gibi, evirip çevirdi; ateşine eğildi.

«Zordur işsizlik...» dedi.

«Zor Davut Ağa,» dedim.

Sağında oturan adam söz attı:

«Tütün'de, İncir'de falan da yok mu hiç?»

«Yok...» dedim, attım.

Az sonra ayaz çıktı. Yıldızlar belirdiler. Kör Davut gitmeye durdu. Selim'le öteki adam, kollarına girip götürdüler. Denizle tek başıma kaldım. Limanın ışıkları yan yan görünüyordu. Bir yük motoru gürültüyle geçti. Ayırdığı dalgalar, ayaklarımın ucuna kadar geldiler.

Kalktım, odaya girdim. Işığı yakmadan el yordamıyla buldum; uzandım sırtüstü. Pencereyi de açtım. Buz gibi bir soğuk içeri doldu. Şişman'ın sözleri aklıma geldi. «Sok elini suya... deniz ne ki... Pencerenin altı şunun şurasında...»

Işığı yaktım. Saat on bire geliyordu. İçerimi sıkıntı basmıştı. Şarap başımı döndürüyordu. Kapı eşiğine çöktüm. Cıgaram ağzımdaydı. Rızabey Aile-evi'ndeki iki sıralıklı odaların insanları uyuyordu.

Yarım saat kadar oturdum öyle. Dalmışım. Hulûsi'

nin geldiğini duymadım bile. Başucumda dikilince kalktım hemen.

«Hey Allah...» dedi. «Hasta mısın yoksa?»

«Yok, değilim. Dalmışım...»

İçeri girdik. Yüzü nasıl aydınlıktı, nasıl güzeldi; anlatamam. Gülüyor ha, gülüyordu.

«Hayırdır?» dedim.

«Allahsıza bak,» dedi. «Bundan hayırı mı olurmuş?»

«Ne be?»

Cebinden elini çıkardı. Buruşuk, pis bir yığın para. Yatağın üzerine boşalttı.

«Heriflerin hepsini kazıdım. Dinime imanıma, kim geldiyse temiz, kim geldiyse temiz. Gözleri döndü hepsinin...»

«Bir şey diyen oldu mu?»

«Şuna bakındı? Kimin haddine düşmüş dın desin... ilkin şaşırdılar. Çaylak sandılardı. Şişman'ın arka odayı görsen, bir âlem. İpini koparan soluğu arka odada almış...»

«Sen nasıl girdin oyuna?»

«Ondan kolayı mı var? Birinin omuz başında dineldim, çaktım kazığı; kızana kadar ama. Herif bir baktı: olmadı, iki baktı olmadı; sonunda kuyruğunu topladı gitti. Çöktüm ben de. Sonra, kim geldiyse...»

Paraları saydım. Seksen yedi buçuk lira.

«İyi vurmuşsun...»

«İlk geceden daha fazla olsun istemedim. Ayıp olmasın dedim. Sonra çakan makan olur belki. Değil mi?»

«Tabii...»

Pek sevinçliydi. Kendini büyük bir adam belliyordu. Kurduklarına yakın bir büyük adam. Hani kumarhanesi, ardında fedaileri olan bir büyük adam gibi.

Bozmadım.

KAPI, yıkılırcasına vuruluyordu. Uykulu uykulu kalktım, açtım: Tahsin'miş.

«Ne uykusu bu?» dedi. «Ne uykusuymuş bu böyle? Sabah beri kapı dövüyoruz...»

İçeri buyur ettim. Hulûsi sesimize uyandı.

«N'oluyorsunuz sabah sabah?»

«Ne sabahı, ne sabahı?» dedi Tahsin. «Öğle oluyor nerdeyse...»

«Deme?»

«Valla'a. Saat on bir'i geçti...»

«Tüh... İşi kaçıracağız, gördün mü?»

Tahsin döndü:

«İş mi buldunuz?»

«Ona bakma sen. İş dediği onun, Şişman'ın kahvesinde, birtakım kumar dümenleri çeviriyor...»

Hulûsi yorgandan çıktı. Acele ile giyindi. Helaya koştu. Ortalığı topladım. Yatakları düzledim. Tahsin de az buçuk yardım etti bana. Bekârdı. Eli yatkındı.

«Bizim orda, İplik'te iş var,» dedi. «Ne dersiniz ha, ben akşam Şakir Usta'ya söyledim. Bu yakınlarda işçi arıyorlar fabrikaya. Gelsinler, bir göreyim dedi. İsterseniz, gidelim fabrikaya, bir konuşun. Sonra Şakir Usta sizi müdüre çıkarır; sözü geçer fabrikada...»

Hulûsi'ye açtık. Hık mık etti.

«Kaç kâğıtmış yevmiye?»

«Beş liradan başlar...»

«Geç,» dedi. «Geç! Beni açmaz. Şişman'ın kahvesinde bir oturuşta ben onun on mislini alırım istersem. Daha ölmedik şükür...»

Tahsincik boyun büktü. Acındım.

«Ben bir bakayım,» dedim. «El verirse, ben gire-

rim...»

«Paşa gönlün bilir arkadaş,» dedi Hulûsi.

Paşa gönlümün bildiği buydu. Boş oturacak değildim.

Şişman'ın kahvesinde; Tahsin öğle, biz sabah-öğle yemeğini yedik. Hulûsi, küçük bir «*seans*» çevirmeye, arka odaya girdi.

Akşamı Şişman'da ettik. Hulûsi'yi oyunda bıraktık. Tahsin'le yola düştük. Otobüse bindik. Otobüs bir kalkıyor, ta fabrikanın önüne kadar, hiç durmuyormuş. Bütün yolcuları da gece vardiyasının işçileri...

Fabrika durağında indik. Geniş, aydınlık bir yapıydı. Bekçi, girmeden önümüzü kesti. Tahsin:

«Şakir Usta'ya götürüyorum. Yeni...» dedi.

Bekçi koyverdi yakamızı o zaman. Kapıyı arkamıza aldık. Bir yerlerden geçtik. Yüzüme tokat gibi makine sesleri çarptı. Millet arı gibi boyuna gidip gidip geliyordu. Tahsin:

«Şakir Usta'yı bulalım,» dedi. «Seni görsün, bakalım ne diyecek?»

Beni ortalık yerde, bir başıma kodu, Şakir Usta'yı aramaya gitti. Çalışan tezgâhlardan birine yanaştım. Seyre durdum. Başında yanık yüzlü, kara bir herif dikilmişti. İkide bir taraklardan biri ipi koparıyor mu diye, boynunu eğriltip bakıyordu.

«Kolay gele...» dedim.

«Eyvallah...» dedi.

Sözüm yoktu ki edeyim. O da pek umursar görünmüyordu. Tezgâha baktım, kaldım.

Tahsin, çok geçmeden yanında biriyle geldi. Şakir Usta dediği bu olacaktı. Gözünün biri büyük, biri küçükçeydi. Elleri kıllı. Ayı pençesi gibi.

«Merhaba!...» dedi.

El sıkıştık.

«İşte,» dedi Tahsin. «Sana dün akşam sözünü ettiğim arkadaş bu. Davut'larda oturuyor. Ben her şeyine kefilim. Sağlam bir arkadaştır.»

Şakir Usta:

«Kardaş,» dedi. «Kardaş, bu Tahsin'i sevdiğim kadar kimseyi sevmem fabrikada. Dedi ki bana, dün vardiyada, dedi: kardaş dedi, Şakir Usta dedi: bir arkadaşım var, işsiz geziyor. Dünya halı. Falan yerdeymiş, iş bitmiş dedi. Bize gelsin diyorum dedi. Olur Tahsin kardaş dedim, sen dedikten sonra, ben...»

Tahsin:

«Sağol Şakir Usta,» dedi.

«Ben Adanalıyım kardaş,» dedi Şakir Usta. «Bir baktım mı adamın gözüne; iyi mi kötü mü o adam, anlarım hemen. Yapalım senin işini de. Ama *idare*'de şimdi kimse yok. Yarın olsun, gideriz fabrika müdürüne, ben çıkar söylerim. Senden iyisini mi bulacaklar? Elbet alırlar seni fabrikaya. Memduh Bey'e derim ben. Kırmaz beni...»

«Sağ ol...» dedim.

«Hep beraber kardaş,» dedi. «Yarın olsun bir, tamam! Gideriz Memduh Bey'e. Ben çıkarın, söylerim. Tahsin'le bize gelirsiniz yarın...»

«Olur,» dedim. «Tahsin beni getirir size...»

İKİNCİ BÖLÜM

ALDI HULÛSİ

KAPIYI gürültüyle açtım. Kahvedekilerin hepsi dönüp baktılar. Durdum, kapı ağzında bir cıgara ateşledim. Şişman göz etti. Arka oda çalışıyordu. Belli etmeden ocağa yakın bir masaya oturdum. Kahvem geldi. Şişman:

«Kulağ'asma, iş yok içerdekilerde...» dedi. «Bozma keyfini...»

«Küçükten mi gidiyorlar?»

«Küçükten...»

«Belki biri düşer...»

«Düşer elbet...»

Çevremi gözledim. Susam kokulu Yahudiler, Yahudi eskiciler, iki üç Rum ihtiyarı pastra oynuyorlardı. Oyunlarına karışmadan kendi hallerine bıraktım onları. Küçüklerle işim yoktu benim. Hepsi parasız heriflerdi. Oturup gün öldürüyorlardı. Kemal'le benim de onlardan kıl kadar ayrımız yoktu. Rızabey'e gelmişiz, bir oda tutmuşuz; yuvarlanıp gidiyoruz. Kemal, Tahsin'in fabrikaya

girecek. Dün akşam Tahsin aldı götürdü onu. Bilmem ne usta varmış, o görsünmüş ilkin. Bu sabah da evine gittiler o ustanın. Gel dediler bana da, içim istemedi. *İncir*'de neler çektiğimizi, daha unutmadım. Canı cehenneme fabrikaların... Şişman'da oturur, «*ördek*» düşürürüm, fabrikalarda çalışmaktan daha iyi.

Kemal'in elinden kumar dümenleri gelmez. O, ya işçilik etsin, ya kâtiplik. Elinde yazısı vardır, kafası işler. Bir yere işçi girer, üç gün sürdürmez; kâtip olur heriflerin tepelerine.

İncir'e de kutucu girmişti sözüm ona. Birkaç gün, tak tak kutu çaktı. Sonra nasıl olduğunu kimse anlayamadan, bir de baktık: kantarcı kâtibi olmuş, çıkmış. Bir de konuşurdu ki, Meb'us gibi. Adamın ağzından girer, burnundan çıkar; şaşarsın. Nerden bulur, nasıl bulur o kadar lafı bilmem. Hep şaşarım. İnsanın aklı kitap olmalı ki, bu kadar laf kalabalığını alsın. Konuşmasına sadece konuşsa, canım kurban. Önce senin zayıf bir yanını arar, bulur da. Sonra başlar hep o yanına vurmaya, hep o yanını deşelemeye. Tepeden bakar, alay eder, ukalalık taslar.

Sırf bu ukalalığı yüzünden, İncir'deyken çekip vuracaktım iti. Dinime imanıma. Vuracaktım basbayağı. Kantara geçer geçmez, gözüne incirci kızlardan birini kestirmiş. Fors koyuyor durmadan yanında. Önüne geleni haşlar, kutuları noksan diye geri çevirir. Kantarın başında durmuş mu sana; kim gelirse haşlıyor, bağırıyor, itin bilmem nesine sokuyor. «Arkası var da ondan, yapıyor. Yoksa karanfili sıkar mı?» dediler. Kız dalgasını da, çakan makan olmadı. Bir, iki, üç. Sonunda manzarayı anladım. Oğlan bağırıyor, çağırıyor, gözünün kuyruğuyla da Çiçi'ye bakıyor: «Bak lan, ben ne adamım,

gör anla işte...» gibilerden.

Kutunun alacağı incir ne olacak? Dörderden sekiz sıra yaparsın, yayarsın güzelce; tamam...

«Eksik bu kutu...» dedi.

İlişmedim hiç.

«Tamamlayım, getireyim!» dedim.

Kantardan kutuyu aldım. Gittim, döndüm dolandım: yine aynı kutu elimde, geldim.

«Tamamlandı, değil mi?» diye sordu.

«Tamamlandı...»

«Tart...» dedi kantarcıya. Kantardaki oğlan, Allah'tan korkar gibi korkuyordu. Tarttı, söyledi. Bizimki, söyleneni yazdı. Gidiyordum:

«Bir daha eksik gelirse yine böyle gider, ona göre. Kulağına küpe olsun bu...» dedi.

Hani nerdeyse, «Bir daha eksik gelirse işinden atarım seni,» demesine getirecekti. Köpoğlusu. Beynim attı. Şöyle bir durdum; baktım. Cafer emmi gördü; anladı, koştu o saat. Çekti sürüdü beni.

«Deli misin Hulûsi? Deyyusun arkası kuvvetli...»

«Lan, onun arkasına şimdi...»

Hırsımdan titriyordum. Kızına fors yapacağım diye dünya kadar adamın içinde bula bula beni mi bulmuştu?

Öğle paydosunu güç ettim. Zil vurdu on ikide. Boşandık. Ötede beride seyyar köfteciler arabalarla gelmişler, dizilmişler. Millet çıkar çıkmaz yumulmuş.

Kürt'ünkinin orda, tahta masaya çömmüş, köftesini zıkkımlanıyordu. Yanına gittim. Bakmadı. Bir burun bir burun. Sadrazamın sol şeyinden düşme sanki. Köfteyi de soğansız yiyordu.

Kürt'e:

«On köfte yap, çift porsiyonluk da soğan doldur içine...» dedim.

Bir oturak çektim, yanına oturdum. Ağır ağır, çiğneye çiğneye yiyordu. Duruyor, boğazında kalmış gibi, iki lokmada bir; önündeki suyu yudumluyordu. Şeytan dedi, indir cam sürahiyi kafasına, anlasın gününü.

Kürt, köfteyi önüme sürdü. Soğan kokusu yaktı ortalığı. Bu, başını anca o zaman kaldırdı. Göz göze geldik. Gülümsedi. Namussuz bir oğlandı canım. Ağzıyla gülse neyse, gözlerinin içini açа açа gülüyordu üstelik.

Elim ayağım kesiliverdi. Güler misin, ağlar mısın? Biz herifçiyle hırlaşmaya geldik, o, dost dost gülüyordu. Kürt'e:

«Lan it, bu ne soğan kumkuması böyle?» diye bağırdım. «Sıçan kadar köfte yapmışsın, ayıbını örtsün diye basıyorsun soğanı...»

Zavallı, bozuldu o da.

«Değiştireyim abi,» dedi.

«Değiştir, hadi!...»

Kürt, köfteleri değiştirinceye kadar, o bitirdi, kalktı. Omuzlarını devire devire yollandı.

O GÜNÜN öğleden sonrası, hiçbir şey olmadı. Bana ses ettiği yoktu ya, kim çıktıysa karşısına, kırıp dökü-yordu.

Tepecik'li çingenelerden birkaçı, ötedenberi diş biler dururlarmış. Apteshane aralığında, yine kafa kafaya vermişler; çekiştiriyorlarken, üzerlerine vardım. Kara suratlı, av köpeklerine benzeyen bir tanesi:

«Hulûsi'ye de etmediğini komadı bu sabah...» dedi, beni gösterip.

«Neymiş lan o?» dedim.

Av köpeği suratlısı:

«Ben hepsini gördüm,» dedi. «Sana nasıl bağırdı; gördüm. Köpeğinmiş gibi. Aynen...»

Kulağı yırtık olanı:

«Neyine be?» dedi. «Neyine güveniyor da böyle havlıyor bize? O da işçi parçası, biz de. Ne farkımız var yani? Kâtipse kâtip...»

Av köpeği:

«Kâtip olmayla...» dedi.

En gençleri:

«Allah mı be?» dedi.

Av köpeği:

«İyi bir sopa istiyor,» dedi. «Çevirelim iti bu akşam. Allahını seven deriz; basarız sopayı, basarız sopayı...»

Yırtık kulaklı:

«Ama *mesai*'ye kalıyor,» dedi. «On'da mı on bir'de mi çıkar, ha?»

Kocamış çingen:

«Tütüncünün köşesinde pusuya yattık mı, kaçta çıkarsa çıksın,» dedi. «Mezarlığa kıvrılınca, çullanırız üstüne...»

«Kaç kişisiniz?» dedim.

Av köpeği:

«Biz dördümüz varız,» dedi. Yırtık kulaklıyı, genci, bir de kocamış çingeni gösterdi.

«Mezarlıkta kıstıracaksınız?...»

Kocamışı:

«Bir çuval kafasına...» dedi. «Ondan sonra yer misin, yemez misin?»

Av köpeği:

«Kararımız karar,» dedi. «Gül'e söyleyelim hemen mesaiye kalsın. Çiçi de kalır onlan. Çiçi kalınca, kâtip de

kalır.»

Genci:

«Ben söylerim Gül'e, kalır mesaiye. Kalmam falan derse, Hüseyin meselesini söylerim anana derim; kalır.»

Apteshaneden çıktım, yürüdüm... Çingenlerin bayağı gözü dönmüştü. Yaparlar mı yaparlar. Kafalarına koydular bir kere, mümkünü yoktu.

Kemal, dünyasını unutmuş. Kantar başında sövüp sayıyor, bağırıyordu durmadan. «Sopayı yesin de aklı başına gelsin akşama,» diye içimden geçirdim. Amma da zevkli olurdu ha! Yemiş sopayı, yemiş sopayı. Kafa göz sarılı. Gelmiş mağazaya. Haline bakmadan yine bağırıyor mesela.

Filmi gözümün önünde canlandırınca, gülmeden bayıldım. Zevkti doğrusu.

Cafer emmi şaştı halime.

«N'oluyor yahu?» dedi.

«Hiç...» dedim.

«Yok, yok, mutlak bir şey var, ona gülüyorsun,» dedi.

«Yok be ya'u...» dedim.

Üsteledi. Anlatmazsam çatlayacaktı. Ben de tuttum, bütün filmi ballandıra ballandıra anlattım. Bitirince baktım: gülmüyor.

«No-o beğenmedin mi emmi?» dedim.

«Beğenmedim,» dedi.

«Allah allah, niye?»

«Bu kancıklık!» dedi. «Sevmem kancıklığı...»

«Ya onun bize yaptığı, erkeklik mi yani? O kadar karı kızın içinde ali kıran baş koparan olmuş; Allah kesilmiş. Önüne gelene hoşt diyor. Erkeklik o da, çingenlerinki mi kancıklık?»

«Çingenlerinki kancıklık,» dedi.

«Maşşallah...»

«Arkadan adam vurulur mu, Hulûsi? Varsa bir alıp veremediğin, çekersin bir köşeye: lan oğlum yetsin *gari* yaptıkların senin dersin. Seni akşam falan yerde, Fuar'ın orda bekliyorum dersin, erkeksen gel, orda yap bunları da görelim dersin. Er kişi ise, gelir...»

«Gelmezse?»

«Kahpe dinlilerle ne uğraşırsın be oğlum? Koyverirsin yakasını, Allahından bulur.»

Allahından bulurmuş! Laf mı Emmi'ninki de... Herifçioğlu asıl bize allahımızdan bulduruyor. Keşke Cafer Emmi'ye açmasaydım... Gördün mü olanları şimdi? Kancıklıkmış... Pöh... Kancıklık... Herifinki...

Gönlüm bulandı. İncirleri attım elimden. Bir cıgara yaktım, somurdum. Raziye kız, öyle bakıyor. Bin dikkat kesilmiş.

«No-o Hulûsi abim?» dedi.

Omuz silktim. Sokuldu.

«Elli kuruşun var mı?» dedi.

«Var. N'olacak?»

«Ver bana...»

«N'apacan kız?»

«İncir çuvallarının arkası ne güne duruyormuş? Beş dakikaya çıkar, apteshaneye diye gelirim. Beni orda beklersin...»

«Tuh, allahsız seni! Yaylan, hadi...»

Daha sokuldu. Ağzımın içine girdi girecek.

«Beğenmiyor musun beni?» dedi.

«Beğeniyorum, n'olacak?»

«İyi ya işte,» dedi. «Gidelim işte, ver elli kuruşu.»

Körpecik duruyordu. Ağzı, dişleri... İttim.

«Git şeytan git, öğlen öğlen...»

Küstü. Gözlerindeki şavk söndü hemen.

«Hanife'yi çeker gönlün,» dedi. «Tabii, bize tenezzül etmezsin...»

«Hanife'yi manifeyi boşver sen. İş yok bende...»

«Öyle olsun abim...»

Eline bir yirmi beşlik sıkıştırdım.

«Beni rahat bırak, anladın mı?»

«Anladım, abimsin...» dedi.

İncir kutularına döndü. Saat dörde doğru içimdeki sıkıntı daha çok arttı. Çıkıp çıkıp apteshanede elimi yüzümü yıkıyordum.

Çingenler, saat başı, cıgara paydosu uyduruyor, apteshanenin aralığında, kafa kafaya verip fıskos fıskos konuşuyorlardı. Anlaşılan, dümenleri tamamdı.

Bir keresinde ben içeri girerken apteshaneden, Av köpeği çıkıyordu, önünü kestim; kıpırdayamadı. Korku, o saat gözlerinde çöreklendi.

«Buyur Hulûsi abi...» dedi.

«Akşamki filimden n'aber?»

Korku, kalktı gitti. Mor mor gülerek:

«Her şey tamam...» dedi. «İdris, Gül'e söyledi. Kalacak. Çiçi de kalacak mesaiye. Çiçi kaldı mı, Kâtip öldürsen kalır... Mesaiden sonra da...»

Yol verdim, geçti.

Bu çingenler böyledir. Adamı arkadan vururlar namussuzlar. Gözünü kırpsan, şırp diye sürmeyi alırlar gözünden. Hem...

Cafer emmi geldi.

«Çıgaran var mı Hulûsi?»

«Var emmi...»

Uzattım. Aldı. Benden yandı.

«Nen var senin bugün?»

«Yok bir şeyim...» dedim.

«Domuz...» dedi. «Biz bu sakalı değirmende unlan mı ağarttık?...»

«Valla'a, emmi...»

«Sus!» dedi. «Ben anlarım. Canın bir şeye sıkılıyor senin. Hanife'ye mi?»

«Yok emmi be. Kim düşünüyor Hanife'yi?»

«Raziye, sabahleyin bir şeyler duymuş kutuculardan. Biri mi ne talipmiş, istetecekmiş...»

«İstetsin, n'olacak?»

«Ama, hani sen...»

«Bizimkisi gönül eğlemek emmi, boş koy evlenmeyi mevlenmeyi...»

«Yok,» dedi. «Dışın böyle der, sen içine bak: o ne diyor?»

«Hiç...»

Koca koca güldü.

«Severim seni...» dedi. «İyi çocuksun...»

«Sağol emmi!...»

RAZİYE kızı bir köşeye aldım.

«Bak buraya,» dedim. «Kantarın karşı sırasındaki postada bir Çiçi var, bildin mi?»

«Bildim, çingen Güllü'nün büzükdaşı...»

«Ne haspaysa. Ona git, de ki: Hulûsi ağbimin sana diyecekleri varmış, az gelsin diyor de. Ben, deniz musluklarının orda bekliyorum. Söyle korkmasın. Kötüye çekerse, Hulûsi ağbimin dalgası var: Hanife, de. Başka bir mesele varmış, onu konuşacakmış dersin...»

Gözlerimi arandı.

«Ney o başka mesele?» dedi.

«Sana ne lan? Köpeğe bak be...»

«Abimsin...» dedi. «Kızma kızma, şimdicek söylerim...»

Koşturdu.

Aldım, başımı, deniz suyu musluklarının oraya gittim. Aradaki asfalt yolun bir başında işlenmemiş incirler sarılı kamyonları hamallar durmadan boşaltıyorlardı.

Çiçi, çuvalların arasından göründü. Yanına vardım. Başı yerde. Yüzünü al basmış. Titrek titrek:

«Beni istemişsin Hulûsi abi, buyur...» dedi.

«Sana bir şey soracağım, doğru konuşacaksın ama...»

«Doğru konuşacağım...» dedi.

«Valla'a mı?»

«Valla'a...»

«Hele yüzüme bak bir...»

Baktı. Bir şeycik göremedim. Kirpikleri kıpır kıpır. Ha desem, çöküp hüngür hüngür ağlayacak. Yanakları kızarık kızarık.

«Şu kantardaki kâtip var ya...» dedim.

Çıtı çıkmadı. Yalnız sıtma nöbeti gelmiş gibi bir titredi. O kadar. Durdu.

«Senin o kâtiplen bir dalgan var mı?»

Yine çıt yok.

«Söylesene kız?...»

«Yok Hulûsi abi...» dedi.

«Hiç görüşmüyor musunuz onlan?»

«Hiç görüşmüyoruz...»

Allah kahretsin! Ayak üstünde yalan atıyordu.

«Korkma,» dedim. «Benim kimseylen bir alıp veremediğim yok. Ama sen bir kere doğruyu söyle bana, lazım bu. Sen doğruyu söyleyesin ki ben de ona göre...»

Salladı.

«Valla'a, hiçbir şey yok aramızda Hulûsi abi...»

«Çiçi,» dedim. «Ben de sen de biliyoruz ki, yalan söylüyorsun şimdi...»

«Söylemiyorum Hulûsi abi... Kur'an çarpsın ki...»

«Boyundan büyük laf etme öyle. Sevişiyorsunuz işte...»

Gık diyemedi.

«Öyle değil mi?»

«Biz evleneceğiz, Hulûsi abi...» dedi.

«Hay Allah... ne vardı bunu baştan demeyecek... Lafı çiğnersin, çiğnersin...»

«Ben...»

«Senin de onun da şimdi...» dedim.

«Ama Hulûsi abi...» dedi.

«Başlatma Hulûsi abinden... Sen bu akşam o Gül orospusuyla mesaiye kalma...»

«Neden?...»

«Sen mesaiye kalınca Kâtip de kalıyor mu senlen?»

«Kalıyor...»

«Eve beraber gidiyorsunuz?»

«Bizim sokağın başına kadar gidiyoruz. O sonra beni bırakıp dönüyor...»

«Sen mesaiye kalma. Paydos vurdu mu; çek git... Kalırsan Kâtip de kalacak, gece çıkınca pusuya düşürüp ıslatacaklar onu...»

Yüzüme deliler gibi baktı. Gözlerinin yalnız akını gördüm.

«Kimler pusuya düşürecek?»

«Kimlerse kimler... Orasını kurcalama. Sen dediğimi yap, yeter...»

«Yaparım...» dedi.

«İyi,» dedim. «Git işinin başına şimdi. Kimseye açma bunu. Hele o Gül'e: hiç...»

«Olur...»

Döndü. Gidiyordu.

«Hulûsi abi...» dedi.

«Ha?...»

Söylemedi söyleyeceğini. Hızla yüz geri etti.

SAAT beş'teki paydos zili vurduğunda, hiç acele etmedim. Musluklarda oyalandım. Geldim: ne göreyim, Çiçi mesaide kalanlarla çalışıp duruyor. Kemal de kantarcıya bir şeyler anlatıyor. İkisi birden kalmış. Gül de tabii. Çiçi'nin kulağını biri bükmüş anlaşılan.

Yürüyeyim gideyim, ne halleri varsa görsünler dedim: yapamadım. Kemal güçlü kuvvetli değil. Çingenler pestilini çıkarırlardı akşama. Çiçi dayanamayıp meseleyi anlatmış olacaktı. Oğlan da kızın yanında yiğitliğe bilmem ne sürdürür mü? Kalmış işte.

Çiçi'ye bakındım: oralı olmadı. Gözlerini kaçırı kaçırıveriyor. Tezgâhın yanına Gül'e laf atmak bahanesiyle sokuldum. Çiçi'ye:

«Kız, ne dedim ben sana?» dedim.

«Hulûsi abim...» dedi.

O sıra Kemal, kalktı kantarın başından. Beni göstererek:

«Hulûsi abi dediğin bu mu?» diye sordu Çiçi'ye.

«Evet...»

Bana döndü:

«Biraz konuşsak seninle, arkadaş...» dedi.

«Konuşalım,» dedim.

Sıradan çıktık, incir çuvallarının arasına girdik. Bir cıgara uzattı. Yakıştık.

«Çiçi bana anlattı hepsini,» dedi. «Neler dönüyormuş biliyor musun sen?»

«Az çok...»

«Herifler, demek bizi ıslatacaklar?»

«Mümkünü yok...»

«Hey be!...» dedi. «Bana baksana sen, ben onların...»

«Sen bişey bilem yiyemezsin onlara...» dedim, kestim.

«Niye?»

«Heriflerin gözleri dönmüş bir kere. Akıllarına kodular mı, bakmaz, babalarını kıtır kıtır keserler...»

Kısıldı.

«Demek iş bu kadar ciddi?»

«Valla'a bilmem orasını.»

«Peki, n'apalım?»

«Ben yapılacak şeyi kurmuştum ya, Çiçi şom ağızlılık etti...»

«Aldırma!» dedi. «Karı milleti işte...»

Cıgaralarımız bitti. Oğlan düşünceliydi ama, korkmuyordu. Bayağı hoşuma gitti: sevdim.

«Heriflerin pusu kuracakları yeri biliyorum,» dedim. «Ben gider caydırmaya çalışırım onları...»

«Caymazlarsa?»

«İşi kavgaya dökerim, hır çıkar: karakolluk oluruz.»

«Tamam!» dedi.

YEDİ sularında *mağaza*'dan ayrıldım. Çingenler, Kâtip belki er çıkar, belki cayar diye, hava kararır kararmaz mezarlığa çökmüşler.

«İdris!...» diye seslendim. Karşılık veren olmadı.

«İdris!... Hey, İdris!...»

Kıyı bucaktan biri yankıladı.

«Kim o İdris'i çağıran?»

«Benim, ben Hulûsi...»

«Buyur Hulûsi abi...» dedi biri yine. Av köpeğinin sesini tanıdım.

«Nerdesiniz lan?»

«Burdayız abi...»

Mezar taşlarının aralarından birerli ikişerli çıktılar.

«Hepiniz burda mısınız?»

Av köpeği:

«Hep toplaştık Hulûsi abi,» dedi. «Hüseyin'in kaynı da duramadı, geldi. O kodoşu...»

«Ben boşuna beklemeyesiniz diye geldim. Kâtip, Çiçi'ylen saat altıda kırdı gitti.»

«Deme Hulûsi abi?»

«Valla'a! Herif, ya manzarayı çaktı, ya da bir dümenine uydurdu. Halim Bey'e var göstertti kendilerini: kırdılar...»

İdris:

«Ama burdan geçmediler Hulûsi abi...» dedi.

«Ne geçecekler burdan? Herif mesaide var göstertti kendini. Otobüsle şehre inip saat on bire kadar sinemanın birinde kızlan fink atacak garanti. Enayi mi kızı savsın?»

Arkalardan yırtık kulaklının sesi:

«Doğru söylersin Hulûsi...» dedi.

Hüseyin'in kaynı çat pat etti. «Ben bir yoklayım mağazayı da ona göre,» dese bir: yumruğu çalacağım suratına. Ondan sonra da kim öle kim kala.

Benden uzaklaştılar. Bir köşede kafa kafaya verdiler. Sözüm ona çekişiyorlar. Av köpeği, sesli sesli:

«İyi ama,» dedi. «Hulûsi abi!...»

Arkasını duyamadım.

Yırtık kulaklı öne çıktı.

«Doğru söylersin Hulûsi,» dedi. «Gecenin ayazını yiyecektik boş boşuna. Sağ olasın...»

«N'olacak canım, boş verin...» dedim.

Kuyruklarını topladılar, çektiler. Mezarlıktan çıkıp da demiryoluna vurana kadar, arkalarından baktım. Demiryolunu geçtiler. İstasyon binasının orda kayboldular. Ben de döndüm.

Kemal'le yolda karşılaştık.

«Hayrola?» dedim.

«Hayırlar!» dedi. «Meraklandım da sana geliyordum... Belki dedim...»

«Yok canım sen de... Savdım herifleri. Bir yalan attım: yuttular.»

«Vay canına be... Kimlerdi onlar Allah aşkına?»

«N'apacaksın öğrenip? Kimlerse kimler...»

«Öyle,» dedi. «Canı cehenneme pezevenklerin. Kimlerse kimler...»

Mağazaya döndük. Dediğimden çıkmadı. Çiçi'yi aldı. Otobüse bindiler, gittiler.

SONRA biz bu Kemal'le bir arkadaş olalım, bir arkadaş olalım: içtiğimiz ayrı gitmez oldu gün güne. Sevdim de sevdim. Göründüğü gibi değildi. «Hulûsi öl şurda...» desin...

İncir işlenme mevsimi boyunca bu böyle sürdü. Çiçi'yi alırdık. Mezarlığın ordan geçerken bir öpüşmeye başlarlardı: anam ağlardı gözcülük etmekten. İncir mevsimi kapandı. Mağaza da kapandı, tabii. Çiçi'ler, Hanife'ler, Raziye kızlar, her biri bir yana dağıldılar.

Hanife kaltağını, duydum: o, kutudaki marangoza vermişler. Oynaya oynaya gitmiş hem de. Zilli! Ağlayıp sızlardı da acırdım. «O muhacir parçasına verecekler beni,» derdi. «Ayı gibi. Varmam ben ona. Valla'a da varmam. Bileklerimi keserim, intihar ederim, yine de varmam. Beş kuruşun başına. Alırım bir kör cilet, basarım bileklerime. Öldürürüm kendimi; varmam ama...»

Bizdeki de kafa sözüm ona. İnanır dururdum saf saf. Bazen aklıma eser, «Alayım anasını şu Hanife'yi. İyi karı olur. Beraber mağazaya gider geliriz. Tepecik'te, ya da Sinekli'de bir ev tutarız: akşam oldu mu, maltıza yemeği vurur, döşeği serer...»

Akıl değil'a, söz gelişi. Mesela diyorum. Yoksa elde yok avuçta yok. Zenaat desen arama. Bütün bilip bileceğimiz kâğıt düzmek, aşığı çuk oturtmak, zarı hep yek'e atmak. Kim kızını verirmiş? Milletin aklından zoru yoktu elbet.

Bileklerini kesermiş de, yine varmazmış muhacir parçasına. Kesti kesti bileklerini. Çok kesti. Raziye kızlan haber göndermiş utanmadan. «Falan pazara düğünüm var. Gelsin. Ama eli boş gelmesin!» diyesiymiş.

Kaltağa, bakındı. Düğününe gideceğiz de, hediye de götüreceğiz...

Neme lazım bizim Kâtip eskisi, beni çok teselli etti o günlerde. Bir gün az kalsın kafayı çekip Hanife'nin evini basacaktım. Aklıma takmıştım. Orospu, kalkmış bir de alay ediyordu. «Düğünüme gelsin, ama eli boş gelmesin...»

Yedirdiğim haftalıklar az gelmişti de... Havra Sokağı'nda çektim şarabı, çektim şarabı. Kafayı bulunca yola çıktım. Ali Usta'ya zevzeklenmişim galiba. O da nerden buldurmuş, nasıl buldurmuş; Kemal'e bir haber

uçurur, daha Tepecik otobüsüne binmeden, yakama yapıştı, aldı.

O gece onun odasında kaldım. O da işsiz, ben de. Her gün sabahtan iş aramaya çıkardık. Mevsim kötülemişti. Kıştı. Mağazalar hep kapalıydı. İki ipli hamallığı beceremiyorduk. Elimizden gelmiyordu. Kıyıdaki köşedeki paralar suyunu çekince elimiz böğrümüzde kalakaldık. Benim oda kirası ikinci ayı işliyordu. Para olsa, ya da iş olsa... Kemal peşin vermişmiş.

«Sen yatağı yorganı topla, benim odaya gel!» dedi. «İki oda kirası denkleştireceğimize, birine bakarız hiç olmazsa...»

Akıllı oğlandı. Sırtlandık, bizim pırtıları. Postu serdik oğlanın odasına. Ev sahibi çirkef bir herif. Pezevenklikten *tövbe istiğfar* etmiş. Sabah sabah kapıya damladı. Biri yememiş içmemiş, yetiştirmiş. Ağzını bura bura:

«Ben bir kişiye kiraladım bu odayı. İki kişiye değil...» dedi.

«N'olacakmış yani?»

Çıkışı yapıyordum. Kemal komadı.

«Yabancı değil,» dedi. «Aydın'dan yeni geldi. Şehrin yabancısı. Bir oda bulalım ona...»

«Ben onu bunu tanımam,» dedi ev sahibi.

«Ne tanırsın be?...» dedim.

«İki kişi oturmaz bu odada...»

«Ya otururşa?»

«Beş lira zam yaparım...»

«Gözünün üstüne şimdi...»

«Düşünelim de...» dedi Kemal.

«Düşünün, düşünün,» dedi. «Yoksa polis çağırttırır, atarım kolunuzdan tuttuğum gibi...»

Kemal kapıyı örtmeseydi... Ne beş lira zammı, ve-

rebilirdik, ne de öteki ayın kirasını.

Bir akşam döndüğümüzde eşyalarımızı kapının önünde bulduk. Kemal'in odasına bir başkası oturmuş. Bizim yaşıtımız biri. Çıktı girdi: çıktı girdi. Biz de durduk bakıyoruz ona.

«Sizde bir kibrit var mı?» dedi.

Kemal verdi, öbürü gitti gaz lambasını yaktı. Geldi kibriti Kemal'e uzatıp: «Sağolun!» dedi.

«Sen de sağ ol...»

Oğlancağız, neden sonra işin farkına vardı. Yeniden içeri girmişken, geldi.

«Bu eşyalar sizin mi?» dedi.

«Bizim,» dedik.

«Bir yere gidiyormuşsunuz, ha? Ev sahibi öyle dedi. Ne dedi bakayım: Muğla mı, Milas mı canım işte M'li bir yer.»

Kemal:

«Gidecektik'a, treni kaçırdık,» dedi.

«E-e, n'olacak şimdi?»

«Hiç, n'olsun, sokakta kaldık!»

«Tüh be!» dedi, başını kaşımaya başladı. «Sokakta kalınır mı be? Bu eşyaları n'aparsınız hem?»

«Bilmem. Bir şey yapacağız elbet.»

«Boş verin,» dedi. «Bu akşam bende misafir kalın. Yarın olsun da...»

«Yarın olsun kolay,» dedik.

YARIN oldu ama ev sahibi olacak pezevenk eskisi, yine kapıya dayandı. Üçümüzü aynı odada görünce aklını kaçırayazdı. Bağırdı çağırdı. İbrahim —yeni gelenin adı İbrahim'miş— bir kelime anlamadan herifin dediklerini dinliyordu. Ev sahibi:

«Ya adam başına beşer lira fazla verirsiniz, ya polisi çağırırım,» diye dayattı. Kemal:

«Üç gün müsaade et,» dedi. «Ev arayalım, bulalım. Üç gün içinde boşaltırız evini.»

Dışarı çıktığımızda, Kemal:

«Kulak asma pezevenge,» dedi.

«Polis çağırırım, diyor.»

«Çağırır mı? Sıkar biraz. Evi kerhaneye çevirmiş. Gelen giden belirsiz. Günde seksen karı, yüz herif giriyor. Polis çağırırsa kendi yanar.»

«N'apalım?»

«Yeni bir oda arayalım ya, kendimizi de sıkıntıya sokmayalım.»

Kendimizi sıkıntıya sokmadan üç gün arandık sözüm ona. Üç gün o sinema senin, bu sinema benim dolaştık durduk. Sonunda da bu Şişman'ın kahveye düştük.

İçeri girer girmez masaya tünedi.

«Boş oda arıyor musunuz?» dedi.

«Arıyoruz,» dedik.

«Gelin!» dedi.

Kör bir heriften anahtar aldı. Önümüze düştü. Rızabey'e girdik.

ŞİŞMAN işmar edip duruyormuş, görmemişim. Kahve fincanını alırken çaktırmadan:

«Geldiler...» dedi.

«*Tüylü* var mı içlerinde?»

«Herhalde var ki, gelir gelmez daha, başladılar.»

Tabağı alırken önüme dört tane onluk sürdü.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALDI TAHSİN

ŞAKİR Usta'nın evi cehennemin bir ucunda. Kemal çocuğu sevmesem, sabah sabah böyle yollara pek düşeceğim yoktu. Oğlan iş diye kıvranıyor da kıvranıyor. Hulûsi itinin umurunda mı? O Şişman'la uydurmuş işini.

Çamurlara bata çıka Şakir Usta'ların evine vardık. Bir keresinde —yazındı galiba— gelmiştim bilmem ne için; ha, Şakir Usta hastalanmıştı. Üç gün görünmedi fabrikada. Sonuncu günü doktoru alıp gitmeseydim, işine son vereceklerdi.

Kapıyı vurduk. Şakir Usta'nın kızı —büyüğü— Semahat açtı.

«Uyuyor mu Usta?»

«Uyumuyor. Bekliyor sizi.»

Ayakkabılarımız bir karış çamurdu. Çıkardık, öyle girdik odaya. Şakir Usta, kapıdan karşıladı. Sedire oturduk. Merhabalaştık.

«Geldiniz ha kardaş?» dedi.

«Geldik!» dedi, Kemal.

Havadan sudan konuştuk. Şakir Usta, Kemal'e fabrikayı hikâye etmeye başladı. Pencereden dışarsını seyrediyordum. Gök pusluydu. Az sonra yine Semahat kahvelerimizi getirdi. İçtik. Kalkıştık. Şakir Usta giyinikti zaten. Yola koyulduk.

Şakir Usta'ların evi Rızabey'den bir hayli uzaktı, fabrikaya yakındı. Biz içeri girmedik. Şakir Usta, kapıcı Memedali'ye Memduh Bey'in gelip gelmediğini sordu. Yanımıza geldi.

«Gelmiş,» dedi. «Biz, Kemal kardaşımla bir varalım yanına da konuşalım.»

«İyi. Ben burda beklerim sizi,» dedim.

İkisi birlikte gittiler. Deniz boyuna yürüdüm. Zifir gibi bir renk almıştı mübarek. Yüzüne bakılır yeri kalmamıştı. Kenara oturdum. Cıgaramı yaktım. Kızın kocaman kocaman gözleri vardı. Ya, bir gözleri vardı, kocaman kocamandı.

«Hey!» dedi biri ardımdan. «Tahsin, Hey!...»

Bizimkilerdi.

«N'oldu?» dedim.

«Tamam, Tahsin kardaş,» dedi Şakir Usta. «Oldu bitti bile.»

Önce Memduh Bey'in yanına Şakir Usta yalnız girmiş. Yana yakıla anlatmış vaziyeti. Benim amca oğlu olur demiş, aman ne olursa sizden: bir büyüklük gösteriverin, demiş. Ağzından girmiş, burnundan çıkmış Memduh Bey'in. Memduh Bey, Kemal'i içeri çağırtmış. O da numarasını yapmış; olmuş bitmiş.

Memduh Bey, «Yarın sabahki postaya katılırsın,» demiş.

Şakir Usta'ların mahalleye gelince ayrıldık ondan. Gelin bir kahve daha için dediyse de, yanaşmadık. Çek-

tik. O da yoluna gitti. Bindik otobüse, Rızabey'e geldik. Kemal'i Şişman'ın kahveye bıraktım, eve döndüm.

PAZARTESİYE bizim vardiya sabahçı oldu. Kemal akşamcılığa değişmedi, kaldı.

«Sizin postadan oldum,» dedi.

Sevindim. Birlikte gider birlikte gelirdik bundan böyle. Akıllı uslu bir oğlandı. Kafasını çalıştırdığından eli de işe kolayca yatmıştı. Şakir Usta kendi postasına almış, kolluyordu. Yemeği falan da beraber yiyorlardı. Sıkı fıkıydılar.

Bana pek uğradığı yoktu. Arada bir tezgâha düşer:

«N'aber Tahsin?» derdi.

«İyilik!»

«Çalışıyorsun, ha?»

«Çalışıyoruz.»

Şakir Usta'yla aralarında ne vardı ki? Anlayamadım. Şakir Usta'nın büyük kızına yeşillenmiş olabilirdi. Semahat on yedi, on sekiz yaşında koca kız. Gelinlik çağı gelmiş. Şakir Usta da onu everip başından bir boğaz eksiltmeye bakıyor olmalıydı.

Yemek zamanı oldu mu; Semahat, kadınlar tezgâhından geliyor, çıkınlarını açıyorlar, üçü bir olup yiyorlardı.

Birinde geçerken Şakir Usta buyur etti.

«Gel Tahsin kardaş...» dedi.

«Afiyet olsun usta... Ben yedim...»

Kemal hem yiyor, hem de dikmiş gözlerini Semahat'a bakıyordu. Kızın başı yere eğikti.

Geçtim. İkisi de gençtiler onların. Kanları kaynıyordu. Kemal askerliğini bitireli çok çok bir, bir buçuk yıl olmuştu. Kadınsızlık kötüydü. Hak verdim.

KERİM USTA'YLA burun buruna geldik. Gülümsedi. Gözlerinin içi gülüyordu.

«İyice kararımızı verdik,» dedi. «Yapacağız bunu...»

Baktı.

«Hâlâ bize gelmeyecek misin, Tahsin?»

«Benim öyle işlere aklım kesmiyor Kerim Usta...» dedim.

«Ama kazanırsak bir...»

«Orasını bilemem...»

«Kazanacağız...» dedi.

Saatlere zam isteyecekler Memduh Bey'den. Verdi, verdi: vermedi, işi toptan bırakacaklarmış. Kaç gün olursa olsun.

«Yapın da görelim...» dedim.

«Seni severim Tahsin,» dedi. «Bizimle bir birlik olsan...»

«Aldırma o kadarına...»

Uğraşıyorlardı. Elebaşları bu Kerim Usta, Kürt Salih, Eşrefpaşa'dan Ekrem, daha birkaç kişi. Gizli gizli el altından milleti kışkırtıyorlardı.

Memduh Bey zammı verdi, verdi: vermedi mi... Bok yiyeceklerdi vermedi mi... aç kalacaklardı, sürüneceklerdi.

«Çarşambaya, tamam!» dedi.

«Hayırlısı...» dedim.

«Hayır, şer... Çarşambaya tamam...»

Macera aranıyorlardı. O kadar fakir fukaranın yiyeceğini, içeceğini düşünüyorlar mıydı? Düşünmüyorlardı. İşi bırakırlarmış... Memduh Bey de merak ediyordu aman bırakmasınlar diye. Umurundaydı.

SALI günü Kemal'i göremedim. Bir ara Şakir Usta'nın yanındaydı: sonra n'oldu, bilmiyorum.

Semahat'ların tarafa geçtim. Kemal'i sordum.

«Babamla beraber gittiler...» dedi.

«Nereye gittiler?»

«Kerim Usta geldi, götürdü...»

Al başına derdi... Kerim Usta, Kemal'e de, Şakir Usta'ya da işlemişti...

Eşrefpaşalıyı aradım: yok! Kürt Salih'e baktım: yok! Tezgâhları çıraklara emanet etmişler, gitmişler. Daha birkaç usta da meydanlarda yoktu. Dokudakiler, boyadakiler... ipliktekiler...

Hani çarşambaya idi? *Müdüriyet* binasına yöneldim. Baktım: oradaydılar hepsi de. Toplaşmışlar, çekişiyorlardı.

Şakir Usta ortalarda sıkışmış Kemal'le. Çağırdım.

«N'oluyor Şakir Usta?»

Yüzü terden ıpıslak:

«Görüyorsun Tahsin kardaş...» dedi.

«Neyi görüyorum?»

«Arkadaşlar hep toplaştık, Memduh Bey'den saatlere zam isteyeceğiz.»

«Delirmişsiniz... Kim diyor bunu?»

«Ben diyorum...» dedi Kerim Usta. Çıktı aradan, geldi.

«N'olacakmış yani?» dedi.

Bakıştık.

«Sen bu işe karışma Tahsin...» dedi. «Biz biliyoruz n'apacağımızı...»

Kemal'le göz göze geldik. Şakir Usta'nın omuzbaşında dimdik duruyordu.

Etrafımı öbür ustalar çeviriverdiler. Kürt'le Eşrefpaşalı kendilerini tutmasalar, daha oracıkta halledivereceklerdi beni.

«İyi düşünün Kerim Usta,» dedim. «Bunun ucu fenaya gider.»

«Bas git lan!» dedi Kürt.

Eşrefpaşalı ayaklarımın ucuna tükürdü, döndü.

Kıyıya durdum. Şakir Usta, Kerim Usta, Eşrefpaşalı, boyamadan Laz, bir de tanımadığım bir usta; Müdüriyet'e girdiler. Ötekiler kaldı.

Kemal'e:

«Sen bulaşma bu işe...» dedim.

«Bulaştık...» dedi.

«Çık, seni bağlayan mı var?»

«Çıkamam...» dedi.

Ustalar Müdüriyet'te zam isterler, öbürleri de dışarda bekleşirlerken, fabrikanın kapısında üç araba arka arkaya durdu. Kemal'i kolundan çekip sürüdüm.

«Nereye be?» dedi.

«Yürü!... Başın derde girecek.»

Ayak diredi. Sustalıyı çıkardım.

«Anam avradım olsun vururum seni şuracıkta. Yürü!...»

Bakışımdan korktu, yürüdü. Arka kapıdan hızla çıktık. Koşa koşa otobüse geldik.

ŞİŞMAN'IN kahveye top gibi girdik. Ocakçı Halit bile başını kaldırıp baktı. Şişman'a Hulûsi'yi sorduk: içerki odadaymış.

«Çağır, gelsin!» dedi Kemal.

Şişman hık mık edecek oldu, Kemal'in yemyeşil su-

ratını görünce caydı.

Hulûsi tere batmıştı, sırılsıklam.

«Ne var ya'u?» dedi.

«Evde anlatırız...» dedim.

Şişman gibi o da üstelemedi. Evde anlattık olanı biteni.

«Filim...» dedi.

«Hem de ne filim...»

«Şimdi sizin de peşinize düşerlerse?»

Kemal:

«Tahsin'i sanmam'a, bana garanti...» dedi.

«Yok canım, daha neler...» dedim.

Hulûsi:

«Birkaç gün gözükmezsiniz ortalıkta,» dedi. «Eve kapanırsınız. Ben ne lazımsa taşırım size...»

«Aramazlar mı?»

«Ararlarsa da, tembihleriz, gelmediler, ya da çıktılar burdan taşındılar, deriz. Adres falan da bırakmadılar deriz...»

Gitti, kucak dolusu yiyecek, içecek aldı geldi. Biz tıkınırken memnun memnun seyrediyordu.

«Zıkkımlanın bakalım,» dedi. «Oh, artık ekmek elden, su gölden. Yayın bacaklarınızı, oturun. Bu dünyada Hulûsi gibi babanız varken sırtınız yere mi gelirmiş?...»

«Yaşşa herif...» dedi Kemal.

Bir bardak şarap da Hulûsi asıldı.

«Bana müsaade beyler, ağalar,» dedi. «Vazifeye dönüyorum. Herifçioğulları, üttü üttü de kırdı namussuz derler arkamdan...»

Kapıdan:

«Siz hiç meraklanmayın ben işi çeviririm...» dedi.

Dışardan Kürt Davut'la konuşuşu geldi bir süre. Sonra seslerin arkası kesildi. Akşam karanlığında Kemal'le yalnız kaldık.

İKİ GÜN geçti aradan. Deli, sıkıcı bir, iki gün. Yata yata sırtımız ağrıdı. Hulûsi öğleye kadar bizimle kalıyor, öğleden sonra Şişman'ın kahveye çıkıp kumara oturuyordu. Arayan soran olmamıştı hiç.

Kimsenin peşimize düşmemiş olması, Hulûsi'ye bayağı dokunmuştu.

«Ben de sahiden bir şey var sanmıştım,» diyordu. «İş yokmuş sizde. Tavşan dağa küsmüş de dağın haberi olmamış hesabı...»

Üçüncü günü kahveye bir oğlan çocuğu gelmiş. Kemal'i sormuş. Şişman, Hulûsi'ye bir çapanoğlu çıkmasın diye haber vermiş. Hulûsi, çocuğa karşı çıkmış:

«Kimi arıyorsun oğlum?» demiş.

«Kemal abimi arıyorum,» demiş oğlan.

«N'apacaksın Kemal abini bakayım?»

Çocuk kem küm etmiş, Hulûsi üstüne düşmüş. Sonunda oğlan baklayı ağzından çıkarmış. «Semahat ablam arıyor, lazım,» demiş.

Hulûsi, Semahat'la oğlanı katmış yanına, üçü birlik geldiler; şaşırdık. Semahat önce girmek istemedi.

«Korkma bacım,» dedi Hulûsi. «Bir kötülük yok içimizde. Gir!»

Bir sandalye sürdüler kızın altına. Yarım oturdu.

«Ne var ne yok fabrikada?» diye sordu Kemal.

«Babamları *nezaret*'e attılar iki gün. Sonra koyverdiler. Ama Memduh Bey, on beş günlük tazminatını verip işten çıkardı babamı...»

«Ötekilere n'oldu? Kürt'e, Ahmet'e, Laz Hamdi'ye?»

«Onları da tutmamışlar, babam dedi: koyvermişler...»

«Memduh Bey attı mı onların da hepsini?»

«Attı...»

Kemal kalktı, dolandı odayı. Semahat:

«Babam haber gönderdi bizlen,» dedi. «Tahsin durmasın buralarda, gitsin diyor... Öbürleri, bu işe bizi Tahsin kışkırttı, bizim suçumuz yok diyesilermiş...»

Sarardığımı bayağı duydum. İçimden bir şeyler geçip geçip gitti. İki gözümün tam ortalık yerine bir ağrıdır oturdu. Hulûsi küfrü bastı açık açık.

«Ya'u,» dedim. «Ben...»

Vazgeçtim. Ne olacaktı ben öyle yapmamış, böyle yapmışsam? Allah kahretsin! Dünya hepten namussuz kesilmiş. Bu işi ben yapasıymışım, ha? Güleceğim geldi.

Semahat kalktı, Kemal'le kapıya çıktılar. Küçük çocuk Semahat'ın elini sıkı sıkıya tutmuştu. Onlar gidince Hulûsi yanıbaşıma çöktü. Cıgara paketini uzattı.

«Olur böyle şeyler...» dedi. «Boş koy sen...»

«Olmasaydı, iyi olurdu,» dedim. «Olmuş bir kere...»

«Evet, olmuş bir kere,» dedi. «Dünya kötülemiş be. İnsanın bir gözünden öteki gözüne güveni yok...»

«Doğru!» dedim. Ne diyebilirdim başka zaten.

«N'apmayı düşünüyorsun?»

«En iyisi Şakir Usta'nın dediğini tutmalı. Çekip gitmeli...»

«Nereye gidermişsin ki?...»

«Bilmem. Nereye olursa. Mesela: İstanbul'a. Kalabalıkta göze möze batmam...»

«İş?»

«Uydururuz bir şeyler...»

«Dinine yandığımın dünyası...» dedi Hulûsi, yine

küfretti.

Somyanın altındaki tahta bavulu çektim. Dışarda elime ne geçtiyse içine tıkmaya başladım. Hulûsi de yardım etti bana.

«Neylen gideceksin?»

«Bu akşamki trenle...»

«Trenlen olmaz. Gece otobüsleri var, onlan git...»

«Otobüsle giderim.»

Bavulu kapattık. Yatağı sarıp sarmaladık.

«Ay başına daha on gün var. Davut, odayı kimseye vermesin. Belli olmaz, vaziyet düzelir belki: gelirim. Siz de göz kulak olursunuz eşyalara...»

«Oluruz tabii...»

Kemal hâlâ dönecekti. Bavulu sırtlandım. Hulûsi:

«Ben bir taksi çağırayım!» dedi.

O taksiyle döndüğünde Kemal de gelmişti. Bavulumu bana taşıttırmadılar. Taksiye binmeden bir köşeye çektiler beni. Hulûsi:

«Paran var mı?» diye sordu.

«Var...» dedim.

«Yalan atma!»

«Var...»

Kızdı.

«Lan,» dedi. «Bana mı okuyorsun? Yoktur işte. Al bunları...»

Bir avuç para uzattı. Almayacaktım, zorladı.

«İstanbul ora oğlum,» dedi. «Boru değil. Adama adım başı para lazımdır. N'apsan, para orda...»

Bindim. Ellerimi kuvvetli kuvvetli sıktılar. Taksi kalktığında gözlerim karardı: önümü göremedim.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALDI BAHRİYELİ

O GÜN gelip benden borç para istemelerinden bu yana bizim çocuklar bir daha görünmediler. Gerçi diyen demiş, iyilik yap denize at: hani, nasıl derler...

Öteki Kemal çocuk neyse ne ama, Hulûsi itine ne buyurulur? Kâğıt düzmesini, istediği zarı atmasını ona kim öğretti? Hep bu Cemal! *Sittin sene* uğraştımdı.

«Ne, ne atayım Cemal'a?»

«Sebayü-dü at...»

Zarları şakırdatırdı. Şakır da şakır. Karıların hamamda takunya ile dolaşması gibi. Usta bilekte zar böyle falsolu falsolu şakırdamaz. Atıcı şakırdattı mı avucunda zarları, döktürmeli, konuşturmalı...

Hemen anlardım ki, boşa atacak zarlarını. Atardı: hep yek. Kızardı.

«Tüh allah!...» derdi.

Karşıma alır nasihat ederdim: Bilek gevşek tutulacak, baş parmakla şahadet parmağı gözü kapalı nikel parayı tanırsa; zarın rakamlarını sağlı sollu öyle tanı-

yacak...

«Al zarları eline...»

Alırdı.

«Bakma zarlara... Çevir elinde, çevir... Kaç?»

«Penç...»

«Değil. Bilemedin. Kaç?»

«Se...»

«İyi. Çevir...»

«Şeş...»

«Oha!... Kör müsün?»

Böyle böyle öğrendiydi: böyle böyle yetiştiydi. Epeyi bir zaman çırak olarak süründü yanımda. Sonraları yetiştiğine aklım kesti. Bir kâğıt kurardı namussuz: içinden ben bile çıkamazdım. İstediğim yerden; nerden istersem keseyim, deyyus, en aşağısından ilk elde üçlü düşürürdü kendine.

Koyverdimdi. Tepecik kahvelerinde işe girişti. Yıkık Minare'deki esrar içilen kahvelere geçti. Bir gün duyduk: polis basmış kahveyi. Muayeneye sevk etmişler kim varsa. Muayenede bizimki *temiz* çıkmış. Tabelayla oynadıklarından polis bir yerlerinden tutturamamış. Namazgâh Karakolu'nun serkomseri de yamandır hani. Çekmiş:

«Bak buraya,» demiş. «Senin bal gibi kumar oynadığını bütün kâinat biliyor, sade ben değil. Bugün kurtuldun. Ama Allahın günü çok. Benim mıntıkamda bir daha basarsam seni, tabela mabela dinlemem, kemiklerini kırarım alimallah... Ona göre işte...»

Hulûsi, pabucu pahalı görünce bir zaman elini eteğini işten çekti, İncir'e amele yazıldı. Hiç yakıştıramamıştım ameleliği ona. Hasan'ın kahvesinde bir karşılaşmamızda yüzüne karşı söyledim.

«Boşver Cemal'a!» dedi. «İyi kötü amelelikten de bir ekmek parasını doğrultuyoruz...»

«İyi ama, *baki* mi incir işi?»

«Kumar baki mi?»

Kumar da değildi. Kocakafa Niyazi dünyanın fırıldağını çevirmiş, tonla para vurmuş, tam işten çekilip başını dinlendireceği sırada bir gece kim vurduya gitmişti. Pisi pisine vurmuşlardı. Yoksa, Kafa, mert adamdı. Yüzüne gelseler, on kişiyle başa çıkar, leşlerini çiğner geçerdi. Benim öyle bir korkum yok. Fatma karı sağolsun. Evine bir çöküyoruz. Üç gün beş gün kalkmamacasına hem. Allah'ın bir dağı, bir gecekondusu. Polis nerden ne bilecek. İsmail'le Topal Recep ökseye düşecek *hacı*'ları bulup buluşturuyor, getiriyorlar. İş küçükten başlıyor, alabildiğine büyüyor.

TAVANA asılı lüks lambası tıslayıp duruyordu. Gazı bitiyordu anlaşılan. Fatma'yla dışarı çıktık. Yedeği getirdi. İspirtosunu döktüm. Çaldım kibriti. Sonra pompaladım. Harladı. Fatma:

«Yeni gelenle aranız nasıl Cemal?» diye sordu.

«Az fena değil... Daha açılamadı...»

«Dün gelmedi mi bu?»

«Dün getirdiler...»

«Ee nesiymiş böyle bu?»

«Acelemiz mi var? Yavaş yavaş.»

Bir şey söylemedi. Lüksü hırsla pompaladım. Tıs etti. Şavkı ışıdı. İçeri girip lüksü değiştirdim, eskisini söndürdüm. Recep oyuna girmem için göz etti. O yerinden kalkarken, ben oturdum sandalyesine.

Kâğıt sırası İsmail'deydi. Elinde bir taradı, sonra tarakladı.

«Kes...» dedi.

Parmaklarımla kâğıt destesini okşadım. Vurdum. Aldı. Dağıtmaya durdu. Tam karşımda Konyalı celep vardı. İzmir'e dört yüz, beş yüz başlık bir sürü getirmiş. Koynu para dolu domuzun. Öyleyken de gayet rahatsız bir oyun oynuyor. Açık vermiyor, kaçıyor. Elindekiler beton gibi olacak da artıracak.

İsmail'in yanındaki bizden bir çocuk. Parasını verdik, oturttuk. Acemi davranıyor sözüm yabana. Celepten yana çıkıyor. Karşı karşıya kalıp habire kaybediyor, celebi kazandırıyor. Celep ufuktan girdiğinden kazancı çok değil. Kaçmasa...

Papaz, yine papaz, onlu, vale, dam... İsmail'in elleri kötülemiş, diye düşündüm. Böyle kâğıdın ben...

Celep oyunu açtı. Mesele yok. Elinde ikili bir kâğıt vardı. Girdik. Sırayla kâğıt isteniyor. İsmail'e baktım. İki gözünü birden kırptı. Anlaşıldı. Celebin üçlüsü olmuş. Öbür ikisini at, sen de iki iste, diyor. Papazları tuttum, onlu'yu da bıraktım. Öbürlerini attım.

«İki kâğıt da bana...»

Celep başını kaldırdı. Belli belirsiz titriyor. Onun elinde üçlü oldu. Ben de iki kâğıt isteyince üçlü de bende var sanıyor. İsmail ağzının sağ yanını çarpıttı. İyi iyi... Celebe as vermiş üç tane. Benimkileri salladı. Birincisi düştü: açtım: papaz. İkincisi düştü: papaz. İsmail'e aferin! Kıyak dümenlemiş. Suratımı ekşittim, küfrü bastım. Celep, üçlüyle kaldım sandı. Ne olursa olsun üç as' dan büyüğü mü olacak?

İsmail oyundan çıkmıştı. Bizim çocuk serviydi. Yani ya elinde olsa olsa *kent* vardı o kadar...

Celep cesurdu, ama yine küçükten artırdı alçak. Çocuk kaçamak yaptı. Ben onun dediğinin az fazlasına çık-

tım. Durdu. Bir türlü güveni yok... Dünden beri hep böyle ufaraktan gidiyor. Öldürüyor bizi. Sabrım taşacak sonunda:

«Ulan pezevenk, ya oyna şunu doğru dürüst, ya da kalk, defol git masadan!...» diyeceğim.

Hâlâ düşünüyor. Korka korka biraz daha çıktı. Biz de çıktık. Ama şöyle uykulu uykulu gibi. Korkuyoruz, elimiz zayıf sansın da girsin it. Ansızın, ilkinin üç mislini artırdı. Çekil diye işaret ettim çocuğa. Kâğıtları elinden attı:

«Ben yokum...» dedi.

Karşı karşıya kaldık. Blöf yapıyorum sansın istiyordum. Öyle de oldu. Sinirli sinirli kâğıtlarını sıktı. Aklı sıra beni kaçıracaktı. Artık dönemezdi. Sucuk gibi terlemişti. Gözlerinin içine giriyordu ter. Gözleri köpek gözleri gibi olmuştu. Hoşt desen, ya da yerden bir taş kapmaya eğilsen kaçıverecek soyundan köpeğinki gibi. Pantolon cebinden mendilini çıkardı. Mavi boyalı kenarları sarı çizgili. Sümkürdü.

«Rest...» dedim.

«Kabul...» dedi.

Bitmişti. Ha şimdi kaçar, ha şimdi diye beklemiş durmuştu o kadar. Bu, sondu. Titriyordu şimdi de. Az buz para değildi ortadaki. Bir yüklüce yutulsa, oyun açılacaktı. Kazanma hırsı onu daha çok yutulmaya itecekti ki...

«Neyin var?» dedi.

Papazın birini attım. Ardından birini, ardından birini daha... Duraklayınca sevinir gibi oldu. Elini açtı: üç as'ı vardı. Bir dokuz, bir on...

Dördüncü papaz'ı da atınca *nevri* döndü, sallandı.

FATMA kulağıma eğildi.

«O geçen günkü çocuklar geldi, seni istiyorlar...» dedi.

Yerime Recep'i oturttum, oyundan çıktım. Toprak aralıkta Hulûsi'yle Kemal dediği o arkadaşı cıgara içip bekleşirlermiş.

«Mer'aba Cemal'a...» dedi Hulûsi.

«Hoşt köpoğlusu...» dedim.

Bozum oldu.

«N'oldu aga?» dedi. «Aramızdan kara kedi mi geçti?»

«Kara kedi geçti!...»

«N'oldu Alla'sen? Bir kusur mu ettik yoksa?»

«Daha n'olsun? Bir de soruyor utanmadan? Bir görünürsün, ondan sonra yer yarılır, içine girersin... Anca, ne zaman bitecek işin var: o zaman bir Bahriyeli var dersin, koşarsın...»

«Bağışla Cemal'a...»

Acıdım. Şunca yenmişlik, içmişlik vardı aramızda. Kimbilir ne oldu, neler geldi başlarına da arayıp soramadılar. İnsan hali, tabii. Fatma'nın odasına aldım ikisini de. Karyolaya oturduk.

«Yine ne derdiniz var?»

«Nasıl diyeyim?» dedi. «Ben, dedim ki... Cemal'a, dünyada beni kırmaz. Gerçi aramadık sormadık hiç ya, o, böyle şeylere boş verir zaten. Yeter ki, gönüller bir olsun, der. Yeter ki... Öyle değil mi ama? Maksat...»

«De, gevezelenme...»

«Kemal'i sakla Cemal'a,» dedi. «Kaç günlüğüne bilmem, sakla işte...»

«Birini mi vurdu yoksa?»

«Yok be!... İplik'te çalışıyordu; saatlara zam istemeye kalkışmışlar bazı namussuzlar. Enselenince de kendilerini temiz etmek için olmadık heriflerin üstüne yıkmışlar işi. Biz yapmadık, onlar yaptılar, demişler...»

«Bu da mı varmış içlerinde?»

«Pek belli değil... Sıkıya gelince Kemal'i de gammazlarlar. Garantisi var...»

«Sonra?»

«Sonrası bu... Birkaç gün iyiydi işler. Bazı adamlar, bizim Rızabey'e gelmişler, Tahsin diye bir arkadaş vardı; İstanbul'a gitti perşembe akşamı. Onu sormuşlar. Yanında gençten biri vardı, Kemal diye, o da burlarda otururmuş; o nerde diye Kemal'i sormuşlar. Kemal'in rahatı kalmadı Rızabey'de... Biz bereket tenbihlemiştik millete. Bilmiyoruz, yok, demişler...»

«Bayağı rahat huzur yüzü kalmadı...» dedi Kemal.

Hulûsi:

«Sen aklımıza geldin,» dedi. «Bahriyeli'ye gidelim dedim Kemal'e, o, bu işlerin kurdudur. Yol yolak bilir, dedim...»

«İyi etmişsiniz,» dedim.

Kanlı katilleri bile saklamıştık zamanında. Yine zamanında da az mı saklamışlardı bizi.

«Eve, kömürlük gibi bir ilave oda var küçük müçük, ama korku falan arama orda. Malûm, biz burda gece gündüz kumar oynatıyoruz. Gürültü patırtı eksik olmazsa da ses mes gelmez oraya. Fatma'ya söylerim. Bir döşek, bir kilim atar. Akşam akşam bir mangal kor odaya. Daha canı sıkıldı mı gelir odaya bizi seyreder. Poker bilir mi?»

«Ustası değil... Çaylak...»

«Boş ver öyleyse. Açmaz bizi. Eli yatkın olaydı...»

«O göz var mı? Baksana. Varsa yoksa karılar, herif karılarla bozmuş aklını...»

Gevrek gevrek güldü.

«Sen n'apıyorsun?» dedim.

«İşlerim kıyak!» dedi. «Bir kahvenin patronu ile ortak olduk, milleti soyuyoruz kumar masasında.»

«Yarıcı mı çalışıyorsun?»

«Yağma mı var? Yüzde altmışlan...»

«Allah bin bereket versin. Taş atıp kolun mu yoruluyor...»

«Hiç değil mi?»

Dereden tepeden konuştuk. Hulûsi, Hanife lafını açtın mı deli oluyor. Kız da amma eli maşalıymış! Sen, hem kalk başkasına var, hem de eski dostunu düğününe davet et; üstelik hediye getirmeyi de unutmasın diye de haber sal... İyi ki Hulûsi çekip vurmamış kahpeyi...

«Vuracaktım aga ya,» dedi. «İşte, bu Kemal sebep oldu. Yoksa şimdi gençliğimizi zındanlarda çürütüp gidecektik...»

«Boş ver elin kaltağını...» dedi Kemal.

Hulûsi lafı döndürmek için kalkmaya davrandı.

«Ne idiğü belirsiz herifler...» dedi. «Sütü bozuk hepsi. Laf ederler ardımdan diye çekiniyorum hep. Ben kaçayım, müsaadenizle...»

Kemal kaldı. Hulûsi'yi kapıya uğurladım.

«Cemal'a,» dedi. «Kemal'i yabancı tutma. Can çocuktur. Masarifini...»

«Git lan inek...» dedim. Kapıyı örtüverdim yüzüne.

KEMAL, Fatma bir de ben elbirliğiyle ilave odayı döşedik. Tepede bir penceresi vardı. Kör kör ışık veriyordu içeriye. Fatma kullanılmayan yollu kilimleri de

serince, oda güzelleşti, oturulur oldu.

«Uykusuz falan değilsin, değil mi?»

«Değilim...»

«Gel istersen, oyun seyret biraz. Gamın dağılır...»

Eve girdik. Celep yutulur, Allah yutulurdu. Çocuklar işin uzamasına içerlemişler, herifi boyuna içeri alıyorlardı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ALDI «GÜZEL İBRAM»

BU «*Güzel*» lafına da bir kızıyorum ki birader, olursa o kadar olur. Ağzımız burnumuz yerindeymiş, boyluymuş bosluymuşuz da... Batsın! Erkek, erkektir bildiğim. Güzeli çirkini olmaz. Karılar için denir o. Bekir Kaptan'ın fingirdek karısı için denir, bakkal Mustafendi'nin kızı Şükran için denir; yoksa erkek olup da ağzı burnu yerinde olmayan mı var Deveçıkmaz'da? Sürüsüyle sayayım. Balıkçı Ahmet bile, çekilir çocuktur. Domuz! Bu *güzel* lafını da bize bulaştıran o aslında. Tıraş ederken kaç defa söyledim:

«Oğlum Ahmet, dost var düşman var burda hepimiz esnafız. Böyle lakaplar takmak, neyin nesiymiş yani? Kalır gider bir şey değil. Ölürsün de vah vah duydun mu bizim Güzel İbram ölmüş derler arkandan...»

«Fena mı?» dedi.

«Canım, ben fena demiyorum. Senin içinde kötülük yoktur, çiğliğine söylemiyorsun elbet. Ama...»

Fadıl Bey sıra bekliyordu. Elindeki *Akbaba*'yı attı

bir yana.

«Birbirlerine lakap takmak çok günahtır,» dedi. «Kur'an'da yeri bile var. Ancak öbür insanlar seni çağırsın diye sana ben ad verdim, der. Başkalarına uydurma veya kötü lakaplar takmayın, onları bu lakaplarla çağırmayın: günahtır, der...»

Deveçıkmaz, memleket mi? Dağbaşı namussuz. Dinletemezsin, kimseye. Dinletemedimdi. Güzel İbram aşağı, Güzel İbram yukarı. Önceleri kızardım, sonra sonra alıştım. Ben mi alıştım, onlar mı alıştırdılar: bilmiyorum. İbrahim iken Güzel İbram'a çıktı adımız.

Geçen yıl; yazın mıydı, sonbahara doğru muydu, daha İnciraltı'na gidiyordu millet, Rızabey'deki boş odalardan birini tuttum, bu yakınlara geldim. Darağacı'nda otur, sabah kör karanlıkta kalk, Deveçıkmaz'a dükkân açmaya gel: akıl kârı mıydı hiç? Namussuz Şişman kandırdı, aklımı çeldi benim. «Yakındır dükkânına,» dedi. «Havadar oda,» dedi, «elini soksan deniz,» dedi: yuttum. Şimdi nerdeymiş yirmi liraya denizli oda? Canım sıkıldı mı, elini uzat pencereden sok denize gitsin... diyordu. Kur'an çarpsın, bir günden bir güne aklımdan, hayalimden geçmedi dediğini yapmak. Elâlemi deli sanıyor koca şişko. Kalkacak, pencereden elini uzatacak, denizi tutacak... Sözün gelişi işte.

Bisikletçi başını uzattı kapıdan.

«Boş musun İbram?»

«Boşum. Saç mı?»

«Sakal...»

«Gel öyleyse...»

Oturdu. Sabunu köpürttüm.

«Maçınız var mı bu hafta?»

«Var...»

«Kimlerle?»

«Alsancak Spor'la...»

«Yenebilecek misiniz?»

«Evelallah!... Bizim çocuklar demir gibi...»

«Lan Alsancaklılar sizi yer be...»

«Görürüz, bakalım kim kimi yiyor...»

Yüzünün bir yanını indim. Öbür yanı o zamana kurudu. Yeniden sabunladım.

«Seninkinden ne haber?» dedi.

Tınmadım. Aynadan baktı şöyle.

«İş hâlâ mektuplaşmada mı?»

«Mektuplaşmada. N'olacak?»

«Ulan İbram, ulan İbram!» dedi. «Sen adam olursan bu dünyada, eh artık. Mektubun devri geçti... Sinemaları görmüyor musun n'apıyor herifçiler?»

«N'apıyorlar?»

«Kalıbına senin emi, öküz! Sinemaya gidince perde yerine tavana mı bakıyorsun? Oğlan iki konuşuyor kızlan, fan fin fon ediyor şöyle, sonra tuttuğu gibi şappadak öpüyor kızı...»

Usturayı gırtlağına dayadım, sustu. Yörük. Aşktan meşkten ne anlayacak! Gâvur kızları sanıyor bizdeki kızları. İki fan fin fon edecekmişim, şappadak öpüverecekmişim sonra.

Aspasya da iki fan fin fona tav olmuştu sanki. Anam dinim kovalandıydı peşinde koşmaktan. Gâvur soylu, bayılırdı peşinde koşulsun. Eve girer, çıkar, otobüse biner, Konak'a iner: sanırsın çarşıya alışverişe geldi. O otobüsten iner, gerisin geri bir başkasına binerdi. Haydi, ben de peşinden! Dilim bir karış, solurdum.

Kulakları çınlasın, Zeynel Usta, kaç kereler söylemişti: «Oğlum İbram, bu gâvur bozması, senin dengin

değil. Gençliğine kıyar sonra. Kaç delikanlının başını yedi bu kahpe. Bu semt hep bilir. Bak, elinde gül gibi zanaatın var. Allah şahidimdir, kat be kat memnunum senden. Ama boşla şu gâvur karısını. Sana yâr olmaz o. Ayıdan post olur mu İbram?»

İhtiyar, cadaloz bir anası vardı Aspasya'nın. Eline bir file alır, sıçan suratlı finosunu bacakları arasına sıkıştırır, sabah sabah çarşıya zerzevat, öteberi almaya çıkardı. Bir gün yolunu kestim.

«Madam,» dedim. «Kızını deli gibi seviyorum...»

Öyle yüzüme bakakaldı karıcağız. Fino hır mır etti. «Hoşt köpoğlu» dedim, susturdum.

«Söyle kızına, denk alsın ayağını. Kaçıracağım bir gün onu...»

Rumca bir iki laf geveledi ağzında. Hayrıma değil tabii. Finoyu çeke çeke gitti.

Sonra sonra içime yer etti Aspasya'yı kaçırmak. Yamanlar'a, Sabuncubeli'ne, ya da Manisa yoluna... Ne olacak alt yanı? Şoför arkadaşlardan birine tembihlerim: gece gelir, bineriz. Kordon'a piyasaya çıktığında Aspasya, yavaşlarız. Arkadaş onun önünden geçerken seslenir: bir adres sorar mahsustan. Kapıyı açtım mı, çekerim kolundan kahpeyi. Çek ondan sonra nere olursa.

Herkesle Aspasya'ya haber salıyordum. «Güzel İbram senin için ölüyor,» diye. Bu Aspasya'ya gidene kadar bin kılık değiştiriyor, öyle varıyordu yerine.

«Güzel İbram senin için, Aspasya bana varmazsa deli olur, tımarhaneye girerim diyor...»

«Güzel İbram derdinden ölecek. Her gece içiyormuş...»

«Güzel İbram dün gece rüyasında seni ölü görmüş. Aspasya ölünce bu dünya bana haram demiş: kalkmış,

bir şişe tentürdiyotun hepsini birden içmiş. Az daha ölecekmiş. Bir gasyan, bir gasyan... Konu komşu yetişmiş. Can kurtarana telefon çekmişler.»

«Güzel İbram incele incele ipliğe dönmüş zavallı. Ne uyuyor, ne yiyormuş. Üç gün üç gece uyumamış tam. Zorlamışlar da iki yudum su almış, onu da çalkalamış, tükürmüş...»

Güzel İbram, Güzel İbram... Günde kırk kere Güzel İbram'lı masallar dinletiyordum. Kulakları dolmuş taşmıştı kızın.

Bir sabah Karşıyaka'daki eniştemler haber salmışlardı. Ablam sarılık olmuş. Zeynel Usta'ya söyledimdi.

«Git bir yokla. Kardeş bu, ana yarısı...» dediydi.

Sabahı on bir'e doğru döndüm Karşıyaka'dan. Geçenleri, Zeynel Usta şehre kolonya almaya indiğinde öbür Besim Kalfa anlattı:

Sabahleyin Aspasya'nın anası salınmış dükkânın önünden. Bakmış ki ben yokum. Dönüşünde bir başka madamı da takmış koluna geçerlerken dayanamamışlar:

«Yok mu İbram Efendi bu sabah?» diye sormuşlar.

Usta, taşta ustura biliyormuş, sıkkın sıkkın:

«Sorma Madam, sorma,» demiş. Ah çekmiş derinden. Kocakarılar sokulmuşlar merakla.

«Ben kaç kere söyledim o çocuğa, vazgeç, bu sevdanın sonu yok diye: dinletemedim. Sonunda kendine etti işte...»

«N'oldu İbram Efendi'ye acep?»

Usta durmuş. Sözde yeniyle gözlerini kurulamış.

«Ah, ah!» demiş. «Çok babayiğit bir çocuktu. Boy onda, pos onda. Ama işte kör şeytan. Ne denir...»

«N'olmuş, n'olmuş?»

«Yüreğim parçalanıyor, düşündükçe. Daha akşamle-

yin —kaç saat oldu şunun şurasında— rakı içmiştik Rodoslu'nun meyhanesinde. Karşılıklı oturup içmiştik. Ne çok severdim onu, ne çok severdim...»

«N'olmuş ki be Zeynel Usta?»

«N'olsun daha, n'olsun? Sebep olanların gözü kör olsun. Başka ne diyeyim? Asıvermiş yağlı bir iple kendini İbram...»

Kadınların ağzını bir karış açık bırakıp taşta ustura bilemeye devam etmiş. Kocakarılar dururlar mı daha orda? Usta da keyfinden dürüm dürüm donanmış.

ALİ DE sinemadan okuyor. Bilmez bizim elimizden ne Aspasya'lar geçti. Kendi kapılmış bir mağaza kızına: var bana, vardım sana. Yılına bir de çocuk. Rızabey'in bir odacığına sığışacağız diye uğraşıp didinirler.

Bütün bir yaz gözümüze uykunun nesnesi girmedi ağlamasından, viyaklamasından. Ağlar da ağlar... Allahın kulları, kalkıp baksanız ya. Bakmazlar. Bakarlar mı? Marifet dünyaya getirmekse, daha köpekler de düzinelerle enik yapıyor... Ama madem doğurdunuz, yaptınız, ettiniz: bakın da. Niye ağlar çocuk? Ağlar, tabii. Var bir derdi. Karnı açtır, altına etmiştir, bir şey olmuştur işte.

O ağlamaya başladı mı Rızabey'de kaç adam varsa, hop eder, kalkınırdık uykudan. Bir bağırırdı da... Anam anam... Etinden et koparıyorlar sıpanın. Gecede susmuş, ağlamasını dinlerdik. Susmazdı ki. Hep beklerdik, ha şimdi susacak diye. Saatler geçerdi. Susmazdı. Sonunda tak derdi, Kör Davut geceden seslenirdi:

«Ali, lan Ali, baksanıza şu çocuğa...»

Salıncağın hızlanan sesini duyardık.

Şimdi büyüdü ama, az çektirmedi zamanında bize.

Sabah, gözler kan çanağı, şiş şiş, uykusuz dükkân açardım. Sütçü beygiri gibi de uyuklardım gündüzleri, Bakkal Mustafendi'nin kızı Binnaz olmasa, başka bir eve taşınırdım. Her gece, her gece çekilir miydi bu uykusuzluk? Cehennem azabıydı.

Sabah, Ali geçerken:

«Merhaba, hayırlı işler aga...» derdi. Hayın hayın bakardım oğlana.

Ne suçu vardı oysa. O da ne yapsın? Mustafendi hepimizden erken açardı dükkânını. Kör karanlıkta mağaza'ya gidenler ekmeklerini, azıklarını alırlardı. Arı gibi işlerdi bakkal dükkânı. Mustafendi'nin sekiz yaşında bir oğlu vardı: bir de Binnaz. İkisi de babalarına yardım ederlerdi. Biri ekmeği verir, öbürü peyniri keserken öteki helvayı tartardı.

Ben ise dükkânın içini sular süpürür, aynaları hohlaya hohlaya güzelce parlatırdım. Sinek olunca insan filit kullanıyor. Aynada da leke yapıyor mu sana? Ondan sonra uğraş babam uğraş.

O sabah kimi tıraş ediyordum Yarabbi, dur bakayım; Deli Muslu'yu değil. Hacı mı, ı-ıh, tamam, tornacı Tevfik vardı: tıraşı yarım bırakmış, kahve ısmarlamıştım: onu içiyor, ben de ustura elimde bekliyordum.

Ali kapıdan baktı. Fadıl bey gelmiş, sabah gazeteleri dizinde sırayla ilanlarına kadar okuyordu.

«Hişt, hişt!...» yaptı.

Baktım: gel gel diyor eliyle. Tevfik bizden. Müsaade istemeye lüzum görmeden çıktım.

«Hayrola, Ali?»

«Sorma...» dedi.

«Neyi sormayayım?»

«Demin iki herif geldiler benim dükkâna. Şapkaları-

nı burunlarına çekmişler ikisi de. Sümük bıyıklı şeyler. Gözlerini eğmeden bakıyorlar baktılar mı... O saat anladım kim olduklarını. Hulûsi dedikten sonra zaten ben tetikteydim. «Buyrun ağalar,» dedim mahsus. «Selâmünaleyküm kardeş,» dedi birisi. «Aleykümselâm kardeş... Emriniz?» «Birine bakıyorduk... Dediler ki, bu civarda oturuyormuş. Belki sen tanırsın...»

«Eh, bura esnafıyız kaç yıldır, tanırız alla'lem...» dedim. Biri sokuldu. «Tahsin...» dedi. «Adı Tahsin, tanıdın mı?»

Öbür şapkası eğik: «Ötekini de söylesene Şerif...» dedi. «Tanır belki onu da...»

«Biri de Kemal adında. İplikte çalışırlar bunlar...»

«Tanırım ikisini de,» dedim. «Ama, üç günden fazla oldu: geldiler, hep helâllaştılar bizlen. Diyarbakır'da bir fabrikanın birinde iş bulmuşlarmış ikisi de. Gittiler...»

«Ne zaman oldu bu dediğin?»

«Eh, var bir dört gün falan...»

Kapıda duran şapkası eğik'e, beni sorguya çeken şapkası eğik:

«Kaçırdık herifleri...» dedi.

«Allah kahretsin, ne diyeyim...»

«Eyvallah,» dediler, çekip gittiler dükkândan. «Aman İbram sana gelirse de...»

«Korkma, korkma!» dedim. «Sana geldikten sonra başka kimseye bulaşmazlar artık. Senden almışlar alacaklarını...»

Tevfik'i şipşak tıraş ettim. Çıktım Şişman'a.

«Hulûsi nerde?»

«Arkada...»

Girdim arka odaya. Zindan gibi bir yer. Dört duvar. Pencere mencere hak getire. İpini koparanların cüm-

lesi toplaşmışlar. Kâğıttı, zardı gırla gidiyor. Herkesin ağzında emzik gibi bir cıgara.

Hulûsi'nin keyfi üstünde, «İki kâğıt ver lan, neyin var lan, yetmez, üçlüm var lan...» deyip duruyordu sağa sola.

Beni öyle gömlekle görünce seslendi masadan.

«Buyur İbram, buyur şöyle yamacıma gel...»

Kulağına eğildim.

«Gelmişler...» dedim. «Ali'den sorup soruşturmuşlar...»

«Kimi sormuşlar?» diye fısıldadı.

«Önce Tahsin'i sormuşlar, sonra biri öbürüne —iki kişiymişler— Kemal'i de sor, Kemal'i de, belki bilir demiş...»

«Ali benim tembihlerimi demiş mi?»

«Demiş aynen...»

«İyi. Öyleyse, mesele yok... Sağol İbram...»

«Sen de sağol...» dedim.

Sakin sakin oyununa döndü.

ALTINCI BÖLÜM

ALDI FATMA

GECE YARISINDAN sonra, Bahriyeli, usul usul yatağa sokuldu. Ter kokuyordu. İnledi. Elini attı.

«Ne yaptınız Konyalı'yı?» dedim.

Yeniden inledi. Dürttüm.

«İşini bitirdik,» dedi. «Yordu bizi keranacı...»

«Gitti mi?»

«Gitti, gitti. Recep bir araba çağırdı. Savdık herifi...»

«Yüklü müydü bari?»

«Fena iş olmadı...»

Başka söz etmedi. Devrildi, horlamaya başladı. Karanlığa bakakaldım. Yağmur, dışarda yine hafif hafif çiseliyordu. Buralara kar yağmıyor hiç. O kadar da severim. Yağmıyor. Malatya'dan İzmir'e gelmeden — kızlarla — kar yağınca, üzerine pekmez eker; kar helvası yapıp yerdik.

Polis Salih rahat mı verdiydi bir günden bir güne? Herkesten kıskanırdı. Kapıdaki çingene karısına kahve şekeri alır, kahve alır, kimlerle çıkıyorum: yukarda kim-

lerle en çok kalıyorum, bir bir öğrenirdi. Sabahleyin de, kıskançlığından çatlaya çatlaya kavga ederdi benimle. Hiç sevmezdim. Yüzünde bir karış uzunluğunda bir bıçak yarası vardı. Bakamazdım.

Herifin birinden hastalık kapmıştım da yaka paça hastaneye yatıracaklardı: bu Salih kurtardıydı. Hastaneden bir aydan önce koyvermezlerdi kimseyi. İyileşip gelirsin. O zaman da, hiçbir evin hiçbir patronu sermayeliğe kabullenmez seni. Ortada kalırsın, çalışamazsın. İki de bir polis tepene biner durur.

Doktor, Salih'in tanıdığıymış. Salih'e yalvar yakar verdim muayene cüzdanını, imzalattı getirdi. Penisilin aldı beş on kutu. Bir de kaçak iğneci bulduk. Salih, Şükrüye ablaya meseleyi açtı. Ablanın etekleri tutuştu hemen. Salih:

«Patırtı matırtı edersen, evini perişan ederim, bak!» dedi. «Aklını başına topla. Fatma iyileşinceye kadar odasından çıkmaz. Gündelikçi karı, bazı bazı baksın kâfi. İyileşince, ben kendi elimle götürürüm doktora,» dedi.

Abla yuttu dilini. Pıstı.

Salih hep bu iyiliğine güvenirdi. Başıma kakardı. Para isterdi: verirdim. Ama yatmaya gelince, yatamıyordum onunla.. İçim götürmüyordu. Her seferinde o bıçak yarası gözümün önüne dikiliyor, kusacak raddeye geliyordum. Sakallarından, yüzü yarı mordu Salih'in. Ama o bıçak yarası, suratında boydan boya bembeyazdı. Tebeşirle çizilmiş gibi, bembeyaz dururdu. Tiksinirdim. Ağzı kokardı. Kötü kötü. Öperdi. Kokuyu duyar, fenalıklar geçirirdim. Bir şey de diyemezdim yüzüne. İçer içer gelirdi. Biraz gevşek dursam, elinin dışıyla vururdu. Dudağım patlardı.

«Nankör!... Sen zaten yediğin kaba eden soyundan-

sın...» derdi. Bağırırdı. Vururdu. Çürük içinde kalırdım. Omuzumu ısırmıştı. Dişleri etime gömülmüştü. Kan çıktı. Deli gibi üstümden attım, fırladım. Kombinezonum kan içindeydi. Omuzumdan sızıp sütyenimin içine akıyordu. Kolonya bastım: dinmedi.

Yatakta yatmış, halime gülüyordu. Kanı, uğraştım uğraştım dindiremedim bir türlü. Bir cıgarayı açtım: diş yerine tütün bastım. Akması az kesildi. Ama sızısı geçmek bilmiyordu.

Ertesi gün de geçmedi. Daha çoğaldı. Zonkluyordu da. Açtım baktım: etrafı *cerahat* bağlamış. İğneci geldiğinde bir merhem yaptı. Sabunu çentti, yumurtanın akıyla zeytinyağında karıştırıp ezdi. Merhem halinde bağladı, rahatladım. Kolum hiç tutmuyordu. Şişlik omuzumdan koluma, kolumdan parmaklarıma indi. Ellerimi tanıyamaz oldum.

Küt küt. Şiş şiş.

Salih her gelişinde bu halime güler:

«Öteki omuzunu da, öteki omuzunu da...» der, dişlerini gösterirdi. Sivri sivri dişleri vardı.

Üç hafta çektim, daha fazla çekemedim. Bir bilet aldığım gibi trenle İzmir'e kaçtım; rahat yüzü gördüm.

İzmir'de birdenbire her şeyden memnunluk duyar oldum. Ama her şeyden. Bazen sevincimden öleceğim sanırdım. Salih yoktu, yüzündeki bembeyaz bıçak yarası yoktu: dişleri de yoktu.

Geceleri iş bitip yatağıma girince inanamazdım hiç. Bu yüzden uyku tutmazdı. Düş sanırdım. Birdenbire sabah olacak, uyanacağım: Şükrüye abla cırtlak sesiyle bağıracak merdiven altından. Tam kahvaltı ederken, polis Salih girecek içeri. Gülerek, dişlerini göstere göstere gelecek.

«Öteki omuzunu da... Öteki omuzunu da...» diyecek.

Hep böyle sanırdım da uyuyamazdım. Kalkar, elektriği yakar otururdum. Pencerenin karşısına gelen demir köprüden gece trenleri gelip geçerlerdi. Cıgara içerdim, eski mecmuaları karıştırırdım. «*Hâdise*» gazetesindeki bizden bir kızın üstüne yazılmış acıklı romanı okurdum. Uykum yine gelmezdi. Yorulurdum. Yatağa girerdim. Gözlerim biber ekilmiş gibi yanardı.

«Öteki omuzunu da... Öteki omuzunu da...»

Yaralı omuzumu ellerimle sımsıkı kapatırdım. İçten içe sızlardı. Bazı bazı da kanardı.

«Öteki omuzunu da... Öteki omuzunu da...»

Deliye çevrilirdim. Çıkar, Suzan'ın kapısını vururdum. Suzan, telaşla açardı. «Korkuyorum» diyemezdim. «Salih gelecek, korkuyorum» diyemezdim. Azıcık limon kolonyasını isterdim. Kıza kıza gider, komodinin üzerinden kolonya şişesini alır, getirirdi. Odamda pencerelerin perdesini sımsıkı örterdim. Şişeden avuç avuç limon kolonyası döker; alnımı, şakaklarımı ovuştururdum.

«Öteki omuzunu da... Öteki!...»

Salih gelirdi. Sağlam omuzumu da dişleri arasında ezer, parçalar, kan çıkarırdı. Var gücümle bağırırdım. Sesimi duymazlardı. Kimseler koşup gelmezdi. Salih abanırdı üstüme. Dişlerdi. Dişlerinin işlediği her yerden kan tavanlara fışkırırdı. Yüzüme gözüme dolardı. Sıcaklığı yakardı. Salih, dişlerinden kanlar aka aka:

«Öteki omuzunu da...» derdi. «Öteki omuzunu da...»

Üstüme ölü toprağı serpmişler gibi uyur kalırdım.

SONRA Cemal çıkageldi. Körkütük sarhoştu. Kapıların kapanmasına yakındı geldiğinde. Abla izzet-i ikram-

la karşıladı Cemal'i. Cemal bir gelip gecelik kalsın; şerefti o eve. Abla ne yapacağını bilmeden Cemal'in etrafında dört dönüyordu. Kızların birine kahve yaptırttı. Gümüş cezvede geldi kahvesi. Evde hiç kullanıldığını görmediğim eski zamandan kalma bir fincana koydular; öyle verdiler kahveyi Cemal'e. Cemal'in büyük bir adam olduğunu hemen anladım. Patron karıların ancak diş geçiremediklerine, korktuklarına böyle bir saygı, böyle bir izzet-i ikram gösterdiklerini bilirdim. Az çok tecrübem vardı.

Cemal kahvesini sindire sindire içti. Tam karşısındaki koltukta ben oturuyordum. Öteki kızların çoğunun gece müşterileri vardı. Salonda abla, Sevim, ben, bir de Ayten kalmıştık. Cemal baktı baktı: ablaya:

«Bu yeni mi?» dedi.

«Yeni getirttik Malatya'dan!...» dedi abla. Göz etti.

Kalktım, Cemal'in yanına oturdum.

«Güzel mi Malatya?» diye sordu.

«Güzel...»

«Niye geldin güzelse?»

«Hastalandım. Havası yaramadı bana...»

«Buranın havası yaradı mı?»

«Yaradı...»

Kalçamı çimdikledi. Abla:

«Kalsın mı bu gece seninle Cemal abisi?» dedi.

«Kalır mısın benimle?»

«Kalırım,» dedim. «Parasıyla değil mi?»

Abla öfkeyle söze karıştı:

«O nasıl laf öyle? O nasıl laf? Cemal'ciğimin parası geçer mi bu evde? Evim feda olsun yoluna...»

Cemal döndü:

«Sağol ana,» dedi.

Abla memnun memnun güldü.

«Haydi çıkın!» dedi. «Hadi, durmayın. Cemal yorgundur. Soy onu güzelce. Sıcak su al, ayaklarını ovala, yıka, yatır...»

Kalktık. Cemal koluma girdi. Bir yanıma çöktü.

«Eyvallah ana,» dedi.

«Güle güle Cemal'im,» dedi abla. «Allah rahatlık versin...»

«Sana da ana...»

Merdivenleri yıkıla yıkıla çıktık. Odama gelince yatağa attı kendini. Aşağı indim. Leğenle sıcak su aldım, çıktım. Cemal sızmış kalmış. Önce elbiselerini soydum. Belinde koca bir tabanca asılı dururdu. Kayışını çözüp çıkaracağım zaman uyandı hemen. Ayılmış gibime geldi.

«N'apıyorsun sen?» dedi.

Az geri geri çekildim. Fena fena bakıyordu. Gözleri sarhoş gözleri değildi. Sert sert:

«Söylesene, n'apıyorsun?» dedi.

«Hiç! Seni soyup yatıracaktım.»

Bakındı. Elbise dolabının aynasında kendini gördü, güldü haline. Tabancasını eliyle çıkardı. Kılıfından askıya tutturdu. Çoraplarını çıkardım. Ayaklarını leğende sıcak suyla yıkadım. Duruladım. Hemen yattı.

Suları indirdim. Yüz numaraya girdim çıktım. Döndüğümde uyur bulacağıma oturur bekler buldum. İlk defa o gece bir erkeğin önünde soyunmaktan utandım. Bir türlü entarimi çıkaramadım.

SABAHLEYİN Cemal uyanmadan kalktım. Abla aşağıda bir tepsiye kahvaltısını hazırlamış: çay demlemiş, ekmek kızartmış.

«Götür Cemal'e bunları...» dedi.

«Daha uyanmadı abla...»

«Sen uyandır. Kızmaz, korkma!...»

Vardım. Yüzünü dönmüş tertemiz uyuyordu. Güzel güzel, yeni doğan çocuklar gibi. Kıyamadım. Evlenmişiz de o kocammış, ben uyandırmadan onu, kalkmışım, ev işlerini bitirmişim, kahvaltısını hazırlamış uyandırmaya gelmişim kocamı. Öyle bir şeyler duydum içimde. Saçıma iki tarak aynada. Düzgünümü çektim. Gittim, sarstım.

«Cemal!... Cemal!...»

Güveyi gibi, nazla uyandı. Gerindi. Yine bakındı ortalığa. İlk sözü:

«Bura neresi ya'u?» dedi.

Bana baktı.

«Sen kimsin?»

«Fatma'yım...» dedim.

«Hangi Fatma bu?»

«Saniye ablanın evindeki Fatma...»

«Bura Saniye ana'nın evi mi?»

«Hı-ı-ı...»

Kahvaltısını verdim.

«Elimi yüzümü yıkayayım, öyle,» dedi. «Bir de aptes alayım, günah olmasın...»

Hamamlığa indi. Yundu iyicene. Islak ıslak geldi. Giyindi. Oturdu kahvaltısına.

«Sen niye ayaktasın? Otursana...»

Oturdum.

«Bu ana, iyi kadındır...» dedi.

«Evet...»

Ağzı dolu dolu:

«Ben severim,» dedi. «Kör Bekir haracını yer durdu. Ben gelince haraç maraç kalmadı...»

«Sen nerden geldiydin?»

«*Bahriye*'deydim. Beş yıl askerlik yaptım tam. İki yıl hapis yattım askerde.»

«Birini mi vurdundu?»

«Bir gece arkadaşlarla bir koltuk meyhanesinde içiyorduk. Siviller hırladılar, dalaştık. Kavga çıktı. Birinin kafasında bir şişe patlattım...»

«Öldü mü adam?»

«Ölmedi, ama kafasında bir şeyi kopmuş. Öyle dedilerdi. Sonra ne oldu bilmem herife...»

Çayı gürültüyle içiyordu.

«Sen yeni geldin galiba, ha?»

«Yeni geldim...»

«Nerden geldin?»

«Malatya'dan...»

«Cennet gibi yerdir. Gelinir mi?»

«Havası suyu bana yaramadı.»

«Az yüksekçedir. Bazı adamı sarmaz...»

Kızarmış ekmekleri hep yedi, kalktı. Bir on liralık attı yatağa.

«Bir şey alırsın kendine...» dedi.

«İstemem,» dedim. «Abla kızar sonra...»

«Kızar ama, ben söylemem. Sen de söylemezsin...»

İnci gibi dişleri vardı.

HAFTA ARASI Cemal yine geldi. Ben yukardaydım. Abla haber göndertti, çağırttı. İndim.

«N'apıyorsun kız?» dedi.

«İyiyim...» dedim, gülüştük.

Odama çıktık. Az sarhoştu bu sefer. Cebinden bir yarım kiloluk rakı çıkardı. Öbür cepleri fındık, fıstık dolu. Ben de daha başka şeyler yapındırdım. Oturup kar-

şılıklı içmeye başladık. Durup dururken:

«Sana kanım kaynadı,» dedi.

Sinirli sinirli güldüm.

«Gülme,» dedi. «Ben kızarım gülenlere. Ne var gülünecek?»

«Yok bir şey...»

«Canın sıkılıyorsa burda, bıktıysan bu hayattan; çekeyim alayım seni, beraber yaşarız.»

Rakı doldurdu.

«İç bakalım!...»

Bir yudum aldım.

«Ben erkek karı isterim karşımda. Sapına kadar erkek, anladın mı?»

«Anladım...»

«İyi! Bizim gibi heriflere erkek karılar lazımdır...»

Bir saatten fazla erkek karılar üstüne konuştu. O arada bir yarımlık daha aldırdı. İçtik. Sonunda içmekten yorgun düştü. Yine leğene sıcak bu doldurdum. Ayaklarını ova ova yıkadım. Soydum, yatırdım.

Böylece bazen haftada bir, bazen on günde bir Cemal gelir gelir, giderdi. Erkek karıların sözünü o günden başka da etmedi. Bir gelişinde:

«Sana bir kondu alalım mı Fatma?» dedi.

«Ev mi?»

«Ev. Alalım mı?»

«Nerde?»

«Eşrefpaşa'da. Sırtlarda.»

«Hükümet yıkmaz mı?»

«Yapılmış şey. Yıkmaz!»

Aklım yattı. Bir izinli çıktığım gün, gittik, gördük. İki odalı, mutfağı helası içinde. Bitişiğinde ilave, kömürlükten bozma bir oda daha. Evi sevdim. Bilezikleri-

mi, iki elmas küpemi, bir de bankadaki birikmiş paranı çekip Cemal'e verdim. Bileziklerle küpeleri bozdurdu: evi aldık.

Recep geldi. Altında bir taksi. Kapıda durdu. Cemal haber göndermiş: eşyasını toplasın, neyi var neyi yoksa yanına alsın, bir iğne bile bırakmasın evine gelsin, demiş.

Abla ağladı. Dövündü. Kızlar üzüm üzüm üzüldüler. Taksi giderken arkamdan yollara döküldüler, selametlediler. *Evime* geldim.

UYANDIĞIMDA Cemal kalkmış, gitmiş. Saat nerdeyse dokuz olacaktı. Döşekleri dürdüm. Yüklüğe attım. Ortalığı düzene koydum. Maltızı yaktım.

Recep, avluda bir taşın üstüne çökmüş, cıgara içiyordu.

«Nerde Cemal abin?» dedim.

«Şehre indi. İşi varmış...»

Aklıma o evvelsi günkü Hulûsi'nin getirdiği çocuk geldi. Zavallıcık. Kapıyı vurdum.

«Kim o?» dedi.

«Benim, ben. Fatma!...»

İçerde bir kıpırdanma oldu. Pantolonunu giyiyor olmalıydı. Sonra:

«Buyur, buyur... Fatma abla,» diye seslendi, girdim.

Pencereyi açtım. Havalandırdım. Lamba kısılmış, yanıyordu. Üfledim, söndü. Kapıyı ardına dek açtım. Kıyıdan durmuş bakıyordu.

«Zahmet etme Fatma abla,» dedi. «Sen...»

«Zahmet olmaz,» dedim. «Elimde mi kalacak?»

Pencereden vuran ışık yüzünü alıyordu. Sakalları

bir karış uzamıştı, ama, güzel oğlandı.

«Sen ne iş yapardın dışarda?»

«Benim yapmadığım iş kaldı mı?» dedi. «Hepsini yaptım. Kâtiplikten ameleliğe kadar...»

«Kâtiplikte mi yaptın? Nerde yaptın?»

«İncir'de. Bir mevsim kantar kâtibiydim...»

«Mekteplerde okudun demek?...»

«Ortaokulun son sınıfından ayrıldım.»

«Okusaydın ya, adam olurdun ne güzel...»

«Kafa işte. Serseriliğe vurdurduk, okuyamadık.»

Döşeğini kaldırdım, minder gibi yaptım. Gündüz üzerine oturulurdu.

«Sana çay pişirip getireyim de kahvaltı et. Acıkmışsındır.»

Gözlerini kaçırdı.

«Zahmet etme Fatma abla. Valla'a, çok ayıp oluyor size karşı.»

«Hadi, hadi...» dedim. «Ayıp da ne demek? Ayıp olur muymuş, sen misafirimizsin burda...»

Yarım yarım:

«Sağolun...» dedi.

Bir tepsiye peynir, zeytin, yağ, birkaç dilim ekmek, bir demlik kodum. Yüzünü kuruluyordu.

«Gel bakalım, buyur sabah çayına...»

Tepsiyi dizlerine aldı. Yere oturdu. Ben de karşısına oturdum.

«Niye kaçıyorsun sen?»

«Hiç canım...» dedi.

«Birini mi vurdun?»

«Keşke vuraydım... Fabrikanın birinde çalışıyordum...»

Hem yedi, hem anlattı. Acındım çocukcağıza. Kimi

kimsesi de yokmuş.

«Bir Hulûsi var,» diyor. «*Dar-ı dünyada* bir onu bilirim canıma yakın. Başkaları hep kazık attılar bana...»

Vurulmuşluk, yok mu, vurulmuşluk; işte öyle vurulmuş hayatta.

Çay bardaklı elini tuttum. Sıktım.

«Üzülme sen. Geçer inşallah hepsi,» dedim.

Yüzüme öyle vahşi vahşi baktı. Kızardığımı anladım.

YEDİNCİ BÖLÜM

ALDI RECEP

BEN şu kadar zamandır tanırım Hulûsi'yi, bir türlü sevemedim. Kanım kaynamadı gitti işte. Geçen gün yanına takıp getirdiği sapı silik oğlanı da sardıramadım. Bir garip oğlan! O kümes gibi odaya kapandı kapanalı, ya iki kere geldi biz kumar oynarken; ya üç kere. Üçü aşmadı namussuzum. Yiyeceğini içeceğini Fatma götürüp getiriyordu. Başında bekliyordu yiyene kadar. Sonra boş tabaklar boş tepsiyle geliyordu. Cemal:

«Çok korkuyor zavallıcık,» dedi. «Bura emniyetli yer halbuki, ama yine de korkuyor. Başından hiç geçmemiş olacak.»

Ne olursa olsun, oğlan sinirime gidiyordu. Soğuk soğuk bakardı adama. Kâtipmiş. Fatma abla öyle dedi. Kâtiplik matah bir şey mi? Biz de okusaydık daha büyük bir kâtip olurduk ondan. Ne var yani. O maçasını sıkmış, bizden çok okumuş, kâtip olmuş. Dünya kâtipten geçiliyor mu? Elini salla, kâtibe çarparsın.

İftira etmişler buna. Polisten sözde ondan saklanı-

yormuş. Ben pek inanmadım. Doğrudur. Yapmıştır. Oğlanda hırsız suratı da var. Belki fabrikanın paralarını kaldırdı, kimseye çaktırmadan kırdı. Şimdi saklanıyor. Bakacak; vaziyet durulmuş, hikâye küllenmiş: çıkacak meydana. Ondan sonra da sen sağ, ben selamet.

Herkesi uyuttu iftira masalıyla. Bir ben öyle göründüm. Hulûsi de nerden bulur, tanır böyle sinameki herifleri...

O geleli iki gün bile olmadan, evde herkes değişti sanki. En çok Fatma abla değişti. Kıza bir sinirlilik bulaştı ki... Ulan, n'apsan kabahat... Ayakkabılarınla girme, gazı dökme... Salt sinir kesildi.

İsmail, Cemal'le aşağı şehre indiğinden, karının paparasından kendini kurtarıyordu. Olanlar hep bana. Her gün bir araba laf dinliyordum. Cemal'i sevmesem, saygım olmasa insan bilir ne yapacağını. Ulan ne istiyorsun sen be, der; basar tekmeyi tokadı... Bak, ondan sonra gık diyebiliyor mu bir daha? Ağzını açamaz.

Fatma da böyle gözümden düştü. Pul kadar kıymeti kalmadı hiç. Daha düne kadar Recep itinden iyisi yoktu da bugün mü kötüledi? Recep hep o Recep. Eski hamam, eski tas.

Cemal'e saygım sevgim olmasa, o Fatma, çoktan elimden geçmişti benim. Recep'de itlik vardır: kabul. Uğursuzluk, hırsızlık vardır: kabul. Kumar, içki: hepsi kabul. Ama Recep, namussuz değildir, namert, nankör değildir. Kalleşlik yoktur Recep'te. Kimse ne önümden ne ardımdan; Recep geldi, ekmeğimizden tuzumuzdan yedi de şöyle bir namertlik yaptı dememiştir daha. Yapmam. Yoksa dediğim gibi, Fatma.

Ne olacak *umumhane*'den çıkan kadından ne hayır bekler adam? Karı ne ki, hayrı ne olsun? Oğlan geldik-

ten bu yana kasım kasım kasılıyor. Bir tafra bir burun, Allah... Hiç aklıma gelmedi bu numaraları oğlana döktürdüğü. Cemal'in elinin altında kim kime yan gözle bakmış ki, Fatma karısı baksın?

İçime kurt da düştü mü bir yandan. Cemal şehre inince dikkat ettim: karı bir dalga uydurtuyor: beni de falan filan yerlere göndertiyor. Aldırdığı da hava ilen cıva. Ben de saf saf gidip geliyorum.

O gün kurt kıpırdadı içimde. Şeytan da dürttü. Yarı yoldan geri döndüm. Bakalım ne halt karıştırılıyor, ne fırıldaklar dönüyor?...

Bir şey unutmuş gibi, o pozda eve girdim. Fatma yoktu. Zaten olsaydı yandığım gündü. İki odayı da dolaştım. Yüklüğe, helaya, hamamlığa baktım: yoktu.

O zaman anladım. Daha doğrusu anlar gibi oldum. Ayaklarımın ucuna basa basa kümes bozması odaya vardım. İçerden dışarıya ses döküldüğü yoktu. Kapıya sokuldum. Her yanım titriyordu. Buza kesmiştim.

Gözümü anahtar deliğine dayadım baktım. Kucak kuca...

Hızla döndüm. Koşa koşa uzaklaştım evden. Yolun başındaki çeşmeden elimi yüzümü yıkadım. Serinleyemedim. Her yanımı al basmıştı. Cayır cayır yanıyordum.

Sonra bir üşütmedir geldi, yapıştı. Duramadım. Yakınlardaki Hacı'nın kahveye girdim. Bir masaya çöktüm. Hacı geldi ocaktan.

«Hasta mısın Recep?» dedi.

Cevap vermedim. Kafamda hiçbir şey yoktu. Bir tek kırıntı bile.

«Sana bir ıhlamur yapayım da iç,» dedi Hacı. «İstersen çocuğu göndereyim bir *gripin* de aldırayım bakkaldan...»

«İstemez!» dedim. «İyiyim Hacı...»

Dinlemedi. Bir ıhlamur yaptı getirdi. Zorla bir iki yudum aldım. Kaynar kaynar elimde tutuyordum ıhlamur bardağını. Elimi yakışını duymadım. Hırsımdan öyle sıkıyordum ki, bardağı, çattadak kırıldı, parçalandı elimde. Parmaklarım yarıldı, kana kesti. Hacı koptu. Masayı temizledi. Elimi ocaktaki rakı şişesinden iki parmaklık rakıyla yıkadı. Mendiliyle sardı. Kıpırdamadan, karşı koymadan Hacı'nın yaptıklarını seyrediyordum. İçimde en ufak bir kıpırtı yoktu. Sinemada, bir filmde olmuş gibime geliyordu bunlar.

Hacı'dan çıktım.

EZANA yakın, Cemal, İsmail'le eve döndü. Fatma sofrayı kurdu. Buyur ettiler. Yanaşmadım. İçim götürmüyordu. Cemal:

«Hasta mısın yoksa Recep?» dedi. «Rengin iyi gözükmüyor...»

«İyiyim,» dedim.

«Hastaysan, yat bak...» dedi.

«Yok, yok. İyiyim!...»

Fatma, hiçbir şey olmamış gibi yine tepsiye ekmekler, iki kap yemek koydu.

«Götüreyim fıkaraya şunları...» dedi.

«Götür, götür...» dedi Cemal.

Fatma gitti.

«Nasıl vaziyeti?»

«Kimin?» dedim.

«Hulûsi'nin getirdiği çocuğun?»

Başımı çevirdim.

«İyi, iyi...» dedim.

Kulaklarım yanıyordu. Başımı çevirdiğimi bereket

Cemal görmemişti. Pirelenirdi yoksa.

«Bu akşam gelecek kimse yok mu?»

«Yok,» dedi. «Düşüremedik kimseyi. İsmail bulduğunu Bilâl'lerde temiz etti. Evlik iş kalmadı.»

«İyi iş oldu mu bari?»

«Fena değildi. Değil mi İsmail?»

İsmail kalkındı.

«Bizi birkaç gün idare eder,» dedi.

Sedire oturdum. Bir cıgara sarmaya uğraştım. Ellerim yine titremeye başlamıştı. Tütünleri kucağıma döktüm. Topladım. Fatma boş tepsiyle geldi. Cemal:

«N'apıyor?» dedi, sordu.

«Yedi yemeğini. Hulûsi'den haber soruyor. Cemal abim görüşmüş mü Hulûsi'ylen, dedi. Görüşmemiş, dedim...»

«On günü aştı. Acaba yine arayıp soruyorlar mı ki?»

«Bilmem. Kalsın çocuk. Ne zararı var bize?»

«Bir zararı yok. Kalsın.»

Kalsın tabii, kalsın. Cemal'e boynuzlatsın. Cemal de geyik geyik dolaşsın.

Sofradan kalktı. Sedire yanıma oturdu.

«Sar bir cıgara da bana Recep paşa...» dedi.

«Sarayım ağa...»

Elimi gördü.

«N'oldu eline be?»

Saklamaya çalıştım. Olmadı.

«Hiç,» dedim. «Bıçağımı bileyim dediydim hani...»

Kâğıda tütünü boşalttım. Tek elimde çevirdim. Çevrilmiyor. Kendimi zorladım. Yine olmadı. Cemal kızdı.

«Ver bana,» dedi. «Sen iyiden iyi kötüledin bugünler...»

«Kötüledim ağa...»

«Lan bir cıgarayı saramaz oldun be...»

«Doğru ağa...»

Kendi sardı. Yaktı. Dumanı yüzüme üfürdü.

«N'olacak senin bu halin? Hastaysan eğer...»

«Değilim.»

«Hem hasta değilsin, hem bir cıgarayı saramazsın. Ne bu peki?»

«Geçer ağa...» dedim.

«Bazı şeyler geçer ama deler geçer. Bildin mi?»

«Bildim.»

«Karı kız dalgalarında adamın yarası bekledikçe fitil sokulmuş gibi işler de işler, işler de işler. En akıllısı, tutarsın avradı saçından sürürsün: nasıl açtınsa bu yarayı, iyileştir dersin. Her karı, bak o zaman nasıl lokman hekim kesiliyor.»

«Doğrusun ağa...»

«Böyle arpacı kumrusu gibi düşünmeyle iş yürür mü? Daha kıçın kıçın gider. Batağa saplanır. İşin yoksa çıkacağım diye uğraş dur sonra da.»

İsmail:

«Öyle bir dalgan varsa, söyle, çekinme Recep,» dedi. «Basarız bir gece, kaldırırız; veririz senin koynuna.»

Cemal:

«Namertsin bizden saklarsan eğer...» dedi.

«Valla'a, bir şey sakladığım yok ağa...»

«Bak, ona göre işte. Senden demesi, bizden yapması. Karınca kararınca. Ne geliyorsa elimizden artık...»

«Varolun...»

Sözü çevirdiler. Geç vakte kadar öteden beriden konuştular. Karışmadan dinledim. Cemal kalktı, gerindi. Fatma öteki odaya döşekleri sermeye geçti. Cemal:

«Ben yatıyorum. Allah rahatlık versin...» dedi.

«Allah rahatlık versin Cemal'a...» dedik.

Fatma kapıdan:

«Lambayı öyle bırakmayın,» diye seslendi. «Kısın iyice. Yangın, mangın olur...»

«Kısarız,» dedi İsmail. «Sen merak etme.»

CUMA günü Hulûsi geldi. Evde yine ben vardım.

«N'aber lan topal karga?» dedi.

«İyilik be Hulûsi! Senden n'aber?»

«İyilik! Nerde bizim Kemal?»

«Fatma abla yemeğini yediriyor...»

Sarardı.

«Hasta mı?»

«Değil, Fatma abla yediriyor yemeğini...»

«Hay senin topal bacağına e mi...»

Koşa koşa odaya girdi. Az sonra Kemal'le çıktılar dışarı. Fatma da arkalarından. Kemal'in yüzü güleçti. Fatma'nınki inadına. Asıktı. Hulûsi:

«Allah hem senden, hem de Cemal'den razı olsun,» dedi. «Bize bu iyiliği kimseler yapmazdı. Cemal'e çok selam söyle. Hulûsi geldi aldı götürdü Kemal'i dersin. Rızabey'deyiz biz. Yolunu düşürsün, bir acı rakımızı içsin diyor. Hulûsi diyor de. Bunca zahmetimizi çekti...»

Fatma'nın gözleri yerde:

«Söylerim...» dedi.

«Çok selam söyle. Senin de hakkını nasıl ödeyeceğiz bilmem...»

«Hak mak da neymiş canım...»

Durdular. Kemal:

«Hadi, eyvallah Fatma abla!...» dedi.

«Güle güle! Yine buyurun Hulûsi...»

«Tabii. Bura bizim evimiz...»

«Sizin eviniz, tabii.»
Yola düşmeden, Hulûsi:
«Eyvallah topal'aga...» dedi.
«Eyvallah, Recep...» dedi Kemal de.
«Güle güle Hulûsi...» dedim.
İçim ezildi.

CEMAL, gittiklerini duyunca üzüldü bayağı. Sevinir sanmıştım ben de.

«İyi çocuktu...» dedi. «Allah selamet versin. Şu kadar gün kaldı, çıtı çıkmadı...»

İsmail, rakı almaktan geldi. Sofraya oturduk. Cemal, gelirken de içmişti muhakkak.

İkinci şişede cıvıttı.

«Üç bahriyeli arkadaşımla içiyorduk. Halıcıoğlu'nda denize çıkan meyhaneler vardır: onların birinde. Kafayı iyice bulduk. Bir Antalyalı Bekir vardı: bir şarkı okurdu, bölük susar, dinlerdi söylediği şarkıları. Yanık yanık söylerdi. Söyle bir şarkı, dedik. Nazlandı. Burası meyhane, siviller dolu. Yeri mi? dedi. Yeri dedik. Allahsızoğlu yeri elbet dedik. Sen okumana bak. Hemşinli: biri erkeksen bu sivillerden bir laf söylesin... dedi. Erkekse biri hele bir laf söylesin. Sen çekmene bak. *'Uzun olur gemilerin direği*'ni okumaya başladı. Ondaki adamı hüngür hüngür ağlatan bir sesti. Meyhane sustu. Dinledi. Kimse bir laf etmeden dinledi. Sonunda alkışladılar Bekir'i bizim. Bekir bir daha bir daha okudu; susturamadık oğlanı...»

«*Uzun olur gemilerin direği*» diye Cemal'in kendi aldı.

İsmail geğirdi. Su dökmeye gitti. Cemal rakı kodu önüme.

«İç...» dedi.

«İçiyorum...» dedim.

«Numara yapma! Ben sarhoşum, ama, ne oluyor, ne bitiyor bilirim etrafımda. Kaçmaz gözümden...»

Zorla içtim.

«Ha şöyle topal kerata seni...»

Doldurdu. Zehir saçıyordu bakarken. Onu da içtim.

«Sende bir bokluk var kaç gündür... Ama demiycrsun,» dedi.

«Yok bir şeyim,» dedim.

Kızdı.

«Ben yalan sevmem Recep.»

«Yalan demiyorum...»

Sofrayı yumrukladı.

«Yalan söylüyorsun lan...»

Alttan aldım.

«Öyle olsun...»

«Ne var dilinin altında senin?»

«Hiç...»

«Başlatacaksın hiçinden de piçinden de...»

«Valla'a, ağa...» dedim.

İsmail girdi. Cemal ona döndü.

«İsmail... bu topal pezevenge bir şeyler olmuş. Nesi var bunun böyle?»

«Farkındayım Cemal'a, bana da pek bir şey dediği yok...»

«Çağır Fatma ablanı buraya...»

İsmail kapıya çıktı. Yan odaya seslendi. Fatma koştu hemen. Cemal:

«Fatma!» dedi. «Bu topal oğlanın bir şeysi var, ama demiyor. Nesi var acep?»

«Kaç gündür böyle...» dedi Fatma. «Suya git diyo-

rum, sallanıyor. Bakkala yolluyorum, burun kıvırıyor. Beni de dinlemiyor eskisi gibi.»

«Senin bir bildiğin yok mu?»

«Nerden ne bileceğim?»

Fatma çekildi. Üç kişi kaldık. İsmail:

«Belki aklından zoru oldu?» dedi.

«Aklından zoru olacak ne var? Ekmek elden yaşıyor. Bedava besliyoruz herifi. İki kuruşluk hayrı yok, aklından zoru olur mu? Domuz gibi topal...»

Yine kadehe rakı doldurdu.

«Çek, hadi!» dedi.

Çeksem bir, çekmesem bir... Çektim.

«Yemek önünde, rakı önünde. Canın çekti mi, gidersin Saniye anaya Cemal abimin selamı var dersin: karı koynunda sabahlarsın. Değil mi lan?»

«Sayende ağa...»

«Sayemde ya. Ama yine nankörlük edersin, surat edersin ekmek yediğin yere...»

Elimdeki kadehi tutamadım. Düştü.

«Ağa, ağa...» dedim.

Baktı sertçe.

«Yalan mı lan?» dedi.

Gözlerimde yaşlar, tutmasam boşanacak. Benim sevdiğim kadar sevseler Cemal'i ötekiler.

«Köpek soyu seni!...» dedi.

Dimdik kalktım. O da kalktı.

«Şimdi de celalleniyorsun ha namussuz?»

İsmail araya girmek istedi. Cemal itti onu. Yakama sarıldı. Avucunda topladı.

«Lan, ben soframda ekmek yedirdiğim...»

Suratıma şimşek gibi iki tokat çaldı.

«Ağa...» dedim. «Ben...»

Vurdu. Boşandım.
«Karı gibi de ağlar köpek...»
«Ağa... Ben... Benim...»
Hepsini anlattım.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ALDI «DOĞRULUK BAKKALI»

BİZİM karı memleketteki zelzeleyi bugünmüş gibi hatırlar. Ben de hatırlıyorum. Nasıl deliler gibi fırladıktı yataklarımızdan? Hey Allah... Bir daha o günlerini gösterme. Yazdıysan boz gitsin.

Büyük oğlum çöken evin altında kalakaldı. Karı, ben, kızla küçük oğlan canımızı güç kurtardık. Büyüğünü sabaha kadar bekledim evin önünde. Karda kıyamette çoluk çocuk başını bekledik. Acı acı bağırıyordu. Duyuyordum da kurtaramıyordum. Yer durmadan titriyordu. Kaçan kaçanaydı. Bir ana baba günüydü.

Hiçbir şey yapamadım. Elim kolum bağlı dinledim çağırışını. Karı ağlar bir yandan, öteki çocuklar ağlaşır bir yandan, kar yağar bir yandan. Yüreğim köz köz yanardı. Sabah olmak bilmezdi. Büyük oğlan bağırırdı.

Yavaş yavaş atan günle sesi soluğu kesildi. Gün ışıdı. Askerler yetiştiler. Ne kapıp giymişsek sırtımıza öyleydik. Uyku durak yüzü görmedim. Tırnaklarımla yıkıntıları kazdım. Yorgun düştüm. Gözlerim kavruldu

uykusuzluktan.

Bir evi yaparken ne kadar taş, toprak, tuğla harcarlarmış anladım. Ölü gibi yorgunluktan düşünce; evimden, oğlumdan ayırdılar zorla.

Durmadım o ellerde. Duramazdım gayrı. Bağlasalar duramazdım. Önüme altın yığsalar yine duramazdım. Aldım çoluğu çocuğu karıyı. Bizimkinin, kardeşleri İzmir'de otururlardı: atladık trene İzmir'e geldik.

Üç gün beş gün misafirlik sürdü. Sonunda kardeşleri surat etmeye başladılar hepimize de. Misafir amma ne kâfir olduk. Ortanca kardeşin aklı başında. Hali vakti de yerindeydi. Çekildik bir akşam bir odaya.

«Ben,» dedim. «Ayrı eve çıkacağım Murat...»

«Aman enişte...» dedi. «Ne oldu? Ne kötülük gördünüz? Hürmette kusur mu ettik yoksa?»

«Haşa, haşa... Yalnız hani nasıl derler: azıcık aşım, kaygısız başım... Size de yük olmak istemem çoluk çocukla!»

«Ne demek, ne demek? Başımla beraber. Fıtnat benim kızkardeşim. Ana yarım. Sen de eniştemsin. Çocuklarsa...»

Sözünü kestim, dedim:

«Benim koynumda birkaç kuruşum var. Sen de borç olarak birkaç kuruş verirsen, bir dükkâncık bulur buluşturur, başçağzımı sokarım...» dedim.

Temiz adamdı.

«Bakarız bir çaresine elbet...» dedi.

ERTESİ günü dükkân aramaya çıktım şehre. Birkaç simsar soruşturdum. Kahvelerde otururlarmış onlar. Bir kahveye girdim. Simsarı sordum. Şişman bir adamcağız:

«Kiralık ev mi lazım?» dedi.

«Oda lazım ya... önce şöyle bir dükkân diyorum.»

«İkisi de var. Gel göstereyim...» dedi.

Bir balıkçı dükkânıyla bir bisikletçinin arasına sıkışmış boş bir yeri gösterdi. Üst başında da boş bir yer vardı. Sonradan orasını İbram Efendi tutup berber dükkânı açtı.

Benim zamanımda mahallenin futbol kulübünün binasıydı. Dükkânı hemen gözüm tuttu. Şişman kahveci:

«Boş odayı da gör istersen...» dedi.

Onu da gördük. Caddedeki cümle kapısından girdin mi girdin: denizi görüyordun. Başlarda bir büyükçe odaydı.

Kaynımı da aldım geldim. Dükkânı gördük, kirasında anlaştık.

«Enişte bakkallık yap aklın varsa...» dedi kaynım.

«Gider mi?»

«Gider mi de söz mü?»

Aklına uydum. Bakkaliye üzerine yaptım dükkânı. Bizim karı da odayı beğenmişti. O gün bir at arabasına yükledik olanca eşyamızı, Rızabey Aile-evi'ne geldik.

BAKKAL dükkânı iyi tuttu. Yüzümüzü eğmedi namerde. Yavaş yavaş kaynımın borcunu ödedik.

Binnaz'la küçük oğlan sabahları benimle dükkâna kalkarlardı. Amele akınını anca savardık. Çevremize de zamanla alıştık. Çocuklardan biri hastalansa, doktor Zibil koşar gelirdi.

Rızabey'deki odalar doldu boşaldı, doldu boşaldı. Nice insanlar gelip geçtiler. On yıldır bir ev sahibi Davut Efendi'yle bir biz kaldık eski olarak. En eski biz, en yenisi Hulûsi Efendi'yle arkadaşı Kemal Efendi'ydi.

Bazı geceler Davut Efendi'yle denizin başucuna oturur, çene atardık. Bizim elleri bilirdi. O kavgada iki gözü birden akmadan önce, çok gezer, çok dolaşırmış.

Memleketten konuşurduk. Zelzele meselesini bir kere anlattımdı ona. Bir daha o tarafları kurcalamadı. Yalnız, İstasyon kahvesini, bir de tepedeki küçük gazinoyu söylerdi.

İstasyon kahvesinde çok kahvemizi içmiş. Tren durdu mu, inermiş bir solukluğuna. Bir acı kahve içer, öyle gidermiş.

Hey gidi, hey gidi, biz de gençliğimizde o kahveye taşınırdık. Baba dostuydu işleten Durmuş Ağa. Kışındı, büyük zelzeleden birkaç ay önce öldü. Görmedi felaketi.

AKŞAM yatsıya doğru, Binnaz geldi. Dükkânı kapadık.

«Annen ne pişirmiş, Binnaz?»

«Sabah et aldırmıştı Erol'la. Fasulya ile pilav yaptı...»

Eve geldik. Biri yanımızdan geçiyordu.

«Akşam şerifler hayrolsun Mustafa Dayı...» dedi.

Hulûsi Efendi'ydi.

«Hayırlı akşamlar Hulûsi Efendi...»

Durdu yanımızda.

«Sana geliyordum,» dedi.

«Hayrola?»

«Biraz öteberi alacaktım. Yemeklik...»

«Şimdi kapadık Hulûsi Efendi...» dedim.

«Tüh Allah!» dedi. «Bakayım bari başka açık yer var mı?»

«Lazların ışığı yanıyordu. Kapamamışlardır...»

«Bakayım...» dedi.

Eve girdik. Erol masaya kapanmış dersini yapıyordu. Anası kaldırdı. Sofrayı kurdular. Yemek geldi, oturduk. Bizimki ekmekleri doğrarken:

«Hulûsi'nin o arkadaşı geldi yine...» dedi.

«Kemal Efendi mi?»

«O. Bir hafta, on gün kaybolmuş ortalıktan. Derken yine çıktı. Karabatak gibi...»

«Polis unutmuş olacak...» dedim.

«Unuturmuymuş hiç kabahatlıyı?»

«Onun suçu yokmuş ki.. Başkaları yemişler herzeyi, buna yüklemişler...»

Sustu bizimki. Yemeğimizi bitirdik. Kızla anası sofrayı devşirdiler. Kapı önüne bulaşık yıkamaya çıktılar.

Üçüncü cemreden sonra soğuklar iyice kırılmıştı. Kırılmıştı ya, camiye gitmeye yine üşendim. Allahın gücüne gitmesin; bu akşam da gönlüm tembelliği çekti.

Davut Efendi'nin kapısını vurdum.

«Buyur...» dedi içerden.

«Nasılsın Davut Efendi?» dedim.

Sesimi alırdı.

«Buyur, hoş geldin Mustafendi...» dedi. Bakıcısı Selim, yer gösterdi. Mindere çöktüm.

DAVUT Efendi'yle biz bir kaynatmaya daldık mı, vaktin nasıl geçtiğini bilemiyoruz.

Kalktığımızda saat yarıma geliyordu nerdeyse. Davut Efendi kapıya kadar Selim'in kolunda çıktı.

«Mabadini sana sonra anlatırım,» dedim. «Yarın gel dükkâna da...»

«Geliriz Selim'le...» dedi.

Bizimkiler uyumuşlardı. Çıt çıkarmadan soyundum. Oğlanm yastığı alçalmıştı: düzelttim. Kızı örttüm. Ya-

tağa girdim sonra. Bizimkisi:

«Geldin mi?» diye fısıldadı.

«Geldim...»

«Niye geciktin bu kadar? Sabah ezanı dükkân açacak adam bu vakitlere mi kalır?»

«Daldırmışız canım...»

«Sen de...» dedi.

Kıvrıldı.

SABAH ezanından önce uyandım. Aptes almaya deniz kıyısına inmiştim, tam başlarken ardımda «Hulûsi!...» diye gök gürlemesi gibi bir ses duydum.

İbrik elimde döndüm. İriyarı biri. Saç baş darmadağın. Yanında kimseler yoktu.

«Baksana ihtiyar...» dedi. «Hulûsi iti hangi odada oturur bunlardan?»

Doncaktım. Bir utanıyordum, bir utanıyordum. Hulûsi Efendi'nin odasını gösterdim. Odanın kapısına yapıştırdı tekmeyi. Öteki odalardakiler de bir bir gürültüyle uyandılar.

Hulûsi Efendi kapıya çıktı. Uykuluydu, pantolonunu üstünkörü giymişti; sırtında bir atlet fanilası vardı. Adamı görünce karşısında:

«Aman aman...» dedi. «Sen misin Cemal'a böyle? Nerlerden çıktın? Hoş geldin, buyur.»

Hulûsi Efendi'nin Cemal'a dediği adam, burnundan soluya soluya:

«Nerde o ırzı kırık?» diye bağırdı.

Uzun yollar koşmuş gelmiş, dumanı üstünde beygirlere benzettim onu.

«O kim?» dedi Hulûsi Efendi.

«Ekmeğimi yiyen o alçak, o namussuz ırz düşmanı...»

«Kemal mi Cemal'a?...»

«O namussuz it!»

Kemal Efendi de kapıya çıktı çıkacaktı; Hulûsi Efendi yol vermedi.

«Bir kusur mu işlemiş Cemal'a? Netti sana?»

Cemal'a kapıya yıkıldı. Başını taştan taşa çalmaya başladı.

«Daha n'etsindi ırzı kırık? Benim Fatma'yı...»

Bağıra bağıra anlatıyordu: Bir Fatma'sı varmış, Kemal Efendi bunun evinde saklandığı sıralar, ayartmış Fatma'yı, sonra da...

Çocuk gibi ağlıyordu. Kocaman adamdı. Sarhoştu da galiba. İnsanoğlu o zıkkımı içip sarhoş olmasa, bu kadar rezilliği gözüne alır mı?

«Benim kapımda ekmeğimi yedi, tuzumu yaladı, sonra da arkamdan vurdu beni... Arkamdan vurdu namussuzca...» diyordu.

Kemal Efendi'yi göremedim. Hulûsi Efendi dışarı çıkıp kapıyı da örtmüştü.

Cemal'a:

«Burda mı o it?» dedi.

Hulûsi Efendi katiyetle:

«Yok...» dedi.

«Nerde peki? Nerde? Cehennemin bir ucuna gitse komam öcümü alırım: yanına komam bunu hiç...»

«Burda yok...»

«Nereye gitti?»

«Polisler geldiler: götürdüler senden geldikten sonra...»

«Yalan söyleme, Hulûsi...»

«Yalanı doğrusu bu. Aldılar götürdüler, nezarete attılar...»

Cemal'a çöktüğü yerden kalktı.

«Yalan söylüyorsun...» dedi.

«Yalan söylemiyorum...»

«Bakacağım...» dedi.

«Nereye bakacaksın?»

Hulûsi Efendi önünü hemen kesmişti.

«İçeri bakacağım. Gözlerimle göreyim: inanayım...»

Hulûsi Efendi yine yol vermedi.

«Bana inanmıyor musun Cemal'a?»

«İnanmıyorum. Sen de kalleşsin. Çekil, bakacağım...»

Hulûsi Efendi:

«Bakamazsın...» diye ayak diredi.

«Çekil Hulûsi... Bakacağım...»

«Çekilmem Cemal'a. Sana yok dedim; inan...»

«Var, burda. İçerde...»

«Yok dedim...»

«Hulûsi, bana hayınlık yapma! Yediğin ekmekler gözüne durur. Çekil!...»

Bakışıyorlardı.

«Çekilmem!» dedi Hulûsi Efendi. «Vurursun beni, çiğnersin beni, anca o zaman geçersin...»

Hulûsi Efendi'nin bu lafı üzerine, beriki geri çekildi. Soluya soluya:

«Burda demek namussuz?» dedi.

«Burda değil...»

«Madem burda yok, niye çekilmiyorsun bakayım?...»

«Belki bir başka dalgam var: istemiyorum...»

«Yok bir dalgan senin. O burda. İçerde. Bilmiyor muyum?»

«Yok burda Cemal'a...»

Cemal'a tepindi.

«Burda... Burda... Saklıyorsun onu...»

Hamle etti. Hulûsi Efendi:

«Vur beni, öyle geç!...» dedi. «İşte vur beni; kanım akarsa kahpeyim.»

Pencereler aralanmış, Rızabey halkı kapılara üşüşmüştü. Bakıyorlardı. Erkeklerin kılı bile kıpırdamıyordu. Başlarına bela almaktansa...

«Hulûsi...» dedi Cemal'a. «Son defa söylüyorum sana: çekil yolumdan! O it burada. Bir çift lafım var. Konuşacağım onunla...»

«Bırakmam!» dedi Hulûsi. «Vur beni, öyle geç bu kapıdan...»

Cemal'a, elini beline attı. Yarı sabah aydınlığında, tabancasını elinde gördüm. Zangır zangır da titriyordu bir yandan. Hulûsi Efendi, bana mısın demedi.

«Çekil yolumdan Hulûsi...»

«Vur Cemal'a, bakma vur! Ben adam teslim etmem kimseye. Kahpeliğim yoktur...»

«Hulûsi...» dedi Cemal'a. «Hulûsi ulan...»

İki defa tabancasını patlattı. Hulûsi Efendi, «Yandım anam» dedi; Cemal'anın üstüne düştü.

Odanın kapısı yıkıldı sandım. Bir omuzda açıldı. Kemal Efendi fırladı. Sonra öbür odaların erkekleri: İbram Efendi, sonra Selim, sonra bisikletçi Ali, sonra geri kalanları...

Elimde ibrik koştum. Erkeklerin hepsi donlaydılar. Hepsi Cemal'anın üstüne çullanmışlardı. Vuran vuranaydı.

Berber İbram Efendi:

«Bir ip bulun, bir ip bulun!...» diye bağırdı.

Birileri bir çamaşır ipi koşturdu. Elini kolunu sıkıca bağladık herifin. Kımıldayacak hali yoktu. Yüzü gözü kana batmıştı. Hulûsi Efendi'nin gözleri açık, hava-

ya bakıyordu. O saat gitmişti daha.

Bisikletçi Ali:

«Siz bakarak olun, ben giyineyim, karakola haber ileteyim...» dedi. Giyindi. Gitti.

Erkekler, Hulûsi'nin başında dikelip birer cıgara yakıştılar. Ateşleri kedi gözü gibi parlıyordu gecede. Sonra sonra bu ateş, parlaklığından oldu. Rızabey'in üstüne gün ışıdı.

Cumartesiydi.

Dizgi - Baskı : Yüksel Matbaacılık ve Tic. Koll. Şti. Tel : 27 41 65
Kapak Baskı : Mas Matbaacılık Ltd. Şti. Tel : 28 55 22

Tarık Dursun K.

hasangiller • rızabey aile-evi

"Hasangiller genç hikâyecilerimizden Tarık Dursun K.'nın kitapları içinde gerçekten üzerinde durulmaya değer bir eser. Bütün dikkatini dış olaylar, görünüşler üzerinde toplayan Tarık Dursun K., bunlar arasında ustaca bir seçme yaparak ele aldığı kişilerin iç hayatını bütün zenginliğiyle bize duyurabiliyor. Bu kitabı sonuna kadar okumadan elden bırakmaya imkân yok. Bu da özlü sanatın 'sıkıcı' sanatla bir tutulduğu bir çağda, küçümsenmeyecek bir başarı olsa gerek."

— Semih Tuğrul

Bu kitapta Tarık Dursun K.'nın daha önce ayrı ayrı basılmış olan iki kısa romanı (ya da uzun öyküsü) bir arada sunuluyor: **Hasangiller** (1955) ve **Rızabey Aile-Evi** (1957).

"Rızabey Aile-Evi yirmi beş yıl önce okuduğum, unutamadığım bir kitap. Neden övgülere boğulmadı, tekrar tekrar basılmadı, bilmem."

— Memet Fuat

adam 95

ADAM